

O ANALIZĂ BAZATĂ PE EXPERIMENT A IMPORTANȚEI INFORMAȚIILOR NEFINANCIARE ÎN LUAREA DECIZIILOR

Oana Cristina Stoica

Contabilitate, Audit și Informatică de Gestiune, anul I, grupa 666

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Nadia Albu

REZUMAT

Lucrarea de față analizează importanța informațiilor nefinanciare în luarea deciziilor printr-un studiu de tip experiment, utilizând studenți ca substituiți pentru analiștii financiari și investitori. Datele au fost culese prin chestionare atașate la două scenarii, dintre care unul prezintă informații financiare cu privire la o societate, iar cel de-al doilea atât informații financiare, cât și informații nefinanciare. Rezultatele acestui studiu au arătat faptul că informațiile nefinanciare au avut un impact asupra luării deciziilor de investiție și de acordare de credite. Cu toate că, în opinia respondenților, informațiile nefinanciare sunt mai puțin importante decât cele financiare, totuși, atunci când acestea apar, dorința de investiție și de creditare crește. Acest lucru poate fi datorat nivelului de transparență pe care îl reflectă sintetizarea informațiilor financiare și alți factori.

CUVINTE-CHEIE:

raportare financiară, raportare nefinanciară, investiție, creditare, decizie, analiză, experiment

1. INTRODUCERE

În ultimii ani, nevoia de informații a diferitelor categorii de utilizatori ai situațiilor financiare a crescut, raportarea financiară nefiind suficientă pentru luarea deciziilor de către aceștia. Astfel, în anul 2014, a fost emisă Directiva 95 a Uniunii Europene, care prevede raportarea informațiilor nefinanciare și a informațiilor privind diversitatea de către grupuri mari și de anumite entități de interes public. Comisia a considerat că este necesar ca transparența informațiilor nefinanciare din toate statele membre să se ridice la un nivel similar, prin aducerea unor îmbunătățiri suplimentare.

În România, obligativitatea aplicării Directivei 95/2014 a fost impusă începând cu anul 2017.

Directiva reprezintă un pas esențial în creșterea importanței raportării responsabilității corporative, în special în acele state membre ale Uniunii Europene în care nu existau astfel de cerințe. Cu toate acestea, beneficiile reale ale raportării nefinanciare vor fi resimțite numai atunci când vor fi integrate corespunzător în raportarea financiară și nu vor fi tratate ca informații separate în cadrul organizației. Raportarea este doar un instrument, beneficiile vor veni odată ce obiectivele și practicile responsabilității corporative vor fi integrate pe deplin în afaceri, întrucât raportarea le poate demonstra, însă nu le poate realiza singură (KPMG, 2017).

Studiul de față își propune să studieze importanța informațiilor financiare versus informații nefinanciare în procesul de luare a deciziilor de investiție sau creditare, printr-o analiză de tip experiment care utilizează studenții ca respondenți, contextul fiind România. Țara noastră este percepută ca fiind o „stea în ascensiune” datorită progresului economic și social și îmbunătățirii unui număr de factori precum: sănătatea, educația, tehnologia comunicațiilor,

cadrele politice, juridice și de reglementare și sustenabilitatea mediului, în comparație cu economia socialistă anterioară (Moris, 2017). Este interesant de văzut în ce măsură evoluția aceasta este reflectată și în procesul de luare a deciziilor.

Lucrarea de față cuprinde patru secțiuni. Prima secțiune prezintă revizuirea literaturii de specialitate relevante și se împarte în două subsecțiuni, dintre care cea dintâi descrie raportarea financiară și cea de-a doua raportarea nefinanciară. În următoarea secțiune este prezentată metodologia de cercetare și eșantionul utilizat. A treia secțiune este dedicată prezentării rezultatelor obținute în urma studiului, iar ultima parte a lucrării subliniază principalele concluzii.

2. REVIZUIREA LITERATURII DE SPECIALITATE

Companiile comunică cu utilizatorii lor prin diverse modalități, dintre care cea mai importantă este raportul anual. Conform noilor reglementări, raportul anual pentru anumite categorii de grupuri și companii trebuie să conțină o parte financiară și o parte nefinanciară, acestea putând merge până la o integrare semnificativă, caz în care poartă numele de raportare integrată.

2.1. Raportarea financiară

De-a lungul timpului, fiecare țară și-a dezvoltat propriul model de raportare financiară, bazat pe reglementări sau standarde. Au existat multe studii cu privire la descrierea raportării financiare în mai multe țări din Europa (Valentinetti & Rea, 2012; Baker & Wallage, 2000). Informațiile referitoare la raportul financiar pot oferi utilizatorilor de situații financiare informații noi, care nu sunt prezentate în mod exhaustiv în niciunul dintre mijloacele de informare (Watson et al., 2002).

Raportarea financiară presupune întocmirea și publicarea de situații financiare, setul complet cuprinzând: situația poziției financiare, situația rezultatului global, situația fluxurilor de trezorerie, situația variației capitalurilor proprii, politici contabile și note explicative (IAS 1). Notele la situațiile financiare, precum și alte documente incluse în raportul anual, cuprind informații financiare sintetizate sub forma indicatorilor financiari.

Indicatorii financiari acoperă diverse aspecte ale activității economico-financiare, precum: lichiditatea, definită ca fiind proprietatea activelor de a se transforma în bani, solvabilitatea care reprezintă capacitatea firmei de a-și onora obligațiile de plată până la scadență (Robu et al., 2014), performanța (David, 2015) și alți indicatori ce caracterizează activitatea unei companii.

Autoritatea de Supraveghere Financiară (2018) descrie indicatorii ca fiind un mijloc util de a exprima o cantitate în relație cu alta, de regulă sub formă de coeficient care prezintă aspecte legate de performanța unei companii, indicând ce s-a modificat, dar nu și motivul acestor modificări.

Aceasta clasifică indicatorii financiari în următoarele categorii:

- a) Indicatori de activitate (gestiune) – ce măsoară eficiența unei firme în efectuarea sarcinilor de zi cu zi, cum ar fi colectarea creanțelor și managementul inventarului. Pe lângă aceasta, arată cât de eficientă este gestionarea capitalului și a activelor pe termen lung. Din această categorie fac parte: rotația activelor imobilizate, rotația activelor circulante și activul total;

- b) Indicatori de lichiditate – lichiditatea curentă, lichiditatea imediată;
- c) Indicatori de solvabilitate – solvabilitatea generală și gradul de îndatorare;
- d) Indicatori de profitabilitate – reflectă capacitatea unei firme de a genera profituri din capitalul investit și din valoarea titlurilor emise; mai mult decât atât, reflectă nivelul de competitivitate al unei companii pe piață și calitatea managementului său. Printre acești indicatori se regăsesc: marja profitului brut, marja profitului operațional, rata rentabilității economice și rata rentabilității financiare;
- e) Alți indicatori: EBE, EBIT, EBITDA.

2.2. Raportarea nefinanciară

În general, țările din Europa Centrală și de Est sunt considerate ca fiind mai puțin pregătite să includă modificările de raportare (Nobes & Parker, 2008). De asemenea, ele se caracterizează prin reglementări slabe și transparență redusă a rapoartelor corporative. În ultimii ani, în România s-a înregistrat o creștere a calității raportării nefinanciare, în general, și a raportării de mediu, în special (Albu et al., 2011; Apostol, 2015; Budeanu & Thidell, 2006; Ienciu, 2012). Această schimbare a fost determinată de factori precum aderarea României la Uniunea Europeană (Ienciu, 2012), privatizarea companiilor, implementarea sistemelor de management de mediu sau părțile interesate. Jindrichovska & Purcărea (2011) concluzionează că practicile românești de raportare ecologică și socială se află încă într-o fază incipientă: majoritatea companiilor românești nu elaborează un raport de responsabilitate socială a întreprinderii, ci includ aceste informații în raportul anual. Dumitru et al. (2011) identifică o asociere între dezvoltările responsabilității sociale a întreprinderii și industrie. Jindrichovska & Purcărea (2011) consideră că poate fi adoptată o abordare mai sistematică de reglementare pentru raportarea de mediu în România.

În urma unui studiu făcut de Dumitru et al. (2017) privind practicile de raportare a întreprinderilor în România și Polonia, au fost identificați o serie de indicatori nefinancieri și analizați în rapoartele mai multor entități. Aceștia sunt: modelul de business, politicile și riscurile legate de problemele responsabilității sociale ale companiilor, etica, impactul asupra mediului, mediul social și angajații. Rezultatele acestei analize relatează faptul că nivelul de calitate a dezvoltărilor de informații este destul de redus, singura secțiune a informațiilor nefinanciare cu un nivel de calitate mediu fiind modelul de business, politicile și riscurile legate de problemele responsabilității sociale ale companiilor. Mai mult decât atât, studiul arată că cea mai mare parte a companiilor nu au experiență în raportarea de informații cerute de Directiva Europeană.

Pentru a afla care sunt opiniile comunității investitorilor cu privire la utilizarea informațiilor de mediu, sociale, de guvernare corporativă și a regimului de raportare propus, Eurosif și ACCA (2013) au efectuat un studiu asupra investitorilor, analiștilor și altor părți interesate. Studiul arată că cele mai importante surse de informații nefinanciare pentru investitori au fost rapoartele privind responsabilitatea socială a întreprinderilor, urmate de rapoartele anuale și site-urile companiilor. Alte surse de informații menționate de respondenți au inclus mass-media, conversații directe cu entități și asociații comerciale sau industriale. În urma acestui studiu, s-a considerat că multe companii par să se străduiască să înțeleagă ce informații nefinanciare sunt relevante pentru investitori și care este cea mai eficientă modalitate de raportare a acestora.

Raportarea nefinanciară are implicații importante și asupra auditorilor externi, aceștia așteptându-se ca impactul transparenței cerute să se extindă prin lanț. EY (2015) a realizat un studiu pilot asupra principalilor membri ai grupului țintă, care a arătat faptul că în acel an

niciuna dintre organizații nu era pe deplin conformă cu noua legislație. Aceștia se așteaptă ca în perioada următoare organizațiile să fie nevoite să acționeze, dacă vor raporta pe deplin informațiile solicitate.

Într-un studiu publicat în anul 2015, Deloitte susține că raportarea integrată este un proces de elaborare a unui raport integrat prin combinarea situațiilor financiare și a rapoartelor de durabilitate într-un întreg coerent, care explică capacitatea companiei de a crea și de a susține valoarea. În acest studiu sunt identificate principalele beneficii ale raportării nefinanciare ca fiind: atragerea, păstrarea și menținerea forței de muncă satisfăcute, reducerea resurselor și a costurilor operaționale, precum și gestionarea riscurilor, îmbunătățirea eficienței și a proceselor manageriale, îmbunătățirea relației cu clienții, furnizorii și cu alte părți interesate, îmbunătățirea reputației afacerii, diferențierea față de concurenți, câștigarea unor noi oportunități de afaceri, publicitate și expunere pozitivă în mass-media.

KPMG (2017) afirmă într-un studiu că totalitatea efectelor aduse de către Directiva Europeană cu privire la transparență vor fi vizibile abia în 2019-2020, deoarece companiile se familiarizează cu legislația și introduc noi sisteme de raportare internă sau le adaptează pe cele existente. Pe lângă acest lucru, consideră că directiva emisă în anul 2014 este cea mai importantă inițiativă legislativă la nivelul Uniunii Europene pentru promovarea rapoartelor privind responsabilitatea corporativă, dar susține că procesul de transpunere a acesteia în legislațiile naționale ale țărilor membre a fost unul nefavorabil, din cauza faptului că mai bine de jumătate au ratat termenul de transpunere din decembrie 2016.

PWC (2017) susține într-un articol că, în urma întâlnirii avute cu investitori, clienți și experți interni, au putut concluziona faptul că impactul reglementărilor ar putea fi mai important decât cel la care se așteptau. Investitorii sunt de părere că eforturile întreprinderilor nu vor fi irosite, având în vedere importanța acordată raportului anual și informațiilor nefinanciare în deciziile de investiții pe termen lung.

3. METODOLOGIA CERCETĂRII

Studiul de față își propune să utilizeze experimentul ca metodă de cercetare pentru a vedea în ce măsură decidenții apreciază raportarea financiară versus cea nefinanciară. De-a lungul timpului, în contabilitate au existat mai multe studii care au utilizat experimentul ca metodă de cercetare (Geiger & Smith, 2010). Aceste studii au reprezentat un model metodologic pentru lucrarea de față.

Subiecții studiului sunt studenți ai Facultății de Contabilitate și Informatică de Gestione. Mortenson et al. (2012) au realizat un studiu cu privire la utilizarea studenților ca substituiți pentru practicienii contabili. Acest experiment a fost aplicat atât studenților din domeniul financiar-contabil, cât și studenților din domeniul ingineriei. Rezultatele obținute în urma cercetării au confirmat faptul că studenții cu un nivel avansat de cunoștințe de contabilitate pot fi potriviți ca substituiți pentru practicienii contabili, în contextul decizional relativ structurat. În plus, includerea în studiu a studenților din domeniul ingineriei, fără cunoștințe contabile, permite stabilirea concluziei că studenții contabili, și nu studenții în general, sunt substituiți acceptabili pentru practicienii contabili, datorită similitudinilor nivelului lor de cunoaștere a domeniului general.

Pentru efectuarea experimentului, s-a recurs la elaborarea a două scenarii, în care este prezentată o firmă fictivă. Primul scenariu prezintă indicatori financiari ai firmei respective, în vreme ce al doilea scenariu, pe lângă indicatorii financiari, prezintă și o serie de indicatori nefinancieri.

Experimentul a fost aplicat unor studenți din anul I de masterat de la Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune, Academia de Studii Economice din București. Fiecare scenariu a avut atașat câte un chestionar, prin care s-a urmărit în ce măsură studenții pot lua decizia de a investi sau de a acorda credit firmei, ținând seama de informațiile avute la dispoziție. Pentru completarea chestionarelor, studenții au fost împărțiți în două grupe egale, astfel: una dintre grupe a fost pusă în situația de a lua decizii doar pe baza indicatorilor financiari, iar cealaltă grupă pe baza ambelor tipuri de indicatori. Indicatorii financiari incluși au fost aleși pentru a se încadra în cele patru grupe din clasificarea Autorității de Supraveghere Financiară, în vreme ce indicatorii nefinanciari au fost aleși astfel încât să poată avea impact asupra luării deciziilor. Pentru a se putea observa diferența de încorporare a acestora în luarea deciziilor, majoritatea indicatorilor financiari arată o situație bună, cum ar fi lichiditatea, rentabilitatea financiară, valoarea capitalului propriu, fondul de rulment și alți indicatori importanți, pe când indicatorii nefinanciari arată o situație mai puțin bună, cum ar fi amenda primită ca urmare a nerespectării condițiilor de depozitare a deșeurilor și fluctuațiile de personal. O legătură între aceste două modalități de raportare este dată de creșterea cifrei de afaceri.

4. ANALIZĂ PRIVIND IMPORTANȚA INFORMAȚIILOR NEFINANCIARE ÎN LUAREA DECIZIILOR

Eșantionul a fost compus din 60 de respondenți, studenți din anul I master de la Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune, dintre care 30 pentru partea de raportare financiară (RF) și alți 30 pentru partea de raportare financiară și nefinanciară (RFN). La secțiunea de întrebări demografice, am considerat relevante pentru luarea deciziilor trei aspecte: experiența în domeniul financiar-contabil, media anilor de studiu și sexul.

Tabelul 1. Gruparea respondenților pe factori demografici

Factori demografici	Număr	Procent (%)
<i>Experiența</i>		
- sub un an	41	68,33
- între 1 și 2 ani	10	16,67
- peste 2 ani	9	15,00
<i>Media anilor de studiu</i>		
- sub 8,5	21	35,00
- peste 8,5	39	65,00
<i>Sexul</i>		
- masculin	8	13,33
- feminin	52	86,67

După cum se poate observa în tabelul 1, având în vedere experiența pe care respondenții o au în domeniul financiar-contabil, eșantionul se împarte astfel: 41 de studenți (68,33%) cu o experiență mai mică de un an – 22 RF și 19 RNF, 10 studenți (16,67%) cu experiență între unu și doi ani – 5 RF și 5 RNF, 9 studenți (15%) cu o experiență peste doi ani – 3 RF și 6 RNF. Cu privire la media anilor de studiu, situația a fost după cum urmează: 39 de studenți (65%) cu medii peste 8,5 – 13 RF și 26 RNF și 21 de studenți (35%) cu medii sub 8,5 – 14 RF și 7 RNF.

Ținând seama de gruparea pe sexe, a rezultat că 8 studenți (13,33%) au fost de sex masculin – 4 RF și 4 RNF, și 52 de studenți (86,67%) de sex feminin – 26 RF și 26 RNF.

4.1. Importanța informațiilor financiare în luarea deciziilor

Tabelul 2. Deciziile și importanța indicatorilor financieri

Indicatori statistici	DI	DC	IIFI	IIFC
<i>Media</i>	3,23	2,87	4,30	4,23
<i>Abaterea</i>	0,86	1,22	0,88	1,07
<i>Mediana</i>	3,00	3,00	4,00	5,00
<i>Minim</i>	2,00	1,00	1,00	1,00
<i>Maxim</i>	5,00	5,00	5,00	5,00

unde: DI = decizia de investiție

DC = decizia de creditare

IIFI = importanța indicatorilor financieri pentru investiție

IIFC = importanța indicatorilor financieri pentru creditare

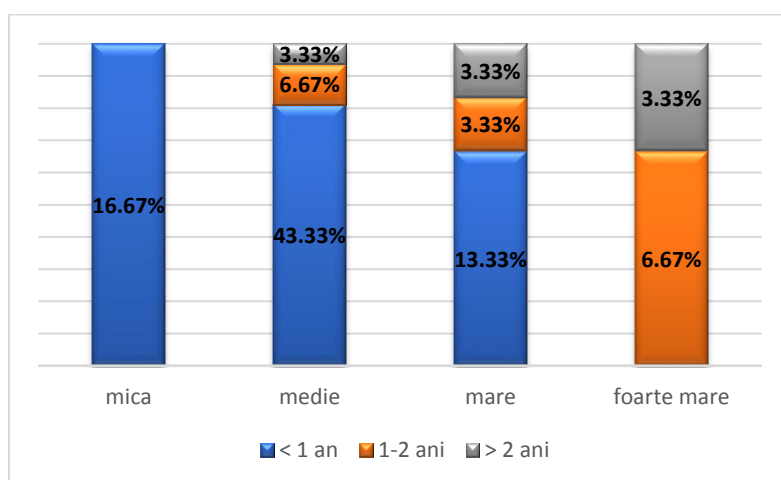
După cum se poate observa în tabelul 2, în medie respondenții ar investi în firma prezentată, având la dispoziție numai indicatori financieri, într-o măsură puțin peste nivelul de mijloc al scalei, cu o abatere de 0,86.

Nota cea mai mică acordată a fost 2, în timp ce punctajul cel mai mare a fost 5, jumătate dintre răspunsuri aflându-se între 2 și 3, iar cealaltă jumătate între 3 și 5. Cei mai mulți, un procent de 53,33%, au o opinie îndoielnică cu privire la decizia de investiție – nivel mediu, urmați de cei puțin optimiști, care sunt în proporție de 20% – nivel ridicat, apoi de cei puțin pesimiști, 16,67% – nivel scăzut al dorinței de investiție, și de cei optimiști, care sunt în proporție de 10% – nivel foarte ridicat.

Rezultatul a fost influențat de factorii demografici, după cum urmează: dintre cei 53,33%, cei mai mulți au experiență sub un an, având sex feminin; procentajul de 20% se compune în cea mai mare parte din studenți cu experiență sub un an cu media mai mică de 8,5, toate persoanele fiind de sex feminin; cei mai mulți dintre cei 16,67% au media sub 8,5, toți având o experiență mai mică de un an și sexul feminin; partea de 10% este dată de studenți cu experiență între unu și trei ani, cei mai mulți având media peste 8,5 și sexul masculin.

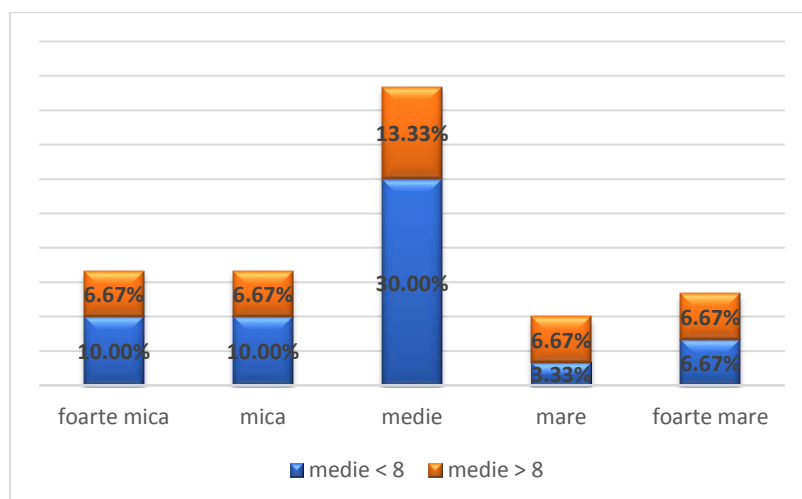
În figura 1 se poate observa diferența între răspunsuri în funcție de experiență.

Figura 1. Decizia de investiție pe baza informațiilor financiare, în funcție de experiență

În medie, respondenții ar credita societatea prezentată într-o măsură apropiată de mijlocul scalei, cu o deviație de 1,22, limitele de răspuns fiind 1 și, respectiv, 5; jumătate dintre răspunsurile primite se află între 2 și 3, iar cealaltă jumătate între 3 și 5. Cel mai mare procentaj este cel de 43,33%, care semnifică faptul că decidenții sunt dispuși să crediteze această societate în proporție medie. Locurile doi și, respectiv, trei, sunt reprezentate de procentajul de 16,67% – proporție mică și foarte mică. Pe următoarea treaptă se află cei care ar acorda credit într-o măsură foarte ridicată, respectiv 13,33%, urmați de cei care depășesc jumătatea scalei, 10%. Factorii demografici care au condus la apariția acestor rezultate sunt împărțiți astfel: pentru partea de 43,33%, cei mai mulți au experiență în domeniul financiar-contabil sub un an, media sub 8,5, toți fiind de sex feminin; totalitatea studenților dintre cei 16,67% au experiență sub un an și sex feminin, media fiind în proporție egală; procentul de 13,33% este dat, în cea mai mare parte, de studenți care au experiență între unu și doi ani, cu medii peste 8,5, jumătate de sex feminin și cealaltă jumătate de sex masculin; majoritatea celor 10% sunt reprezentați de cei cu o experiență între unu și trei ani, predominant cu medie de peste 8,5, în totalitate de sex feminin. În figura 2 se poate observa diferența între răspunsuri în funcție de media anilor de studiu.

Figura 2. Decizia de creditare pe baza informațiilor financiare în funcție de media de studiu

Media răspunsurilor cu privire la importanța informațiilor financiare pentru luarea unei decizii de investiție a fost 4,3 cu o abatere de 0,88, cel mai mic punctaj acordat fiind 1, în vreme ce punctajul cel mai mare acordat a fost 5. Semnificația acestui răspuns este dată de faptul că studenții respondenți consideră raportarea financiară importantă spre foarte importantă pentru luarea deciziei de a investi în societate. Pentru decizia de creditare a unei societăți, având la bază informații financiare, media răspunsurilor nu diferă substanțial față de primul caz, limitele de răspuns fiind similare.

Tabelul 3. Ierarhizarea indicatorilor financiari pentru luarea deciziei de investiție

Indicatori	Rang
<i>Cifra de afaceri</i>	1
<i>Rezultatul net al exercițiului</i>	2
<i>Rentabilitatea financiară</i>	3
<i>Rentabilitatea economică</i>	3
<i>Gradul de îndatorare</i>	4
<i>Disponibilități</i>	5
<i>Indicatori de lichiditate</i>	6
<i>Capitalul propriu</i>	7

În tabelul 3 este prezentată ierarhizarea indicatorilor financiari pentru decizia de investiție, care, din punctul de vedere al respondenților, s-a făcut după cum urmează: cel mai important este cifra de afaceri, urmat de rezultatul net al exercițiului, rentabilitatea financiară și rentabilitatea economică, cele două din urmă plasându-se pe aceeași poziție, apoi gradul de îndatorare. Importanță redusă a fost acordată indicatorilor de lichiditate și capitalului propriu.

Tabelul 4: Ierarhizarea indicatorilor financiari pentru luarea deciziei de creditare

Indicatori	Rang
<i>Gradul de îndatorare</i>	1
<i>Indicatorii de lichiditate</i>	2
<i>Indicatorii de solvabilitate</i>	3
<i>Rentabilitatea financiară</i>	4
<i>Cifra de afaceri</i>	5
<i>Rentabilitatea economică</i>	6
<i>Active totale</i>	7

Tabelul 4 prezintă ierarhizarea indicatorilor financiari pentru luarea deciziei de creditare.

În urma analizei rezultatelor obținute, s-a constatat că clasamentul a fost întocmit după cum urmează: cel mai important indicator este gradul de îndatorare, în vreme ce pe latura opusă se află totalul activelor. Locul al doilea ca nivel de importanță a fost preluat de indicatorii de lichiditate, urmați de indicatorii de solvabilitate, rentabilitatea financiară, rentabilitatea economică și cifra de afaceri.

4.2. Importanța informațiilor nefinanciare în luarea deciziilor

Tabelul 5: Deciziile și importanța indicatorilor nefinanciari

Indicatori statistici	DI	DC	IIFI	IIFC	IINFI	IINFC
<i>Media</i>	3,63	3,23	4,67	4,50	3,97	3,33
<i>Abaterea</i>	0,72	0,73	0,61	0,68	0,93	0,92
<i>Mediana</i>	3,50	3,00	5,00	5,00	4,00	3,00
<i>Minim</i>	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00
<i>Maxim</i>	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00

unde: DI = decizia de investiție

DC = decizia de creditare

IIFI = importanța indicatorilor financiari pentru investiție

IIFC = importanța indicatorilor financiari pentru creditare

IINFI = importanța indicatorilor nefinanciari pentru investiție

IINFC = importanța indicatorilor nefinanciari pentru creditare

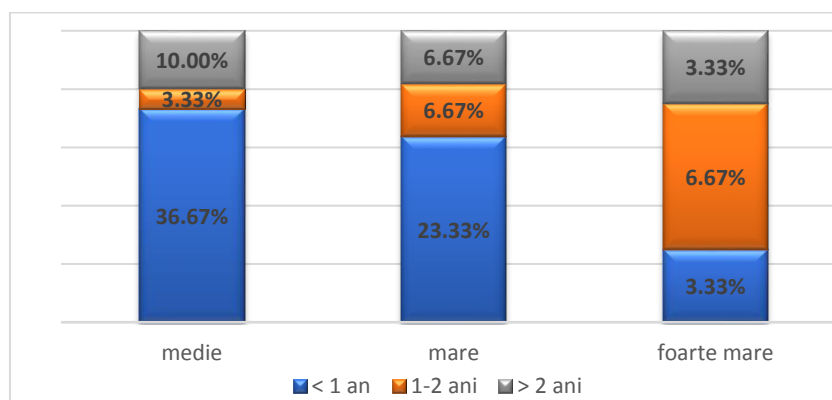
În tabelul 5, având disponibile atât informații financiare, cât și informații nefinanciare, respondenții au fost mai optimiști decât în primul caz, media situându-se puțin sub nivelul de proporție mare al scalei, cu o deviație de 0,72. Punctajele minim și maxim acordate au fost 3 și, respectiv, 5, jumătate dintre răspunsuri aflându-se în intervalul 3 și 3.5, iar cealaltă jumătate între 3,5 și 5.

Pentru a vedea în profunzime proveniența acestui rezultat, vom analiza în detaliu procentajul pentru fiecare variantă de răspuns. Astfel, 50% dintre respondenți au exprimat indiferență în ceea ce privește dorința de a investi – nivel mediu, urmați de cei care ar investi într-o mare măsură, care sunt în proporție de 36,67%, iar pe ultimul loc, un procent de 13,33%, se află cei fără aversiune la risc, care ar investi într-o proporție foarte ridicată.

Factorii demografici care au condus la apariția acestor rezultate sunt: pentru procentul de 50%, cei mai mulți studenți au o experiență sub un an, media anilor de studiu peste 8,5 și sexul feminin; procentajul de 36,67% este compus în cea mai mare parte din decidenți cu experiență sub un an, cu toții având medie peste 8,5, fiind majoritari cei de sex feminin; dintre cei 13,33%, cei mai mulți vin cu o experiență între unu și doi ani, având cu toții medie peste 8,5, majoritatea fiind de sex feminin.

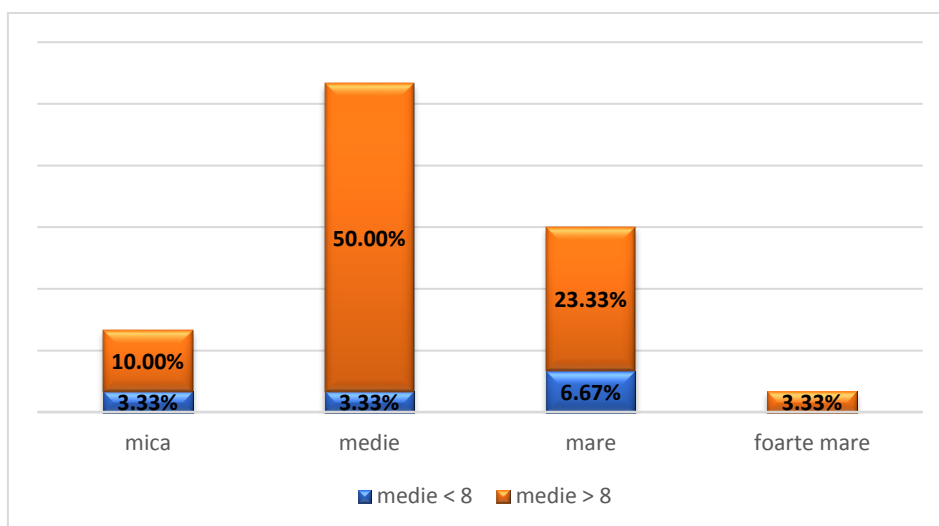
În figura 3 se poate observa diferența între răspunsuri în funcție de experiență.

Figura 3. Decizia de investiție pe baza informațiilor nefinanciare în funcție de experiență

Și pentru luarea deciziei de creditare, lucrurile stau puțin mai bine decât în primul caz, procentajul de răspuns fiind situat peste linia de mijloc a scalei, cu o abatere de 0,73, nota minimă acordată fiind 2, iar cea maximă 5. Jumătate dintre răspunsuri se regăsesc în intervalul 2-3, iar cealaltă jumătate în intervalul 3-5. Cei mai mulți respondenți, un procent de 53,34% din total, i-ar acorda credit acestei societăți în proporție medie, urmați de cei care i-ar acorda credit în proporție ridicată, 30%, și de cei care sunt de o părere opusă acestora din urmă, respectiv 13,33%. Cel mai mic procent, cel de 3,33%, este dat de cei care ar acorda credit într-o foarte mare măsură. Apariția acestor rezultate este dată de următorii factori: dintre cei 53,34% majoritatea au experiență sub un an, media peste 8,5 și sexul feminin; procentul de 30% este dat în special de persoane care vin cu o experiență sub un an, cu media peste 8,5 și sexul feminin; cei 13,33% sunt majoritari cu experiență sub un an, medie peste 8,5 și sexul feminin; procentul de 3,33% este dat de un singur student cu experiență între unu și doi ani, media peste 8,5 și sexul feminin. În figura 4 se poate observa diferența între răspunsuri în funcție de media anilor de studiu.

Figura 4. Decizia de creditare pe baza informațiilor nefinanciare, în funcție media de studiu

Media răspunsurilor cu privire la importanța indicatorilor financiari în decizia de investiție a fost de 4,67, cu o abatere de 0,61, un minim de 3 și un maxim de 5, ceea ce înseamnă că văzând și indicatori nefinancieri în chestionar, respondenții au dat o importanță ridicată spre foarte ridicată indicatorilor financiari în luarea deciziei de a investi într-o companie.

Răspunsurile la întrebarea despre importanța informațiilor financiare în luarea deciziei de creditare s-au situat, în medie, între ultimele două trepte ale scalei, cu o abatere de 0,68. Cu toate acestea, cel mai mic punctaj acordat a fost 3, iar cel mai mare 5. Semnificația acestui rezultat este dată de faptul că studenții, ca analiști financiari, evaluează raportarea financiară ca fiind importantă spre foarte importantă pentru luarea deciziei de creditare.

În medie, în ceea ce privește importanța raportării nefinanciare pentru decizia de a investi într-o societate, răspunsurile s-au situat foarte puțin sub cel de-al patrulea nivel al scalei, având o abatere de 0,93, cu un minim de 2 și un maxim de 5. Acest lucru evidențiază faptul că raportarea nefinanciară atinge pragul de importanță atunci când este vorba de investiție.

Pentru decizia de creditare, răspunsurile au fost situate în medie puțin peste mijlocul scalei, cu o deviație de 0,92, nota minimă acordată fiind 2 și cea maximă 5. În cazul de față, respondenții apreciază în medie raportarea nefinanciară ca fiind de o importanță moderată.

Tabelul 6. Ierarhizarea indicatorilor nefinanciari pentru luarea deciziei de investiție și creditare

Indicatori	Rang investiție	Rang creditare
<i>Modelul de business</i>	1	2
<i>Acțiuni CSR</i>	2	1
<i>Mediul social</i>	3	4
<i>Impactul asupra mediului</i>	4	5
<i>Etica</i>	5	3

Așa cum se poate urmări în tabelul 6, pentru decizia de investiție, cei care au răspuns acestui chestionar au considerat modelul de business ca fiind cel mai important indicator nefinanciar. Pe locul doi se situează acțiunile CSR, urmate de mediul social și etică. Indicatorul cu cel mai scăzut nivel de importanță în acest sens este impactul asupra mediului. Puși în situația unui analist financiar, respondenții au considerat cel mai semnificativ indicator nefinanciar ca fiind acțiunile CSR. Următorul indicator ca importanță este modelul de business, pe locul trei se situează etica, pe locul patru mediul social, iar pe ultimul loc impactul asupra mediului.

5. CONCLUZII

Principala concluzie a cercetării este aceea că informațiile nefinanciare au avut impact asupra luării deciziilor. Mai mult decât atât, rezultatele obținute la chestionarul atașat scenariului de raportare financiară și nefinanciară au depășit nivelul celor obținute la chestionarul atașat scenariului de raportare financiară. Factorii care a condus la apariția acestui rezultat pot fi considerați media anilor de studiu, dar și nivelul de experiență în domeniul financiar-contabil.

Cei care au participat la experiment au considerat că indicatorii cei mai importanți sunt: pentru decizia de investiție, **cifra de afaceri și modelul de business**, iar pentru decizia de creditare, **gradul de îndatorare și acțiunile CSR**.

În ceea ce privește nivelul de importanță al raportării financiare asupra luării deciziei de investiție, studenții au avut în medie aceeași opinie, și anume faptul că aceasta este importantă și foarte importantă. Aceleași rezultate au fost prezente și în cazul deciziei de creditare a unei companii.

Raportarea nefinanciară, în opinia respondenților, este mai puțin importantă decât raportarea financiară, atât din postura de potențiali analiști, cât și din cea de potențiali investitori. Cu toate acestea, atunci când apare informația nefinanciară, dorința de investiție și de creditare este mai mare. Ceea ce conduce la această diferență ar putea fi transparența ridicată, informațiile financiare mai sintetizate și alți factori. Toate aceste direcții arată că este necesar să se studieze în continuare rolul informațiilor nefinanciare în luarea deciziilor.

Rezultatele și concluziile acestui studiu sunt limitate de numărul mic de respondenți care au făcut parte din acest experiment. Pe viitor, studiul de față își propune să adauge și o altă serie de indicatori nefinancieri cu impact și să extindă eșantionul, utilizând și alte populații statistice.

BIBLIOGRAFIE

Albu, N.; Albu, C. N.; Gîrbină, M. M. & Sandu, M. I. (2011), "The implications of corporate social responsibility on the accounting profession: The case of Romania." *Amfiteatru Economic*, vol. 18, no. 29.

Autoritatea de Supraveghere Financiară (2018), "Analiză fundamentală – Indicatori financiari", disponibil on-line la <http://edufin.asfromania.ro/index.php/abc-ul-investitorului/analize-bursiere/13-analiza-fundamentala-indicatori-financiari>.

Baker, C. R. & Wallage, P. (2000), "The Future of Financial Reporting in Europe: Its Role in Corporate Governance", *The International Journal of Accounting*, vol. 35, no. 2: 173-187.

Budeanu, A. & Åke, T. (2006), "Voluntary environmental reporting in Romania." *Environmental Engineering & Management Journal (EEMJ)*, vol. 5, no. 3: 487-508.

Deloitte (2015), "Non-financial reporting", disponibil on-line la https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lv/Documents/strategy/Nonfinancial_reporting_2015.pdf.

Diego, V. & Rea, M. A. (2012), "IFRS Taxonomy and financial reporting practices: The case of Italian listed companies International", *Journal of Accounting Information Systems*, vol. 13, no.2: 163-180.

Dumitru, M.; Dyduch, J.; Gușe, R. G. & Krasodomska, J. (2017), "Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive", *Accounting in Europe*, vol. 14, no. 3: 279-304.

Dumitru, V.; Ionescu, I.; Calu, A. & Oancea, M. (2011), "An investigation regarding the disclosure of corporate social responsibility information for listed companies from Romania", *Amfiteatru Economic*, vol. 13, no. 29: 146-161.

European Union (2014), "Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups", disponibil on-line la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri>.

- Eurosif & ACCA (2013), „What do investors expect from non-financial reporting?”, disponibil on-line la [http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/sustainability reporting /tech-tp-wdir.pdf](http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/sustainability%20reporting/tech-tp-wdir.pdf).
- EY (2015), “EU Directive: disclosure of non-financial information and diversity information”, disponibil on-line la [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-eu-directive-disclosure-of-non-financial-information-and-diversity.pdf/\\$FILE/EY-eu-directive-disclosure-of-non-financial-information-and-diversity.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-eu-directive-disclosure-of-non-financial-information-and-diversity.pdf/$FILE/EY-eu-directive-disclosure-of-non-financial-information-and-diversity.pdf).
- Geiger, M. & Smith, J. van der Laan (2010), “The Effect of Institutional and Cultural Factors on the Perceptions of Earnings Management”, *Journal of international accounting research, American Accounting Association*, vol. 9, no. 2: 21-43.
- Ienciu, I. A. (2012), “The relationship between environmental reporting and corporate governance characteristics of Romanian listed entities”, *Accounting and Management Information Systems*, vol. 11, no.2: 267-294.
- International Accounting Standard Board, “Presentation of Financial Statements”, disponibil on-line la http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias1_en.pdf.
- Jindrichovska, I. & Purcărea, I. (2011), “CSR and environmental reporting in the Czech Republic and Romania: Country comparison of rules and practices”, *Accounting and Management Information Systems I*, vol.10, no. 2: 202.
- KPMG (2017), “The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting” disponibil on-line la <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>.
- Morris, J. (2014), “Poland and Romania ‘rising stars’ in development index”, CNBC, disponibil on-line la <http://www.cnbc.com/2014/02/05/poland-and-romania-rising-stars-in-development-index.html>.
- Mortesena, T.; Fisher, R. & Winesb, G. (2012), “Students as surrogates for practicing accountants: Further evidence Accounting Forum 36”.
- Nobes, C. & Parker, R. (2008), “Comparative international accounting (10th ed.)”, *Harlow: Prentice Hall*.
- PWC (2017), “Non-financial reporting regulations – Reporting opportunity or legislative burden”, disponibil on-line la <http://pwc.blogs.com/corporatereporting/2017/04/non-financial-reporting-regulations-reporting-opportunity-or-legislative-burden.html>.
- Robu, V.; Anghel, I. & Șerban, C. E. (2014), *Analiza economico-financiară a firmei*, București: Editura Economică.
- Sobolevschi-David, I. (2015), *Analiza cheltuielilor, veniturilor și rentabilității*, București: Editura Universitară.
- Watson, A.; Shrives, P. J. & Marston, C. (2002), “Voluntary disclosure of accounting ratios in the UK”, *British Accounting Review*, vol. 34, no. 4: 289-313.

SITUAȚIA FLUXURILOR DE TREZORERIE: ANALIZA DE SEMNIFICAȚIE A DIFERENȚELOR GENERATE DE RAPORTAREA IAS/IFRS vs. US GAAP

Cătălina Picioarea

Concepte și Practici de Audit, la nivel național și internațional, anul I, grupa 668

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Camelia Iuliana Lungu

REZUMAT

Demersul studiului întreprins este acela de a evalua consecințele flexibilității clasificării elementelor de dobânzi și dividende în Situația fluxurilor de trezorerie. US GAAP dă dovadă în raportarea financiară de o rigiditate mult mai accentuată comparativ cu IAS/IFRS, solicitând în mod explicit clasificarea dobânzii plătite, a dobânzii încasate și a dividendelor încasate în categoria fluxurilor de trezorerie din activitățile de exploatare. Pentru cuantificarea efectelor reclasificării fluxurilor de dobânzi și dividende s-au utilizat situațiile financiare din ultimii 13 ani ale BIOFARM SA asupra cărora s-a aplicat un test parametric de tipul Student-t. De asemenea, s-au calculat și analizat două rate financiare pentru a aprecia modalitatea în care decizia de reclasificare are impact asupra indicatorilor de performanță.

CUVINTE-CHEIE: *situația fluxurilor de trezorerie, US GAAP, IAS/IFRS, flux de trezorerie din exploatare, rate financiare*

1. INTRODUCERE

De-a lungul timpului, situația fluxurilor de trezorerie și-a dovedit utilitatea, constituind principala sursă de informație pentru un spectru larg de utilizatori de situații financiare. De la manageri la acționari, salariați sau creditorii, toți își manifestă interesul pentru lichiditățile disponibile ale companiei. Interesul acestora rezidă în diferite aspecte. Managerii doresc o validare a performanțelor manageriale și a deciziilor strategice de conducere, salariații sunt interesați de capacitatea firmei de a le remunera munca, iar acționarii și creditorii doresc să își consolideze încrederea că investiția lor în companie este rentabilă și restituită în numerar.

Profitul reprezintă doar un punct de vedere dintr-o perspectivă de ansamblu. Pentru întregirea perspectivei asupra unei afaceri este nevoie de certitudine, iar certitudinea înseamnă lichidități. Aceste informații au drept sursă Situația fluxurilor de trezorerie. După exemplul lui W.T. GRANT, care a raportat un profit net satisfăcător în anul 1973, însă fluxul net de trezorerie operațional a înregistrat un deficit dramatic de 100 de milioane de dolari, fiind forțat să își declare falimentul, s-a putut afirma că o companie profitabilă, dar fără lichidități, nu înseamnă sustenabilitate și încredere (Dyckman et al., 1995).

Această realitate este punctul de plecare, dar și motivul pentru care întreg studiul întreprins a avut ca element central situația fluxurilor de trezorerie, analizată din perspectiva a două obiective de cercetare. Atingerea acestor obiective are în vedere utilizarea cercetării calitative și cantitative bazate pe metode de cercetare precum observarea directă, studiul de caz, dar și teste statistice.

Pentru a răspunde obiectivelor cercetării, s-a avut în vedere memorandumul încheiat între IASB și FASB în anul 2002, pentru o mai bună convergență între standardele emise de către acestea. S-a urmărit o cuantificare a efectelor pe care convergența dintre IAS/IFRS și US GAAP ar avea-o asupra fluxurilor de trezorerie din exploatare, prin prisma clasificării elementelor de dobânzi și dividende. Fluxurile de trezorerie operaționale constituie punctul de interes al studiului, deoarece au caracter repetitiv în comparație cu fluxurile din investiții sau finanțare și reprezintă o bază mult mai elocventă pentru a aprecia capacitatea viitoare a companiei de a genera numerar (Mulford și Comiskey, 2002).

IASB dă dovadă de o flexibilitate accentuată în reglementarea fluxurilor de trezorerie generate de dobânzi și dividende față de FASB. În acest sens, cercetarea are ca prim obiectiv aprecierea efectelor unei reclasificări a dobânzilor și dividendelor în fluxurile operaționale. Utilizând datele unei companii românești pentru o perioadă de 13 ani, s-a testat ipoteza conform căreia există o diferență semnificativă între fluxul net de trezorerie din exploatare raportat în conformitate cu IAS/IFRS și cel raportat în conformitate cu US GAAP. Această ipoteză este cercetată și de Gordon et al. (2017) pe un eșantion de 728 de companii. Rezultatele confirmă ipoteza, Gordon et al. (2017) opinând că pentru cele 728 de companii fluxul net de trezorerie operațional raportat în conformitate cu IAS/IFRS este mai mare cu 2,4% decât fluxul de trezorerie operațional raportat în conformitate US GAAP.

Fluxul net de trezorerie operațional constituie un indicator care permite evaluarea sustenabilității companiei, însă raportat la alte variabile își dovedește cu adevărat utilitatea (Isfănescu et al., 2001). Al doilea obiectiv al cercetării vizează impactul pe care reclasificarea dobânzii și a dividendelor în raportarea fluxurilor operaționale îl poate avea asupra performanței financiare a companiei. În acest sens se calculează două rate considerate relevante de Robu et al. (2014) pe baza fluxului net de trezorerie din exploatare înainte și după reclasificare, pentru o companie cotată la BVB. Aceste rate permit evaluarea capacității companiei de a remunera creditorii, dar și de a transforma vânzările în numerar. Se urmărește măsura în care operațiunea de reclasificare ar îmbunătăți sau nu imaginea companiei din perspectiva performanței financiare.

Lucrarea prezintă în continuare o secțiune destinată revizuirii literaturii de specialitate referitoare la fluxurile de trezorerie și diferențele conceptuale reflectate de IAS/IFRS și de US GAAP. Urmează o secțiune dedicată metodologiei de cercetare ce cuprinde obiectivele studiului, baza de date identificată și metoda de cercetare. Rezultatele cercetării sunt prezentate în continuare, pe cele două dimensiuni stabilite în cadrul metodologiei de cercetare. O secțiune destinată concluziilor și dezbaterilor încheie lucrarea.

2. REVIZUIREA LITERATURII DE SPECIALITATE

La nivel internațional, efortul de normalizare al fluxurilor de trezorerie se răsfrânge asupra standardului IAS 7, intitulat *Situația fluxurilor de trezorerie* (Țugui, 2002). În SUA, standardul care a reglementat în mod explicit fluxurile de trezorerie a fost publicat în anul 1987, fiind intitulat *SFAS 95 Situația fluxurilor de trezorerie*. Începând cu anul 2009, sistemul contabil american a demarat un amplu proces de reformare și a emis Accounting Standards Codification. În prezent, ASC 230 *Statement of Cash Flow* este standardul care reglementează fluxurile de trezorerie în SUA (Flood, 2018).

În urma reformei din anul 2001, IASB și-a stabilit, în accepțiunea lui Feleagă N. și Feleagă L. (2005), un obiectiv prioritar, și anume acela de a realiza o convergență mai puternică a IAS/IFRS și US GAAP. Costul reconcilierii situațiilor financiare pentru marile societăți europene cotate pe piețele bursiere din SUA se estima a fi cuprins între un milion și zece milioane de dolari. Pentru a elimina acest inconvenient, în anul 2002, IASB și FASB au încheiat un memorandum prin care își luau angajamentul să realizeze convergența dintre standardele lor contabile (Ristea et al., 2006).

Lucrarea lui Gordon et al. (2017) este studiul care cuantifică efectele diferențelor privind raportarea IAS/IFRS și US GAAP asupra fluxurilor de trezorerie. Grupul de cercetători a analizat un eșantion alcătuit din 728 de firme la nivel european. Prin compararea valorii fluxurilor nete de trezorerie raportate în conformitate cu US GAAP și a celor raportate în conformitate cu IAS/IFRS s-a observat o diferență semnificativă a valorii înregistrate de către acestea. Mai mult, fluxul net de trezorerie în conformitate cu IAS/IFRS este mai mare cu 2,4% decât cel raportat în conformitate US GAAP.

Același studiu întreprins de către Gordon et al. (2017) menționează că cele mai mari diferențe apar din cauza clasificării fluxurilor de dobânzi și dividende și evidențiază într-un caz particular impactul reclasificărilor permise de IAS 7 prin prezentarea companiei norvegiene Norse Energy Corp. ASA. În decursul anului 2007 aceasta a reclasificat dobânda plătită din exploatare în finanțare și dobânda încasată din investiții în exploatare. Astfel, a reușit să raporteze fluxuri nete de trezorerie din exploatare pozitive mai degrabă decât negative.

IAS 7 prevede că dobânda plătită, dobânda încasată și dividendele încasate pot fi clasificate în fluxurile de trezorerie din exploatare, însă prescrie și tratamentul alternativ de clasificare a dobânzii plătite în fluxurile de trezorerie din finanțare, iar dobânzile și dividendele încasate în fluxurile de trezorerie din investiții. În opoziție, ASC 230 impune în mod tranșant o singură manieră de clasificare a tuturor elementelor enumerate mai sus, și anume în fluxurile de trezorerie din exploatare (PWC, 2017).

Gordon et al. (2009) realizează o radiografie a opțiunilor de clasificare a elementelor în Situația fluxurilor de trezorerie, alegând același eșantion de 728 de firme din 13 țări care raportează conform IAS/IFRS între anii 2005 și 2012. Rezultatul studiului a conchis că 76%, 60%, respectiv 57% dintre acestea optează pentru raportarea dobânzii plătite, a dobânzii încasate și a dividendelor încasate ca fluxuri de trezorerie operaționale, însă numai 42% dintre acestea raportează concomitent toate cele trei elemente ca fluxuri din activitatea de exploatare.

Managerii au un interes sporit de a lua decizii de clasificare a tranzacțiilor menite să îmbunătățească fluxurile de trezorerie din exploatare și, implicit, imaginea companiei, deoarece fluxul net de trezorerie operațional este utilizat pentru evaluarea comparativă a companiilor (Robinson et al., 2015). Robinson et al. (2015) afirmă că, pe baza fluxului net de trezorerie din exploatare, se pot calcula rate prin intermediul cărora se apreciază riscul financiar al companiei și, totodată, starea de lichiditate și solvabilitate.

Mulford și Comiskey (2002) consideră că fluxurile de trezorerie operaționale sunt mult mai relevante pentru o companie decât cele generate de activitățile de investiții și finanțare, deoarece au caracter repetitiv în comparație cu celelalte două menționate anterior.

3. METODOLOGIA CERCETĂRII

3.1. Obiectivele cercetării

Cercetarea se concretizează într-o investigație empirică ce are la bază atingerea a două obiective fundamentale:

- a) Testarea ipotezei conform căreia există o diferență semnificativă între fluxul net de trezorerie din activitățile de exploatare raportat în conformitate cu IAS/IFRS și raportat în conformitate cu US GAAP;
- b) Impactul reclasificării în conformitate cu US GAAP a elementelor de dobânzi și dividende asupra ratelor financiare selectate.

Primul obiectiv are ca fundament o cercetare cantitativă, care se bazează pe testarea ipotezei conform căreia există o diferență semnificativă între fluxul net de trezorerie operațional, raportat în conformitate cu IAS/IFRS, și cel raportat în conformitate cu US GAAP. Pentru testarea acestei ipoteze s-au reclasificat elementele de dobânzi și dividende în conformitate cu US GAAP în Situațiile fluxurilor de trezorerie din decursul a 13 exerciții financiare pentru BIOFARM SA. Pe baza datelor obținute s-a aplicat un test parametric de tipul Student-t de comparare a mediilor a două eșantioane perechi (Gujarati, 2004). Sunt utilizate instrumentele econometrice implementate în Microsoft Office Excel.

Cel de-al doilea obiectiv derivă din primul, iar pentru a estima impactul reclasificării în conformitate cu US GAAP s-au calculat două rate financiare considerate relevante de către Robu et al., (2014), determinate pe baza fluxului net de trezorerie operațional raportat în conformitate cu IAS/IFRS și în conformitate cu US GAAP. Aceste rate au fost comparate și analizate pentru estimarea diferențelor și formularea unei opinii.

3.2. Baza de date

Pentru constituirea bazei de date a fost utilizată compania BIOFARM SA. Performanțele financiare sau portofoliul vast de produse nu au reprezentat criteriul determinant în alegerea companiei, ci politicile de prezentare a Situației fluxurilor de trezorerie. Istoricul companiei BIOFARM SA prinde contur în anul 1921, atunci când este înființată prin fuzionarea mai multor firme de medicamente, iar ulterior, în anul 1990, compania se transformă într-o societate pe acțiuni.

Compania este listată la BVB începând cu anul 2005. Situațiile financiare sunt întocmite începând cu anul 2012 prin alinierea la IAS/IFRS. BIOFARM SA înregistrează concomitent fluxuri semnificative din dobânzi și dividende, politica acesteia fiind de a clasifica dobânda plătită în fluxurile de trezorerie din exploatare și dobânda și dividendele încasate în fluxurile de trezorerie din investiții.

Pentru constituirea eșantionului s-au selectat informațiile despre fluxurile de trezorerie din ultimii 13 ani ale BIOFARM SA, publicate pe site-ul companiei. Acestea se referă la perioada 2005-2017 și sunt exprimate în lei.

4. REZULTATELE CERCETĂRII

4.1. Descrierea datelor: Eșantionarea și reclasificarea

Pentru a estima impactul unei reclasificări ale elementelor de dividende și dobânzi în fluxurile de trezorerie din activitățile de exploatare se retratează Situațiile fluxurilor de trezorerie din ultimele 13 exerciții financiare, prin adăugarea dobânzii încasate și a dividendelor încasate în fluxurile de trezorerie din activitățile de exploatare și eliminarea acestora din fluxurile de trezorerie din activitățile de investiții.

În urma reclasificării dividendelor încasate și a dobânzii încasate se obțin următoarele eșantioane, care constituie fundamentul testării ipotezei statistice stabilite.

Tabelul 1. Fluxul net de trezorerie din exploatare, înainte și după reclasificare

Anul	Flux net din exploatare IAS/IFRS (lei)	Flux net din exploatare US GAAP (lei)
2005	10.353.933	10.614.558
2006	14.447.645	14.874.546
2007	6.575.059	7.718.226
2008	16.149.052	18.525.128
2009	2.784.242	6.447.566
2010	7.234.166	9.922.454
2011	28.555.249	31.672.735
2012	16.013.388	20.668.955
2013	15.654.654	19.320.966
2014	26.711.030	28.518.651
2015	23.780.277	24.738.040
2016	39.805.135	40.294.563
2017	36.714.842	36.935.351

4.2. Testarea econometrică

Pentru a aplica testul Student t se consideră că seturile de date au o distribuție normală și uniformă. Pentru un eșantion redus, mai mic de 30 de observații se recomandă utilizarea testului t și nu a testului Z (Gujarati, 2004).

Pentru compararea mediilor a două serii de date pereche, considerate pre-test/post-test sau pre-reclasificare/post-reclasificare se va utiliza testul Student t de comparare a mediilor a două eşantioane perechi. În Excel acest test poartă denumirea de *t-Test: Paired Two Samples for Means*. Pentru aplicarea testului sunt parcurse etapele prezentate în continuare.

Transpunerea obiectivului cercetării se realizează prin formularea ipotezei nule și a ipotezei alternative.

Ipoteza nula (H_0): Nu există diferențe semnificative între fluxul net din activitățile de exploatare IAS/IFRS și US GAAP

$$H_0: M_1 = M_2$$

Ipoteza alternativă (H_1): Există diferențe semnificative între fluxul net din activitățile de exploatare IAS/IFRS și US GAAP, mai exact fluxul net din activitățile de exploatare înainte de reclasificare este semnificativ mai mic decât fluxul net de trezorerie din activitățile de exploatare după reclasificare. Se va aplica un *test unilateral de stânga*.

$$H_1: M_1 < M_2$$

Cele două seturi de date sunt perechi sau dependente și se efectuează testul Student t. Din Excel, secțiunea Data Analysis, se utilizează *t-Test: Paired Two Samples for Means*. Din output este selectat t Statistic în valoare de -4,6888, pentru o probabilitate de garantare a rezultatelor de 95% și un nivel de semnificație $\alpha=0,05$.

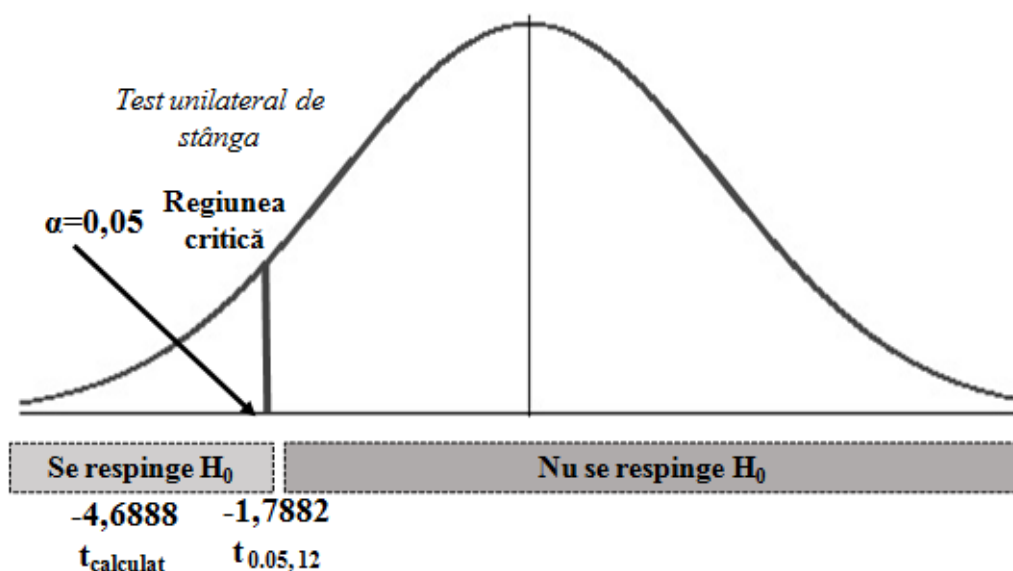
Tabelul 2. Rezultatul aplicării testului Student-t de comparare a mediilor a două eşantioane perechi

	<i>Flux net din exploatare (lei)</i>	<i>Flux net din exploatare retratat (lei)</i>
Media	18829128,62	20788595,31
Dispersia	1,33282E+14	1,22947E+14
Observații	13	13
Coeficient de corelație Pearson	0,991946726	
Diferența ipotetică dintre medii	0	
Grade de libertate (df)	12	
t Statistic	-4,688851679	
P-value pentru test unilateral	0,000262119	
t Critic pentru test unilateral	1,782287556	

Deoarece în ipoteza alternativă H_1 se urmărește să se demonstreze dacă fluxul net din activitatea de exploatare raportat în conformitate cu IAS/IFRS este semnificativ mai mic decât cel raportat în conformitate cu US GAAP, se va aplica un *test unilateral de stânga*. Astfel, valoarea critică

a lui $t_{\alpha, n-1}$ este $t_{0.05, 12} = 1,7822$. Aceasta corespunde totodată și valorii lui t Critic pentru test unilateral din output. Regiunea critică în care se poate respinge ipoteza nulă (H_0) este situată între $(-\infty; -1,7882]$. În următoarea figură se observă cum testul statistic se află în regiunea critică.

Figura 1. Regiunea critică (Prelucrare după Gujarati, 2004, p. 132)

Din rezultatele testului statistic se observă plasarea în regiunea critică, deoarece t Statistic este mai mic decât t Critic. Prin urmare, se respinge ipoteza nulă (H_0) și se acceptă ipoteza alternativă (H_1). Rezultă că pentru un nivel de semnificație $\alpha = 0,05$ se poate susține că există suficiente dovezi pentru a concluziona că există diferențe semnificative între fluxul net de trezorerie operațional raportat în conformitate cu IAS/IFRS și cel raportat prin alinierea la US GAAP.

Mai mult, fluxul net de trezorerie din exploatare conform IAS/IFRS este semnificativ mai mic decât fluxul net de trezorerie din exploatare conform US GAAP. De asemenea, p -value este egal cu 0,0002, care este mai mic decât nivelul de semnificație ales de 0,05, valoare ce validează testul.

4.3. Impactul reclasificării asupra ratelor financiare

O consecință importantă a reclasificării elementelor de dobânzi și dividende în conformitate cu US GAAP se reflectă în valorile ratelor financiare pentru care fluxul net de trezorerie din exploatare reprezintă baza de calcul. Pentru a evidenția efectele, s-au selectat următoarele două rate considerate relevante (Isfănescu et al., 2001). Valorile acestor rate au fost determinate atât înainte, cât și după reclasificare, pe baza fluxurilor din ultimii 13 ani ale companiei BIOFARM SA.

Tabelul 3. Formulele ratelor utilizate în analiză

Rată	Formulă
Rata fluxului de numerar din exploatare	Flux net de trezorerie din exploatare / CAnetă
Rata de acoperire a dobânzilor	(Flux net de trezorerie din exploatare + dobânda plătită + impozitul pe profit plătit)/ Dobândă plătită

Rata fluxului de numerar din exploatare

Aceasta reprezintă raportul dintre fluxul net de trezorerie din exploatare și cifra de afaceri netă. Robu et al. (2014) afirmă că această rată este un indicator-cheie care măsoară potențialul vânzărilor de a genera efectiv lichidități. Indiscutabil, condiția de bază în analiza acestei rate o constituie valoarea pozitivă a fluxurilor de trezorerie operaționale, condiție îndeplinită în cazul companiei BIOFARM SA. Cu cât valoarea ratei fluxului de numerar din exploatare este mai mare, cu atât gradul de risc financiar este mai mic. Astfel, managerii au un interes sporit să „îmbunătățească” fluxul net de trezorerie din exploatare prin decizii strategice de reclasificare, pentru a conduce la calculul unor rate de valori superioare.

Se poate aprecia că în anul 2009 rata fluxului de numerar din exploatare înregistrează cea mai mare variație, reflectând o diferență în sens pozitiv de 131,57% între rata care a avut la bază fluxul net de trezorerie operațional conform IAS/IFRS și rata care a avut la bază fluxul net de trezorerie operațional raportat conform US GAAP. Principala cauză care a determinat această diferență notabilă este reprezentată de încasarea în anul 2009 de către BIOFARM SA a unor dobânzi foarte mari, în valoare de 2.853.418 lei.

Astfel, în urma reclasificării, un investitor ar fi tentat să creadă că BIOFARM SA a avut, în anul 2009, o capacitate mult mai mare a vânzărilor de a genera numerar, dar și că ponderea fluxurilor nete de trezorerie din exploatare în cifra de afaceri este mult mai mare. Această imagine este însă înșelătoare, fiind consecința unor reclasificări special realizate pentru îmbunătățirea imaginii firmei în fața investitorilor.

Rata de acoperire a dobânzii

Conform Vâlceanu et al. (2005), rata de acoperire a dobânzii evidențiază capacitatea companiei de a plăti dobânda corespunzătoare datoriilor financiare. Se recomandă ca nivelul acestei rate să se situeze peste 1. Un nivel subunitar constituie un semnal de alarmă pentru investitori și creditori.

Se observă că, în toți anii analizați, compania înregistrează valori foarte mari ale ratelor, respectiv supraunitare, indicând potențialul real al firmei de a plăti dobânzile pe baza numerarului disponibil. Potențialul crescut nu se datorează explicit unui flux net din exploatare

satisfăcător, ci și valorilor din ce în ce mai mici pe care dobânda plătită le înregistrează. În anul 2017, fluxurile din exploatare aveau capacitatea să acopere de peste 9000 de ori dobânda plătită. Așadar, se indică o finanțare predominantă din surse proprii de capital, fapt confirmat și de inexistența datoriilor către instituțiile de credit, dar și de plata unei dobânzi de doar 5 lei.

Se constată că variația cea mai mare dintre rate se înregistrează din nou în anul 2009. Se sesizează o diferență în sens pozitiv de 64,63%, având în principal aceeași cauză: încasarea unei dobânzi foarte mari în anul respectiv. Variația cea mai mică pre-reclasificare/ post-reclasificare se apreciază, în anul 2017, ca fiind de doar 0,48 %, când nu se încasează dividende, iar dobânda încasată are o valoare foarte redusă.

Creditorii sunt interesați îndeosebi de valorile acestei rate, deoarece aceasta le permite să evalueze măsura în care investițiile lor vor fi remunerate în numerar de către companie. Rata de acoperire a dobânzii, calculată pe baza fluxului retratat, poate să inducă ideea că BIOFARM SA are în anul 2009 o capacitate cu 64,43% mai mare de a plăti dobânda către creditori, utilizând fluxurile de trezorerie din exploatare. Astfel, se creează din nou o imagine favorizantă pentru companie, prin simpla reclasificare a unor elemente de dobânzi și dividende.

5. CONCLUZII

Primul obiectiv avut în vedere a fost analiza de semnificație a diferențelor generate de raportarea IAS/IFRS vs. US GAAP. Compania BIOFARM SA clasifică dobânzile și dividendele încasate în fluxurile de trezorerie din investiții. US GAAP nu permite această manieră de clasificare, iar pentru a evalua impactul unei convergențe către US GAAP s-au reclasificat dobânda și dividendele încasate în fluxurile de trezorerie din exploatare pentru situațiile financiare din ultimii 13 ani. Prin aplicarea unui test Student t asupra eșantionului de 13 observații s-a confirmat ipoteza alternativă conform căreia există diferențe semnificative între fluxul net de trezorerie din exploatare conform cu IAS/IFRS și cel conform cu US GAAP. Mai mult, fluxul net de trezorerie din exploatare conform IAS/IFRS este semnificativ mai mic decât fluxul net de trezorerie din exploatare conform US GAAP.

Confirmarea acestei ipoteze nu influențează doar valoarea fluxului net de trezorerie din exploatare al unei companii, ci are implicații mult mai mari. Se pune problema lipsei de comparabilitate între companii și incapacitatea normalizatorilor contabili de a duce la îndeplinire obiectivul memorandumului încheiat între IASB și FASB în 2002.

Fluxul net de trezorerie operațional este un indicator de sine stătător al sustenabilității performanței pentru o companie, însă prin raportarea la alte variabile în cadrul ratelor financiare își dovedește cu adevărat utilitatea. Pentru evaluarea impactului convergenței cu US GAAP în ceea ce privește clasificarea dobânzilor și a dividendelor s-au selectat și calculat două rate pe baza fluxului operațional înainte și după reclasificare.

Pentru ambele rate calculate pentru cei 13 ani s-au constatat doar variații în sens pozitiv, cele mai mari diferențe înregistrându-se în anul 2009. Atunci rata fluxului de numerar din exploatare bazată pe fluxul raportat conform US GAAP a fost mai mare, 131,57%, iar rata de acoperire a dobânzii bazate pe US GAAP a fost mai mare cu 64,63%. Această diferență notabilă a avut drept cauză încasarea unei dobânzi foarte mari în anul respectiv.

Astfel, se poate concluziona că, prin simpla reclasificare a unor elemente de dobânzi și dividende, s-a putut crea o imagine favorabilă a companiei și s-a îmbunătățit, în aparență, capacitatea BIOFARM SA de a converti vânzările în numerar și de a suporta costul finanțării. Pentru îmbunătățirea imaginii companiei la nivelul fluxurilor de trezorerie operaționale, se recomandă clasificarea dobânzilor și a dividendelor în conformitate cu US GAAP. Această schimbare nu doar că ar îmbunătăți valoarea fluxurilor de trezorerie din exploatare, ci ar optimiza comparabilitatea cu alte companii.

BIBLIOGRAFIE

- Dyckman, T.; Dukes, R. și Davis, C. (1995) *Intermediate accounting*, 3rd ed., Editura Irwin, Chicago.
- Feleagă, N. și Feleagă, L. (2005) *Contabilitate financiară: O abordare europeană și internațională*, Editura InfoMega, București.
- Flood, J. (2018) *Wiley GAAP: Interpretation and application of Generally Accepted Accounting Principles*, Editura Wiley, New York.
- Gordon, E. A.; Henry, E.; Jorgensen, B. N. și Linthicum, C. L. (2017) Flexibility in Cash Flow Classification Under IFRS: Determinants and Consequences. *Review of Accounting Studies*, vol. 22(2), pp. 839–872.
- Gujarati, D. (2004) *Basics Econometrics. 4th*, Editura McGraw-Hill Companies, New-York, Disponibil on-line pe Acadamia.edu, <www.academia.edu/10126125/GUJARATI_2004_BASIC_ECONOMETRICS>.
- International Accounting Standards Board (IASB) (2015) *IAS 7 Situația fluxurilor de trezorerie*.
- Isfănescu, A.; Robu, V. și Anghel, I. (2001) *Evaluarea întreprinderii*, Editura Tribuna Economică, București.
- Mulford, C. și Comiskey, E. (2002) *The financial numbers game: Detecting creating accounting practices.*, Editura John Wiley & Sons, New York.
- Price Waterhouse Coopers (PWC) (2017) *IFRS and US GAAP: similarities and differences*, Disponibil on-line pe PWC.com, accesat la 28 ianuarie 2018, <www.pwc.com/us/en/cfdirect/assets/pdf/accounting-guides/pwc-ifs-us-gaap-similarities-and-differences-2017.pdf>.
- Ristea, M. (Coord.). (2006) *Sisteme contabile comparate*, Editura CECCAR, București.
- Robinson, T.; Henry, E.; Pirie, W. și Broihahn, M. (2015) *International Financial Statement Analysis. 3rd.*, Editura Wiley, New Jersey.
- Robu, V.; Anghel, I. și Șerban, C. (2014) *Analiză economico-financiară a firmei*, Editura Economică, București.
- Țugui, I. (2002) *Contabilitatea fluxurilor de trezorerie: modelări, analize și previziuni financiar-contabile*, Editura Economică, București.
- Vâlceanu, Gh. (coord). (2005) *Analiza economico-financiară, Ediția a doua*, Editura Economică, București.

ANALIZA PERFORMANȚEI COMPANIILOR COTATE LA BVB

Daniela Ionela Ciocmată

Contabilitate, Audit și Informatică de Gestiune, anul II

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Iulia Jianu

REZUMAT

Prezenta lucrare analizează reflectarea performanței companiilor cotate la Bursa de Valori din București prin indicatorii de rezultat. În prezent se consideră că rezultatul net reflectă performanța. Noi am decis să analizăm impactul rezultatului net și al rezultatului global în reflectarea performanței unei companii. Obiectivul principal este acela de a arăta că rezultatul global este mult mai relevant și capabil de a transmite date despre performanța unei companii, după cum consideră Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (în engleză: International Accounting Standards Board – IASB), și la nivelul companiilor din România. La nivelul țării noastre, un plus de informație raportată în situațiile anuale conduce la o transparență mai mare a situației companiei. Rezultatul studiului indică faptul că rezultatul global reflectă cel mai bine performanța companiilor din România, fiind în concordanță cu cerințele IASB.

CUVINTE-CHEIE: rezultat global, rezultat net, performanță, IFRS.

1. INTRODUCERE

Procesul de integrare a economiilor naționale în sistemul economic mondial, datorat creșterii numărului de companii multinaționale, evoluției comerțului și relațiilor dintre țări, a condus la decizia de realizare a concordanței reglementărilor utilizate de diverse țări. Din dorința de armonizare a standardelor la nivel global, a luat ființă procesul de convergență între standardele IFRS și US GAAP (în engleză, International Financial Reporting Standards – IFRS; US Generally Accepted Accounting Principles – GAAP). Procesul s-a concretizat prin atingerea câtorva obiective, unul dintre ele fiind modificarea standardului IAS 1 *Prezentarea Situațiilor Financiare*, prin introducerea indicatorului *rezultat global*, un indicator considerat de IASB mult mai relevant și capabil de a transmite date despre performanța unei companii. Acesta cuprinde rezultatul determinat în Contul de profit și pierdere și alte elemente ale rezultatului global. Conceptul de rezultat global este prezentat ca indicator de performanță odată cu modificările aduse la IAS 1. În prezent, rezultatul global a devenit, de la un concept dezbătut la nivel academic, un concept mult mai utilizat în realitate, fiind unul dintre indicatorii principali în luarea deciziilor, în aflarea informațiilor relevante și credibile despre o companie.

Performanța este starea ce caracterizează o companie ce se dezvoltă și creează valoare într-un context de dezvoltare durabilă, și nu poate fi asimilată doar rezultatului (Jianu, 2007). Multă vreme performanța a fost asociată cu rezultatul contabil. Atunci când compania obține profit, se consideră că aceasta este performantă, respectiv neperformantă în momentul obținerii de pierdere în cursul exercițiului financiar. Rezultatul contabil evidențiază doar partea trecută a activității, în timp ce performanța presupune o abordare globală, iar pentru acest fapt trebuie să avem perspectiva completă asupra companiei, cuprinzând atât date din trecut, prezent, cât și din viitor (Jianu, 2007).

În scopul justificării obiectivului stabilit, acela de a prezenta modul în care este reflectată cel mai bine performanța, lucrarea tratează aspectele relevante ce stau la baza construirii unei opinii argumentate cu privire la reflectarea performanței companiilor.

În continuare, lucrarea este organizată după cum urmează: secțiunea 2 oferă o scurtă prezentare a recenziei literaturii de specialitate referitoare la diferitele opinii privind conceptul de performanță, care au fost studiate și argumentate la nivelul mai multor țări.

Secțiunea 3 prezintă ipoteza cercetării și metodologia de cercetare pe care am utilizat-o în validarea ipotezei, descrisă în concordanță cu studiul pe care l-am realizat. Ultima secțiune prezintă analiza rezultatelor obținute prin testarea modelelor econometrice. În finalul lucrării am prezentat concluziile la care am ajuns prin analiza datelor colectate și testarea acestora, limitele cercetării realizate și propuneri privind aspectele ce pot fi cercetate în viitor pentru a continua studiul și pentru a descoperi noi valențe ale performanței.

2. LITERATURA DE SPECIALITATE

Literatura privind relevanța valorii altor elemente ale rezultatului global în contextul european este mult mai puțin dezvoltată decât cea din SUA (Ahmed, Chalmers & Khelif, 2013). Acest aspect poate avea drept motiv faptul că normalizatorii de standarde europene au început acest tip de reglementare cu 10 ani mai târziu față de cei din SUA, prin implementarea IAS 1 revizuit în 2009.

În ultimii ani s-au făcut cercetări care să conducă la publicarea unor serii de standarde ce ameliorează prezentarea Contului de profit și pierdere, astfel încât să se ajungă la rezultatul global. Aceste cercetări au început în Statele Unite ale Americii, odată cu publicarea de către Organismul FASB a standardului *FAS 130 Raportarea rezultatului global (în engleză, Reporting comprehensive income)* ce indică prezentarea elementelor reflectate în capitaluri proprii fie într-o singură situație, care să reflecte performanța globală a entităților economice, fie în două situații de rezultat, *Contul de profit și pierdere* și *Alte elemente ale rezultatului global* (IASB, 2015).

La nivel internațional, IASB a emis un standard contabil care prezintă situațiile financiare IAS 1 – *Prezentarea Situațiilor Financiare*, emis în 2001. Acest standard a fost revizuit ulterior, ultima modificare având loc în anul 2011, în scopul convergenței cu FAS 130, standard privind prezentarea *altor elemente ale rezultatului global*. Modificările au condus la o consecvență și o claritate mai mare în raportare. Obiectivul FASB de a emite standardul pentru prezentarea rezultatului global urmărește să facă prezentarea informațiilor despre *alte componente ale rezultatului global* mai proeminentă în situațiile financiare și de a ajuta investitorii, creditorii și alți terți să evalueze activitățile entității și fluxurile de numerar (Judith, 2011).

În literatura de specialitate, poziția adoptată cu privire la utilitatea acestui indicator, *rezultat global*, este ambiguă. Criticii argumentează faptul că alte elemente ale rezultatului global reflectă veniturile tranzitorii și adăugarea acestora la rezultatul net are drept efect perturbarea rezultatului, scăzând utilitatea informațiilor privind performanța pentru utilizatorii finali ai situațiilor financiare. Cu toate acestea, susținătorii rezultatului global aduc drept argument că acesta este singurul indicator care surprinde toate sursele de creare de valoare și, ca atare, are potențialul de a spori utilitatea informațiilor legate de rezultatul global al entității economice (Biddle & Choi, 2006).

2.1. Rezultatele cercetărilor asupra relevanței rezultatului global la nivelul Europei

La nivel european, studiile realizate pentru a demonstra relevanța valorii modificărilor implementate de către organismul internațional asupra rezultatului au la bază împărțirea pe anumite caracteristici. Regăsim studii ce analizează o anumită țară sau o anumită regiune cu caracteristici asemănătoare. În cadrul studiilor pentru o singură țară, este utilă separarea țărilor axate pe drept comun de celelalte, care au la bază principiile (Nobes & Parker, 2012). Studiul despre Regatul Unit al lui Lin (2006) se referă la țările care se bazează pe principii și furnizează dovezi că rezultatul global este mai relevant decât rezultatul net.

Studiile realizate de Wang, Buijing și Eken (2006) asupra Țărilor de Jos, Ernstberger (2008) asupra companiilor germane și Mechelli (2014) asupra companiilor italiene, tratează caracteristicile țărilor ce au ca validare dreptul comun, arătând că țările respective nu au putut dovedi că rezultatul global este mai relevant decât rezultatul net. În cadrul unui profil teoretic, alegerea de a se concentra pe o singură țară este justificată de faptul că mai mulți autori (Kvaal & Nobes, 2010) au remarcat că, după adoptarea obligatorie a IAS/IFRS, există încă motivații și oportunități pentru diferite practici contabile în Europa; astfel, recurgându-se la practici creative, managerii pot influența modul de prezentare a informațiilor. Aceste motivații există și pentru opțiunile de prezentare a componentelor ce țin de alte elemente ale rezultatului global, cum ar fi alegerea între modelele de cost și cele de reevaluare (IAS 16 și IAS 38) sau atunci când se alege tratamentul contabil al câștigurilor și pierderilor actuariale (IAS 19).

În prezentul studiu se cuantifică influența rezultatului global și a altor elemente ale rezultatului global în cadrul performanței unor companii din aria zonei europene, entități cotate la Bursa de Valori din București.

Opinia IASB este că aplicarea conceptului de model de afaceri în dezvoltarea standardelor contabile *sporește relevanța situațiilor financiare*. Respondenții unui sondaj realizat sunt, în principal, de acord că modelul de afaceri al entității raportoare ar trebui să fie utilizat ca bază pentru a determina dacă activele și datoriile trebuie raportate la valoarea justă sau la costul istoric și dacă modificările valorii juste ar trebui raportate în rezultatul net sau în cadrul altor elemente ale rezultatului global. (Yong, Tan & Lim, 2016).

Alte cercetări academice care au examinat utilitatea rezultatului global au constatat rezultate mixte. De exemplu, Dhaliwal et al. (1999) nu au găsit dovezi că *rezultatul global* este mai puternic asociat cu rentabilitatea companiilor sau previzionează mai bine fluxurile de numerar viitoare decât rezultatul net. Cercetările arată rezultate opuse: Biddle și Choi (2006) constată că rezultatul global este o măsură de performanță mai bună decât rezultatul net în explicarea rentabilității capitalurilor proprii. Cu toate acestea, în ceea ce privește utilitatea deciziei pentru predicția veniturilor viitoare din exploatare, autorii nu pot demonstra că există o măsură de rezultat unică care domină în mod clar.

2.2. Viziunea asupra rezultatului global în studii efectuate în Canada și SUA

Studiile empirice realizate anterior pe baza datelor din aceste țări aduc dovezi mixte cu privire la utilitatea altor elemente ale rezultatului global pentru investitori. De exemplu, Dhaliwal et al. (1999) arată că divulgarea globală a rezultatului global cerută de SFAS 130 nu este nici mai puternic asociată cu rentabilitatea pieței, nici un predictor mai bun al fluxurilor viitoare decât rezultatul net. Cercetătorii canadieni au declarat că obligarea companiilor canadiene de a evalua instrumentele financiare din bilanț la valoarea justă și de a raporta modificările, pe măsura altor elemente ale rezultatului global, într-un singur loc în situațiile financiare, va consolida atât practicile contabile, cât și transparența și utilitatea situațiilor financiare.

2.3. Diferențe SFAS 130 și IAS 1

Conform FASB, diferențele de raportare a rezultatului global dintre standardele US GAAP și IFRS rămân. Există unele diferențe, în special, între tipurile de articole raportate în rezultatul global și cerințele de reclasificare a acestor elemente în rezultat net. IASB nu a dezvoltat foarte mult exemplificarea elementelor și a politicilor de clasificare a acestora în elementele componente ale rezultatului global. Eliminarea anumitor opțiuni de prezentare va simplifica compararea situațiilor rezultatului global pregătit, folosind diferitele standarde pentru entitățile economice din aceeași ramură de activitate (IASB, 2011).

2.4. Raportarea altor elemente ale rezultatului global din situația capitalurilor proprii într-o situație a poziției financiare

SFAS 130 *Raportarea rezultatului global (în engleză, Reporting comprehensive income)* precizează în mod expres că *totalul altor elemente ale rezultatului global* trebuie să fie raportat separat de rezultatul reportat și de capitalul propriu într-o situație a poziției financiare de la finalul perioadei. IAS 1 nu prevede în mod specific expunerea unui total de alte elemente ale rezultatului global în situația poziției financiare, însă sugerează o astfel de modalitate pentru a se alinia la standardul britanic. IASB a declarat că cerința ca alte elemente ale rezultatului global să fie prezentate ca parte a situației performanței financiare sau în imediata apropiere a rezultatului net va ajuta utilizatorii situațiilor financiare să evalueze efectul elementelor rezultatului global asupra performanței globale a unei entități și va îmbunătăți comparația între IFRS și GAAP din SUA (IASB, 2011).

O mare parte din cercetările anterioare s-au concentrat pe evaluarea conținutului informațional, definit ca schimbare a prețurilor acțiunilor, componentelor rezultatului global, rezultatului net. Rezultatele sunt mixte. Cheng et al. (1993) raportează că rezultatul net are o valoare mai mare decât rezultatul global pentru un eșantion de companii din Statele Unite. O'Hanlon și Pope (1999) în Marea Britanie, Cahan et al. (2000) în Noua Zeelandă și Isidro (2006) în Franța, Germania, Marea Britanie, Statele Unite nu identifică în conținutul informațional separarea prezentării altor elemente ale rezultatului global, în timp ce Dhaliwal et al. (1999), Statele Unite arată că rezultatul global agregat are o asociere mai mare cu rentabilitatea acțiunilor (Goncharov & Hodgson, 2011).

În ansamblu, studiile susțin propunerea FASB, conform căreia raportarea altor elemente ale rezultatului global ar trebui inclusă într-o locație de tip rezultat global, care să genereze transparență, comparabilitate și consistență a informațiilor (Chambers, 2011).

3. METODOLOGIA DE CERCETARE

Modelul de cercetare utilizat are la bază cercetarea empirică de tip cantitativ. Baza cunoașterii se realizează prin observarea directă a datelor entităților cotate, această observare realizându-se prin analiza situațiilor financiare prezentate de companii.

Datele sunt culese și analizate, urmărindu-se o abordare deductivă a relației dintre partea teoretică și cercetarea efectuată, accentul fiind pus pe testarea teoriei. Obiectivele cercetării cantitative sunt acelea de măsurare, de stabilire a relațiilor de cauzalitate între variabilele analizate (variabila dependentă și variabile independente) și de generalizare a rezultatelor.

Cercetătorii sunt în permanență preocupați să descopere anumite modele care să se aplice în cadrul unui număr de entități mai mare decât cele studiate efectiv. Drept urmare, procedura de eșantionare trebuie să fie reprezentativă. Rezultatele obținute nu se pot generaliza dincolo de populația din care s-a extras eșantionul, însă multe studii încearcă să extindă rezultatele la alte populații considerate similare.

În cuprinsul cercetării pe care o efectuăm, ne-am propus, ca obiectiv, să cuantificăm importanța rezultatului global în stabilirea performanței companiilor, stabilind relația de cauzalitate între prețul acțiunii, considerat de noi un indicator optim pentru performanță, stabilit drept variabilă dependentă, și indicatorii de rezultat variabile independente. Urmărim generalizarea rezultatelor studiului la nivelul companiilor din economia românească.

3.1. Ipoteza de cercetare

Într-o piață eficientă, unde informațiile sunt evaluate rapid și reflectate în prețurile de pe piață, companiile folosesc multe posibilități pentru a-și finanța operațiunile. Prețul acțiunilor determină valoarea entității și pune presiune asupra conducerii acesteia pentru a crea valoare pentru acționari (Jianu, 2007). Prețul acțiunilor unei entități economice este afectat de informația specifică entității. Obiectivele unei entități economice sunt de a atinge performanța, de a fi în topul industriei și de a putea satisface toate nevoile părților interesate. Legătura dintre performanța financiară a entităților economice și aprecierea prețului acțiunilor se poate stabili pe baza relației cu capitalul propriu și rezultatul net sau rezultatul global, mai nou, din momentul adoptării standardelor internaționale ca mod de raportare.

Ipoteza cercetării este:

H1: Rezultatul global este mai relevant decât rezultatul net în explicarea rentabilității capitalurilor proprii.

În concordanță cu teoria lui Ohlson și cu caracteristicile de mediu ale României, la care adăugăm și rezultatele cercetărilor anterioare, presupunem că rezultatul global are o valoare mai relevantă decât valoarea rezultatului net în cadrul companiilor din România. Biddle și Choi (2006), în studiile realizate, constată că rezultatul global este o măsură de performanță mai bună decât rezultatul net în explicarea rentabilității capitalurilor proprii.

3.2. Modelul de evaluare

În cadrul cercetării valorii relevante pentru performanța companiilor realizăm măsurarea impactului, ajutându-ne de un model econometric, o ecuație de regresie prin care să urmărim relevanța fiecărei componente în modificarea cursului acțiunii, indicator ce este direct proporțional cu performanța.

În ceea ce privește testele de relevanță a elementelor în valoarea performanței vom aborda testele relative, care compară asocierea dintre cursul acțiunii și mărimea alternativă a rezultatului net versus rezultat global și mai apoi examinarea fiecărui element component al rezultatului global, dacă odată adăugat la rezultatul net se observă îmbunătățirea gradului de performanță (Bidde, Seow & Siegel, 1995).

Pentru a testa dacă raportarea obligatorie a altor elemente ale rezultatului global în România are o utilitate decizională mai mare decât a rezultatului net, am decis să folosim ca model de bază un model de regresie a valorii al lui Ohlson, cu intenția de a utiliza un model de evaluare

riguros și testat, care este adecvat pentru testarea ipotezei stabilite. Acesta este cel mai utilizat model în cuantificarea studiilor empirice adresate pentru a furniza dovezi despre relevanța rezultatelor companiilor și a altor elemente ale rezultatului global (Deol & Nazari, 2013).

A fost ales modelul lui Ohlson, pentru că acesta ne ajută să aflăm dacă informațiile contabile relevante influențează prețul acțiunilor. Vom cerceta modul în care valoarea de piață a unei entități depinde atât de valoarea contabilă a capitalurilor proprii, cât și de câștigurile sale. Modelul lui Ohlson este reprezentat printr-o funcție liniară a valorii contabile a capitalurilor proprii și a valorii actuale a câștigurilor viitoare preconizate. În studiul nostru am pornit de la modelul modificat Ohlson, în care prețul acțiunii poate fi scris ca o funcție liniară a valorii contabile a capitalurilor proprii și a câștigurilor reprezentate pe rând de rezultatul net, rezultatul global, respectiv alte elemente ale rezultatului global (Jianu et al., 2014).

Pentru testarea ipotezei, vom analiza modelul lui Ohlson, având ca indicatori de rezultat *rezultatul net*, comparativ cu *rezultatul global*, pentru a putea valida ipoteza creată prin analiza datelor rezultate. Măsurarea performanței prin utilizarea alternativă a rezultatului net și a rezultatului global conduce la concluzionări și rezultate pe baza datelor analizate. Trebuie să avem în vedere că între date nu există congruență perfectă, drept urmare întotdeauna vom lua în calcul eroarea drept limită a cercetării.

Pentru a analiza care dintre indicatorii **rezultat net** sau **rezultat global** este mai semnificativ în analiza performanței unei entități economice, care dintre aceștia are un impact mai semnificativ în modificarea cursului acțiunii, pentru a ne ajuta să validăm prima ipoteză propusă, vom testa următoarele două ecuații de regresie:

$$CA_{t,i} = \beta_0 + \beta_1 CP_{t,i} + \beta_2 RN_{t,i} + \varepsilon_{t,i} \quad (1)$$

$$CA_{t,i} = \beta_0 + \beta_1 CP_{t,i} + \beta_2 RG_{t,i} + \varepsilon_{t,i} \quad (2)$$

unde:

- $CA_{t,i}$ – cursul acțiunilor pentru anul t al entității economice i ;
- $CP_{t,i}$ – valoarea contabilă a capitalurilor proprii pe acțiune pentru anul t al entității economice i ;
- $RN_{t,i}$ – rezultatul net pentru anul t al entității economice i ;
- $RG_{t,i}$ – rezultatul global pentru anul t al entității economice i ;
- β – coeficienții regresiei;
- ε – eroarea;

3.3. Date

Pentru a testa ce indicatori influențează performanța entităților, care dintre ei au valori relevante, prin ce se exprimă adevărata situație a unei entități pe baza căreia părțile interesate să poată lua deciziile cele mai bune, având în analiză entitățile din România, am utilizat datele disponibile pentru toate entitățile economice listate la BVB pentru anul 2016, cea mai recentă perioadă pentru care există date publicate în momentul colectării. Pentru a obține date omogene, am eliminat entitățile care prestează servicii hoteliere și financiare, deoarece acestea au o raportare diferită și pot influența negativ rezultatele. De asemenea, am eliminat entitățile necotate, cele care apar în situație de insolvență sau pentru care nu există date publicate. În tabelul 1 este prezentat numărul entităților analizate, în funcție de sectorul de activitate. Lista tuturor entităților analizate se regăsește în anexa 1.

Tabelul 1. Sectoare de activitate ale companiilor analizate

SECTOARE DE ACTIVITATE AL COMPANIILOR	
Entități listate la Bursa de Valori București, 2016	87
<i>(-) Instituții Financiare, SIF-uri, Agenții de turism</i>	17
<i>(-) Entități fără date necesare studiului</i>	11
Entități economice analizate:	59
Componente auto	8
Construcții	7
Electrice, electrotehnice	7
Farmaceutic	5
Mase plastice	5
Metalurgie/Siderurgie	4
Rafinare petrol/Distribuție	7
Producție	12
Servicii	4

Eșantionul este format din companii din România listate la Bursa de Valori din București. Pentru a fi inclusă în eșantion, o entitate trebuie să facă parte din categoriile standard sau premiu, să fie entitate care respectă toate cerințele de acces pe o piață reglementată, iar raportul său anual trebuie să fie disponibil pe site-ul de internet. Am colectat date privind valoarea acțiunii, capitalul propriu, rezultatul net, rezultatul global și, separat, valorile altor elemente de rezultat global.

Modul de colectare a datelor a fost unul prestabilit, setându-mi de la început pașii urmăriți. Primul pas a fost acela de a intra pe site-ul Bursei de Valori din București și de a extrage lista companiilor cotate pe piața reglementată. Am identificat 87 de entități, care fac parte din categoriile menționate, ulterior am analizat domeniile de activitate și am exclus câteva entități din analiză, deoarece au cadrul de raportare și reglementare special și ar influența negativ analiza pe care am realizat-o, denaturând rezultatele, conducând astfel la rezultate care nu reflectă realitatea.

Eșantionul inițial a cuprins 87 de observații. Dat fiind faptul că unele dintre companii sunt instituții bancare sau societăți de investiții financiare (SIF-uri), nu le-am introdus în analiza de față, reducându-se astfel numărul de companii analizate la 73 de observații. Alte entități economice sunt excluse din cauza datelor lipsă pentru perioada analizată, iar o altă parte din cele eliminate din eșantion sunt în proces de insolvență în perioada analizată, motiv pentru care nu se poate discuta de performanță în aceste cazuri. Au fost eliminate 28 de companii, iar totalul companiilor analizate însumează un număr de 59.

Scopul cercetării de față este de a valida ipotezele stabilite, dorind astfel să analizăm asocierea dintre prețul acțiunii și rezultatul net, precum și dintre prețul acțiunii și rezultatul global. Pentru valoarea prețului acțiunii am folosit cursul de la finalul anului 2016, pentru a fi în concordanță cu datele colectate, respectiv datele prezentate în ultimele rapoarte anuale publicate. Toate variabilele sunt colectate manual din rapoartele anuale și sunt exprimate în monedă locală.

4. REZULTATE

4.1. Statistică descriptivă

În tabelul 2 este centralizată o statistică descriptivă a valorilor variabilelor culese pentru realizarea modelului. Analizând media și abaterile standard prezentate în statistica descriptivă, observăm că mediile pentru indicatorii *capital propriu*, *rezultat net*, *rezultat global* au valori pozitive, ceea ce ne face să credem că entitățile se bucură de stabilitate și rezultate pozitive, însă dacă analizăm separat vom observa că șase companii au capital propriu negativ. În toate companiile, efectele pozitive elimină efectele negative produse de aceste entități neperformante, fapt ce se observă prin analiza limitei minime a fiecărui element. Aceasta este negativă, ceea ce indică existența unor entități ce au un nivel de pierdere semnificativ. Mediana pentru alte elemente ale rezultatului global are valoarea 0, fapt ce este justificat, pentru că multe dintre entitățile analizate au rezultatul net egal cu rezultatul global. Datele pe baza cărora s-a realizat analiza se regăsesc în anexa 2.

Tabelul 2. Statistică descriptivă pentru variabilele utilizate

Statistică descriptivă	Număr	Minim	Maxim	Media	Deviația standard	Mediana
<i>Curs Acțiune</i>	59	0,01	294,00	10,60	639,00	0,85
<i>Cap, propriu</i>	59	- 118.791.051,00	7.506.523.009,00	391.588.664,15	1.160.416.320,80	80.926.620,00
<i>Rezultat Net</i>	59	- 179.774.793,00	594.564.930,00	26.141.915,25	94.580.237,50	2.166.966,00
<i>Rezultat Global</i>	59	- 179.413.881,00	593.539.296,00	27.133.997,71	94.126.904,28	2.166.966,00
<i>Diferente din conversie aferente operatiunilor externe</i>	59	- 10.440,00	585.000,00	9.746,47	76.195,04	-
<i>Castiguri/ pierderi nete din reevaluarea activelor</i>	59	- 4.807.849,00	81.594.328,00	1.559.089,37	10.712.733,52	-
<i>Castiguri/(Pierderi) actuariale aferente planurilor de beneficii determinate</i>	59	- 4.429.955,00	15.780,00	- 115.132,73	599.982,44	-
<i>Castiguri/ pierderi din masurarea activelor financiare evaluate la valoarea justa (impozit amanat)</i>	59	- 13.698.750,00	360.912,00	- 461.436,75	2.210.067,72	-

Datele analizate sunt semnificative și reflectă starea companiilor, iar cu ajutorul testelor aplicate acestora vom obține rezultate relevante.

4.2. Analiza corelației

În tabelul 3 sunt prezentați coeficienții de corelație bivariată Pearson. Acești coeficienți au fost calculați având ca date suport datele din anexa 2, împărțite la numărul de acțiuni, pentru a se elimina eroarea de mărime. Observăm atât corelații pozitive, cât și negative. Aceste rezultate evidențiază corelația pozitivă dintre rezultat net și cursul acțiunii, rezultatul global și cursul acțiunii, pe de o parte, și corelația pozitivă puternică dintre rezultatul global și rezultatul net

0,99, pe de altă parte. Această corelație este ridicată și ar trebui să eliminăm una dintre variabile în cazul în care cele două variabile ar fi folosite în cadrul aceluiași model, însă în cadrul modelelor pe care le vom testa nu vom utiliza în comun cele două variabile, prin urmare rezultatele nu vor fi afectate.

Tabelul 3. Coeficienții de corelație Pearson

Corelația	Curs Actiune	Cap, propriu	Rezultat Net	Rezultat Global	Diferente din conversie aferente operatiunilor externe	Castiguri/ pierderi nete din reevaluarea activelor	Castiguri/(Pierd eri) actuariale aferente planurilor de beneficii determinate	Castiguri/ pierderi din masurarea activelor financiare evaluate la valoarea justa (impozit amanat)
Curs Actiune	1,000							
Cap, propriu	0,406	1,000						
Rezultat Net	0,789	0,636	1,000					
Rezultat Global	0,789	0,635	0,995	1,000				
Diferente din conversie aferente operatiunilor externe	-0,034	-0,027	0,010	0,007	1,000			
Castiguri/ pierderi nete din reevaluarea activelor	-0,034	-0,022	-0,050	0,045	-0,043	1,000		
Castiguri/(Pierderi) actuariale aferente planurilor de beneficii determinate	-0,186	-0,344	-0,547	-0,534	0,025	0,086	1,000	
Castiguri/ pierderi din masurarea activelor financiare evaluate la valoarea justa (impozit amanat)	0,047	0,019	-0,013	-0,078	0,027	-0,778	-0,041	1,000

Analizând în ansamblu datele rezultate, concluzionăm că modelele sunt reprezentative din punct de vedere statistic și le putem testa. Datele sunt semnificative și prin testarea acestora vom obține rezultate relevante.

4.3. Analiza rezultatelor

4.3.1. Testarea modelului 1

Primul model de regresie multiplă liniară marcat cu (1) este reprezentat de modelul ce are ca variabile independente rezultatul net și capitalul propriu. Acesta ne ajută să măsurăm impactul celor două variabile în modificarea cursului acțiunii. Am utilizat funcția de regresie oferită de Excel. Prin testarea modelului, am obținut datele prezentate în tabelele 4 și 5.

Tabelul 4. Prezentarea rezultatelor regresiei în cazul rezultatului net

Regresia	
R	0,86
R pătrat	0,74
R ajustat	0,74
Eroarea stand	20,48
Observatii	59

Analizând principalii indicatori de regresie, observăm că valorile indicatorilor R pătrat, care înseamnă coeficient de determinare, și R ajustat, care înseamnă coeficientul de determinare ajustat, sunt apropiate de nivelul 1, ceea ce indică faptul că ecuația de regresie este semnificativă, prin urmare cursul acțiunii poate fi explicat în proporție de 74% de variabilele incluse în model.

Tabelul 5. ANOVA pentru rezultatul net

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Semnificația F</i>			
<i>Regresie</i>	2,00	68319,79	34159,90	81,48	0,00			
<i>Residual</i>	56,00	23477,68	419,24					
<i>Total</i>	58,00	91797,47						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
<i>Intercept</i>	5,96	2,70	2,21	0,03	0,56	11,36	0,56	11,36
<i>Cap, propriu</i>	0,14	0,08	1,66	0,10	-0,03	0,31	-0,03	0,31
<i>Rezultat Net</i>	3,46	0,62	5,60	0,00	2,23	4,70	2,23	4,70

Un alt test semnificativ este dat de funcția ANOVA. Observăm în tabelul 5 că valoarea testului *F*, recunoscut și sub denumirea de testul Fisher, este una mare: 81,48, ceea ce indică faptul că modelul de regresie este semnificativ, și vom putea respinge ipoteza nulă cu o probabilitate mai mare de 95%, datorită valorii 0 a indicatorului „semnificația *F*”. O modificare cu o unitate a variabilei exogene *rezultat net* determină modificarea variabilei dependente *cursul acțiunii* cu 3,46 unități în același sens, modificare prezentată în tabelul 5. La nivel de influență a elementelor independente asupra cursului acțiunii, observăm că rezultatul net influențează semnificativ cursul acțiunii, având valoarea lui *P-value* valoarea de validare a ipotezei nule mai mică decât 0.05. În același timp putem spune că influența capitalului propriu este nesemnificativă, întrucât valoarea lui *P-value* 0,1 este mult mai mare decât 0,05.

4.3.2. Testarea modelului 2

Modelul de regresie multiplă liniară marcat cu (2) are ca variabile independente capitalul propriu și rezultatul global. Prin testarea acestui model vom putea cuantifica impactul rezultatului global în cursul acțiunii, pe care ulterior să îl comparăm cu valorile obținute în cazul rezultatului net. Datele obținute din testarea modelului sunt prezentate în tabelele 6 și 7.

Tabelul 6. Prezentarea rezultatelor regresiei în cazul rezultatului global

Regresie	
<i>R</i>	0,87
<i>R pătrat</i>	0,75
<i>R ajustat</i>	0,74
<i>Eroarea standard</i>	20,13
<i>Observații</i>	59

Prin valorile indicatorilor *R pătrat* și *R ajustat* din tabelul 7, validăm semnificația modelului de regresie. Valorile acestor indicatori, indicatori de determinare, sunt apropiate de 1, 0,75 și 0,74; astfel, variația cursului acțiunii poate fi explicată în proporție de 75% prin modificările rezultatului global și ale capitalului propriu.

Tabelul 7. ANOVA pentru rezultatul global

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Semnificația F</i>			
<i>Regresie</i>	2,00	69110,15	34555,08	85,29	0,00			
<i>Residual</i>	56,00	22687,32	405,13					
<i>Total</i>	58,00	91797,47						
	<i>Coefficients</i>	<i>standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>ower 95,0%</i>	<i>pper 95,0%</i>
<i>Intercept</i>	5,66	2,65	2,14	0,04	0,35	10,97	0,35	10,97
<i>Cap, propriu</i>	0,12	0,08	1,45	0,15	-0,05	0,29	-0,05	0,29
<i>Rezultat Global</i>	3,60	0,61	5,87	0,00	2,37	4,83	2,37	4,83

Prin analiza datelor prezentate în tabelul 7, concluzionăm că modificarea cu o unitate a variabilei exogene rezultat global influențează semnificativ cursul acțiunii. Având valoarea lui P-value mai mică decât 0,05 putem respinge ipoteza nulă, confirmând astfel ipoteza stabilită inițial. Modificarea cu o unitate a rezultatului global determină modificarea variabilei dependente cursul acțiunii cu 3,60 unități în același sens. Un alt test semnificativ este dat de funcția ANOVA. Observăm că valoarea testul F este una mare, 85,29, ceea ce indică faptul că modelul de regresie este semnificativ.

4.4. Analiza comparativă a rezultatelor

Analizând comparativ rezultatele celor două modele de regresie, prin care am evaluat gradul de impact al indicatorilor rezultat net, respectiv rezultat global în modificarea cursului acțiunii, observăm că ambele modele sunt valide cu o probabilitate de cel puțin 95%, în același timp modelele alese sunt semnificative în cadrul ambelor ecuații, variabila dependentă cursul acțiunii este explicată într-o proporție de peste 74% de modificările variabilelor independente. Există o diferență mică între impactul rezultatului global și al rezultatului net în modificarea cursului acțiunii, însă este semnificativă. Modificarea rezultatului net determină modificarea cursului cu 3,46 unități, comparativ cu modificarea determinată de rezultatul global, care este de 3,6 unități la modificarea cu o unitate a rezultatului global. Ambii indicatori au o influență semnificativă, drept pentru care putem concluziona că rezultatul global are un impact mai mare. Putem concluziona că valoarea acestuia este mai relevantă, validând ipoteza stabilită. Valoarea indicatorului rezultat global este semnificativă în evaluarea performanței entităților, prin el reflectându-se o situație mult mai apropiată de realitate a valorii unei entități.

Toate companiile cotate la BVB au obligativitatea de a raporta, conform standardelor de raportare financiară, astfel ca informațiile prezentate să poată fi comparate la nivel internațional pentru companiile din cadrul aceluiași sector de activitate. Informația trebuie să fie prezentată clar, fără ambiguități, deoarece o informație de calitate conduce la decizii de succes în cazul terților ce doresc să acceadă la valorile unei companii, iar rezultatul global poate oferi o informație relevantă și poate conduce la o transparență mai mare în raportare.

La nivelul țării noastre, un plus de informație raportată în situațiile anuale conduce la o transparență mai mare a situației companiilor, însă dacă aceste elemente nu influențează semnificativ principalii indicatori nu e necesară prezentarea lor separată. Rezultatul studiului de față este în concordanță cu rezultatele altor studii realizate la nivel internațional. Spre exemplu, Cahan et al. (2000), în cadrul cercetării realizate, nu găsește dovezi că elementele rezultatului global furnizează informații care sunt relevante din punct de vedere individual față de rezultatul net.

5. CONCLUZII, LIMITE ALE CERCETĂRII ȘI RECOMANDĂRI VIITOARE

În lucrarea de față am analizat empiric dacă schimbarea adusă prin actualizarea standardului IAS 1 privind situația performanței companiilor, respectiv prezentarea altor elemente ale rezultatului global alături de rezultatul net în cadrul unei situații de raportare, atinge obiectivul declarat al IASB de a îmbunătăți transparența raportării financiare și de a reflecta mai bine performanța unei companii prin indicatorul rezultat global, având în vedere că acesta cuprinde, pe lângă datele din trecut și prezent, și potențiale câștiguri sau pierderi din activitatea entităților. Analiza este realizată având la bază sistemul economic din România, companiile cotate pe piața de capital. Principalele concluzii ale acestei lucrări sunt prezentate în cele ce urmează.

În urma testării modelelor de regresie, am constatat că la nivelul eșantionului analizat rezultatul global influențează semnificativ cursul acțiunii, drept pentru care concluzionăm că rezultatul global este unul dintre indicatorii ce oferă o informație de calitate privind performanța la nivelul mediului economic din România. Acest rezultat conduce la o transparență mai mare a situației unei entități. O activitate continuă ce se bucură de performanță trebuie să fie capabilă să gestioneze eficient resursele și să creeze valoare.

Performanța este un termen complex, care încorporează impactul mai multor indicatori, de aceea nu putem vorbi de performanță luând în calcul un singur rezultat. IASB, prin introducerea indicatorului rezultat global, a reușit să încorporeze o mare parte din explicarea performanței, dar nu în totalitate. Rezultatele acestui studiu dovedesc că informațiile contabile sunt valoroase, prezentarea rezultatului global acoperă o sferă mare din conceptul de performanță, oferă informație de calitate care conduce la transparența și fiabilitatea dorită de normalizatori. Pentru investitorii din mediul economic românesc, îmbunătățirea continuă a reglementării contabile care a caracterizat mediul economic din ultimii ani a condus la creșterea transparenței și fiabilității informațiilor contabile.

Consider că principala limită a cercetării realizate este reprezentată de mărimea eșantionului analizat, precum și de perioada minimală de timp analizată, un an, respectiv exercițiul financiar 2016. O cale viitoare de cercetare pe care o indic presupune utilizarea unui eșantion mai mare, orientarea și pe analiza altor piețe reglementate, ca de exemplu piața de la New York, precum și evoluția în timp a impactului rezultatului global și a rezultatului net în stabilirea performanței companiilor, modul în care variațiile acestor indicatori influențează deciziile utilizatorilor și ponderea deciziilor adoptate de management ca rezultat al urmăririi acestor indicatori.

BIBLIOGRAFIE

- Ahmed, K.; Chalmers, K. și Khelif, H. (2013) „A Meta-analysis of IFRS Adoption Effects”, *The International Journal of Accounting*, vol. 48, pp.173-217.
- Biddle, G.C. și Choi, J. H. (2006) „Is comprehensive income useful?”, *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, vol.2, nr.1, pp.1-32.
- Cahan, S. F.; Courtenay, S.; Gronewoller, P. și Upton R. (2000) „Value relevance of mandated comprehensive income disclosure”, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 27, nr. 9-10, pp. 1273-1300.
- Chambers, D. (2011) „Comprehensive income reporting FASB decides location matters”, *The CPA journal*, nr. September 2011, pp. 22-25.

- Cheng, C. S. A.; J. K. Cheung, and Gopalakrishnan, V. (1993) „On the usefulness of operating income, net income and comprehensive income in explaining security returns”, *Accounting and Business Research*, vol. 23, nr. 91, pp. 195-203.
- Dhaliwal, D.; Subramanyam, K. și Trezevant, R. (1999) „Is comprehensive income superior to net income as a measure of firm performance?”, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 26, pp. 43-67.
- Isidro, H.; O’Hanlon, J. F. și Young, S. (2006) „Dirty surplus accounting flows and valuation errors”, *Abacus*, vol. 42, nr. 4, pp. 302-344.
- Jianu, I.; Jianu, I.; Ileanu, B.V.; Nedelcu, M.V. și Herțeliu C. (2014) „The value relevance of financial reporting in Romania”, *Economic computation and economic cybernetics studies and research*, vol. 48, nr. 3, pp. 167-182;
- Jianu, I. (2007) „Evaluarea, prezentarea și Analiza performanței întreprinderii ” București, CECCAR.
- Judith, W. (2011) „Accounting Standards Update (ASU) 2011-05, Comprehensive Income (Topic 220): Presentation of Comprehensive Income”, *GAAP Guide*, vol.II., nr. 30 Iulie, pp.2-5.
- Lin, S. (2006) „Testing the information set perspective of UK financial reporting standard N°3: Reporting financial performance”, *Journal of Business, Finance and Auditing*, nr. 7-8, pp.1110-1141.
- Nobes și Parker (2012) „Comparative international accounting”, *Pearson Prentice Hal*, nr. 12, pp. 2-36.
- O’Hanlon, J. F. și Pope F.P. (1999) „The value-relevance of U.K. dirty surplus accounting flows”, *The British Accountin Review*, vol. 31, pp. 459-482.
- Ohlson, J. A. (1999)„ On transitory earnings”, *Review of Accounting Studies*, vol. 4, pp. 145-162.
- Wang, Y., Buijink, W. și Eken, R. (2006) „The value relevance of dirty surplus accounting flows in The Netherlands”, *The International Journal of Accounting*, vol. 41, pp. 387-405.
- Yong K.O, Tan P. și Lim Y. (2016) „Theory and practice of the proposed conceptual framework: Evidence from the field.”, *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, vol. 35, pp. 62-74.
- *** (2015) „Standarde Internaționale de Raportare Financiară IFRS”, București: CECCAR
- *** (2018) Situațiile financiare ale companiilor cotate la Bursa de Valori București, disponibil on-line la <http://www.bvb.ro>.
- *** (2018) FAS 130 Reporting comprehensive income, disponibil on-line la: https://www.fasb.org/jsp/FASB/Document_C/DocumentPage?cid=1218220124511&acceptedDisclaimer=true.

STRESUL NUANȚAT AL CONTABILILOR

Anamaria Veșcă și Andreea Sion

Contabilitate și Informatică de Gestiune, anul 1, grupa 620 și grupa 617

Coordonator științific: Conf. univ. dr. Mirela Nichita

REZUMAT

Scopul acestui studiu este asocierea viitorilor contabili cu o culoare pentru a le atribui un tip specific de personalitate, care îi poate ghida în carieră. Conform tipului de personalitate pe care studenții demonstrează că îl dețin, putem analiza impactul stresului de la serviciu asupra sănătății fiecăruia și cum este influențată calitatea părerii auditorului. Respondenții acestui chestionar sunt 79 de studenți de la Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune. În urma studiului s-a demonstrat că mai puțin de jumătate din aceștia consideră că nu au calitățile și abilitățile necesare unui contabil de succes. Culoarea albastră este conferită tipului sociabil, verdele celui realist, galbenul este desemnat individului convențional, în timp ce negrul este culoarea folosită pentru a defini o persoană întreprinzătoare, roșu pentru omul cu talent artistic și, în cele din urmă, albul îi este atribuit anchetatorului. Cele trei etape ale sindromului epuizării profesionale (epuizarea emoțională, depersonalizarea și lipsa de încredere în sine) conduc la boli psihice și la probleme grave de sănătate. De aceea, intenția studiului este de a observa cine nu este potrivit acestui job și de a sugera o reorientare în carieră, pentru a nu fi afectată pe termen lung. De asemenea, judecata auditorului poate fi influențată în funcție de personalitatea fiecăruia și de nivelul de rezistență la stres.

CUVINTE CHEIE:

culori, personalitate de tip Holland, personalitate de tip A/B, stres, judecata auditorului

1. INTRODUCERE

Profesia de contabil a evoluat în mod considerabil în ultima vreme. Contabilul face un salt în ochii societății, marcându-se trecerea de la imaginea persoanei care își petrece întreaga zi la birou, înregistrând tranzacții și introducând numere în calculator, la persoana care are rolul de a întocmi situații financiare în conformitate cu standardele internaționale de raportare, care să reprezinte fidel realitatea, dar care să fie atractive pentru potențialii investitori și acționari. Întrucât contabilii sunt supuși unor presiuni atât din partea managerilor, care vizează o performanță favorabilă, cât și din partea conștiinței, care îndeamnă la respectarea standardelor și reglementărilor contabile, de neasumare a riscurilor, sunt cauzate anumite repercusiuni asupra sănătății acestora.

Scopul acestui studiu este de a analiza și anticipa comportamentele contabililor în funcție de culorile cu care sunt asociați sau pe care le aleg ei înșiși, precum și influențele acestora asupra sănătății. Prin tehnica asocierii se evidențiază că simpla alegere a unei culori poate determina o reacție în lanț: astfel, prin analiza deciziei fiecăruia, iese la iveală tipul de personalitate, conform Codului lui Holland sau RIASEC, care se referă la teorii de carieră și decizii vocaționale bazate pe personalitate. Contabilii se află, de regulă, în categoria convenționalilor, în rândul celor șase bine cunoscute tipuri de personalitate ale lui Holland. Modelul lui Holland sau RIASEC este format din acronimele primelor litere din fiecare tip de personalitate, acestea fiind: realist, anchetator, artistic, sociabil, întreprinzător și convențional. Fiecare se bazează pe diverse interese, anumite activități, credințe, abilități, valori și caracteristici. (Wille, Fruyt & Dingemanse, 2015). Culorile au o semnificație printre profesioniștii contabili și pot fi

folosite ca unelte organizatorice în birou. De asemenea, diferitele nuanțe pot ajuta un contabil să explice, pe înțelesul clientului, anumite concepte greu de digerat și să își țină ordine în dosare. Stresul de la muncă este deosebit de important în explicarea unei game largi de comportamente și atitudini ale contabililor în mediul profesional. Caracteristicile individuale sunt semnificative pentru a determina performanța judecății fiecăruia. Mediul de lucru stresant, nivelul de muncă ridicat și obositor produc apariția sindromului epuizării profesionale. Acesta afectează calitatea și randamentul muncii unui contabil. Un contabil poate suferi de stresul muncii atunci când nu deține controlul asupra situației sau nu beneficiază de abilitățile necesare pentru a soluționa o problemă. (Fisher 2001, Rebele and Michaels, 1990). Posibilitatea apariției stresului la muncă ar trebui să atragă atenția contabililor, din moment ce stresul creează nemulțumire la locul de muncă, fluctuații mari ale salariilor, un nivel al performanței din ce în ce mai scăzut, care poate deteriora credibilitatea profesiei.

Termenul de epuizare profesională a fost introdus în literatura psihologică de către Herbert Freudenberger în 1974, conceptul desemnând inabilitatea de a funcționa efectiv la locul de muncă, din cauza stresului extins și îndelungat. Se constată că un contabil care suferă de sindromul epuizării profesionale nu mai are energie și nici entuziasm în ceea ce privește viața în general, deoarece își pierde încrederea în sine. O altă calitate care este afectată este judecata auditorului, definită ca „orice decizie sau evaluare făcută de un auditor, care influențează sau guvernează procesul și rezultatele auditului situațiilor financiare” (Wedemeyer, 2010, p. 320). Judecata (discernământul) auditorului prezintă o importanță crucială în auditul situațiilor financiare, deoarece determina calitatea acestuia. (Wedemeyer, 2010).

Două componente esențiale ale mulțumirii profesionale care influențează adoptarea deciziilor de către indivizi sunt cunoașterea și personalitatea. Cunoașterea jobului este legată de importante variabile ale angajaților, cum ar fi angajamentul salariilor, randamentul și performanța. Conform teoriei personalităților a lui Friedman și Rosenman (1974), contabilii și auditorii cu personalitate de tip A se presupune că au o tendință de a evita eșecurile și își respectă angajamentele, în consecință urmează cu strictețe standardele și regulile pentru a-și formula deciziile.

Prin realizarea acestui studiu ne dorim atât creșterea eficienței profesiilor de contabil și de auditor, cât și să putem sugera doar anumitor tipuri de oameni să aleagă aceste meserii, astfel încât să nu le fie afectată sănătatea.

Lucrarea cuprinde cinci secțiuni. Secțiunea următoare conține o revizuire a literaturii de specialitate, ce oferă informații cu privire la cercetările anterioare. Secțiunea a treia urmărește metodologia de cercetare și eșantionul utilizat, iar ultimele două secțiuni sunt dedicate prezentării rezultatelor obținute și formularea concluziilor.

1. REVIZUIREA LITERATURII DE SPECIALITATE

Studiul anterior, realizat de Balaciu Diana Elisabeta în anul 2015, despre „Etica și contabilitatea creativă”, reflectă atribuirea unei imagini reprezentative fiecărei culori cu care managerii își asociază contabilii. Prin tehnicile de asociere se încearcă obținerea de informații într-un mod în care cercetătorul deghizează subiectul cercetării, fără a-l pune direct în centrul atenției, ci determinându-l să proiecteze propriile gânduri, sentimente, credințe asupra unui subiect generic. Tehnicile de asociere presupun prezentarea unui stimul respondentului și solicitarea acestuia să îl asocieze cu primul cuvânt care îi vine în minte. În urma analizei răspunsului, cercetătorul încearcă să găsească sensuri ascunse ale asocierii făcute de respondent, cu scopul

de a determina sentimentele reale ale acestuia cu privire la stimulul prezentat. În viziunea Dianei Elisabeta Balaciu, culorile au următoarele semnificații:

- **Roșu** semnifică putere și se asociază cu un impuls spre execuție rapidă, competiție și productivitate întreprinzătoare (Hartman, 1998). De asemenea, reprezintă necesitatea de a obține rezultate, reflectând dorința de a câștiga. Roșul este o culoare care avertizează despre un pericol iminent sau poate arăta o clară interdicție. În contabilitate, roșul este folosit în situațiile financiare când un cont nu are acoperire, și pentru a arăta că o companie cheltuie în realitate mai mult decât deține în conturi. Natura alarmantă a culorii îi anunță pe clienți că trebuie să își organizeze urgent sistemul de plăți.
- **Verde.** Cei cărora li se asociază această culoare în general urmează regulile și creează ordinea. Sunt de asemenea raționali și foarte buni analiști, iar cunoașterea înseamnă putere. „Cei verzi” sunt într-o continuă căutare de cunoștințe, pe care le utilizează pentru a obține, de fiecare dată, cele mai bune rezultate. Verdele simbolizează echilibrul și vitalitatea și oferă clienților sentimentul liniștitor că personalul este perfect calificat pentru a se ocupa de fondurile acestora, că veniturile lor vor crește în cadrul afacerii.
- **Albastru.** În viziunea lui Falt (2003), pentru „cei albaștri”, regulile au doar rolul de a-i ghida. În circumstanțe speciale, regulile sunt făcute pentru a fi ocolite sau chiar încălcate. Adesea, activitatea „celor albaștri” implică munca de consiliere, activitate didactică sau psihologie, chiar și atunci când, în calitate de contabili, „cei albaștri” aduc în muncă elementul de compasiune umană, uneori contrar descrierii stricte a activității. Persoanele cărora li se asociază această culoare sunt capabile de loialitate și sunt persoane de încredere. Albastrul este o nuanță calmantă care denotă încredere și siguranță. Conform revistei „Entrepreneur”, albastrul reprezintă culoarea responsabilității fiscale și sugerează expertiza în domeniul contabilității.
- **Galben.** Această culoare este asociată cunoașterii mentale, cercetărilor și inteligenței practice (Falt, 2003). Galben desemnează o „organizare de aur”, adică una perfectă. „Cei galbeni” au tendința de a găsi satisfacție în munca ce implică detalii. Ei sunt foarte buni în contabilitate. Sunt foarte potriviți și în munca în care controlul calității este foarte important. Atunci când se gândesc la viitor, ei își doresc să fie pregătiți pentru orice eventualitate și doresc să cunoască detaliile. „Speră spre ce e mai bun, dar așteaptă-te la ce e mai rău”.
- **Alb.** Este suma tuturor culorilor și simbolizează perfecțiunea, integritatea, deschiderea și adevărul. Datorită complexității sale, albul deține o energie completă, generează claritate, are potențialul de a deveni orice culoare și este o alegere bună pentru noi începuturi și dezvoltări în orice directive (Hartman, Codul culorilor). Atributul său este diplomația, convingerea fermă și sugerează, de asemenea, neutralitate și acuratețe.
- **Negru.** Deși negrul este, de obicei, asociat unui lucru rău ca diavolul, în contabilitate negrul are un înțeles bun. Este o culoare serioasă care semnifică afacere la propriu. Atunci când un contabil le arată clienților culoarea neagră la conturile lor, înseamnă că afacerea lor a obținut profit. Rolul contabilului este să îi ajute să aibă cât mai multe conturi „negre” în situațiile financiare.

În continuare, fiecărei culori i se atribuie un tip de personalitate, conform modelului lui Holland (1997), care și-a început cercetările în anul 1950 și a stabilit cele șase tipuri de personalitate

cunoscute ca RIASEC și care exprimă deciziile vocaționale și carierele de succes ale indivizilor. Trăsătura de personalitate se definește ca „un model comportamental consistent și relativ stabil, care se consideră a fi o componentă caracteristică a personalității unui individ” (Dicționar de psihologie, Corsini, 2002, p. 713). Trăsăturile de personalitate inițiază și ghidează comportamentul unei persoane și diferă de la caz la caz (Allport, 1973). Tipurile de personalitate evoluează în funcție de factori personali (ereditate, activități, interese, competențe, înclinații) și de mediu (casă, școală, prieteni, relații) (Holland, 1997).

Următoarea prezentare a fiecărei personalități este realizată de studiul realizat de Shahriar M. Saadullah, Qatar University, Zaki K. Abu Shawish, Qatar University și Abdulquddoos Abdulbasith, Doha Business Consulting, numit „Personality types and accounting subfields”.

- Omul realist (R) este înclinat către manipularea sistematică a obiectelor și contra activităților terapeutice și educaționale. Aceasta duce la obținerea de competențe tehnice și mecanice, ceea ce îl determină pe individ să aleagă o meserie ca electrician, mecanic, agricultor, șofer. Din moment ce oamenii realiști preferă soluțiile practice, concrete și structurate, se presupune că sunt practici, materialisti, inflexibili, rezervați și persistenți.
- Omul anchetator (I), numit și „gânditorul”, este înclinat spre activități care necesită observație și investigare și contra activităților sociale, persuasive și repetitive. Aceasta duce la obținerea de competențe matematice și științifice, rezultând în alegerea unor meserii precum chimist, fizician, chirurg. Din moment ce oamenii anchetatori se bazează pe: gândire, adunarea de informații și analizarea lor, se presupune că sunt analiști, independenți, raționali, critici.
- Omul cu talent artistic (A) este înclinat spre activități care necesită manipularea materialelor fizice, umane, verbale pentru a crea forme de artă și este contra activităților sistematice și ordonate. Aceasta duce la obținerea unor competențe artistice în vorbire, artă, scriere. Se presupune că oamenii cu abilități artistice sunt emotivi, sensibili, originali și expresivi și aleg meserii precum dansator, atlet, bucătar, pictor, scriitor.
- Omul sociabil (S) este înclinat spre activități care necesită manipularea altora în sensul de a informa, lumina sau a instrui și este contra activităților care utilizează instrumente sau mașini. Aceasta duce la obținerea unor competențe de relații umane precum abilități educaționale sau interpersonale, de unde decurge alegerea meseriei de profesor. Se presupune că oamenii sociabili sunt ajutători, empatici, cooperanți, înțelegători.
- Omul întreprinzător (E) este înclinat spre activități care necesită manipularea altora pentru a realiza obiectivele organizatorice și câștigurile economice și este contra activităților observaționale, simbolice sau sistematice. Aceasta duce la obținerea unor competențe interpersonale persuasive și de conducere, de aceea alege meserii precum manager, vorbitor în public, strângător de fonduri. Oamenii întreprinzători se presupune că sunt ambițioși, optimiști, plini de resurse, încrezători și hotărâți.
- Omul convențional (C) este înclinat spre activități care necesită manipularea clară, ordonată și sistematică de date și este contra activităților nesistematice, exploratoare, neclare. Aceasta duce la obținerea unor competențe de redactare, de calcul și de afaceri și alegerea unor meserii precum contabil, consultant în taxe. Se presupune că oamenii convenționali sunt eficienți, metodici, urmează regulile, sunt conștiincioși, disciplinați.

Indivizii cu diferite tipuri de personalitate (A/B) reacționează diferit la apariția sindromului epuizării profesionale, după cum este expus în studiul lui Intiyas Utami, Satya Wacana Christian University Ertambang Nahartyo, Universitas Gadjah Mada, 2013, denumit „The effect of type A personality on auditor burnout”. Sindromul epuizării profesionale prezintă o importanță variabilă, care nu indică doar o prosperitate scăzută a angajaților, ci include și sănătatea, comportamentul și atitudinile acestora (Cordes and Dougherty, 1993; Lee and Ashforth, 1996; Maslach et al., 2001). Acesta se desfășoară în trei etape: mai întâi persoana se simte extenuată din cauza presiunii la locul de muncă, apoi depersonalizează relațiile cu colegii, iar în a treia fază poate recunoaște realizări personale nesemnificative (Cordes and Dougherty, 1993). Dacă acest sindrom progresează pot apărea boli metale sau psihice (Larson, 2011).

În prima dimensiune a apariției simptomelor apare epuizarea emoțională din cauza cerințelor excesive ale job-ului, care afectează resursele psihologice ale omului (Kalbers and Fogarty, 2005). Individul suferă de oboseală continuă, iar în schimb experimentează acțiuni de eschivare cognitivă și emoțională de la muncă (Maslach et al., 2001). Epuizarea emoțională este sugerată de sentimente de tulburare intensă și lipsă de energie, din cauza unor cerințe care necesită rezolvarea unor probleme în mod creativ și inovator în împrejurări de o importanță deosebită sau fiind constrânși de presiunea timpului (Kalbers and Fogarty, 2005). A doua etapă este cea în care realizările personale, stima de sine, motivația și eficacitatea unei persoane sunt reduse. Un om nu este capabil să realizeze ceva productiv, întrucât îi lipsește aprecierea din partea celorlalți și feedback-ul pozitiv (Jackson, Scwab and Schuler, 1986). Această situație este caracterizată de tendința omului de a se autoevalua într-un mod negativ (Advani et al., 2005). Cea de-a treia și ultima fază a sindromului epuizării profesionale este depersonalizarea, adică tendința unei persoane de a exercita o atitudine negativă și nepăsătoare față de ceilalți și de a-i trata ca pe niște obiecte (Fogarty et al., 2000). Depersonalizarea apare din cauza unei cantități de muncă și a unor relații interpersonale excesive (Burke, 1989). Indivizii au tendința de a adopta niște atitudini negative, batjocoritoare, dure și nepăsătoare față de colegii de muncă, clienții acestora sau chiar față de organizații (Cordes and Dougherty, 1993).

Cercetările arată că sentimentul de epuizare profesională nu poate fi separat de tipul de personalitate al fiecăruia (Khan, 2011). Cele două tipuri de personalitate se diferențiază în funcție de sensibilitatea la stres și de condițiile de sănătate. Cercetătorii cardiologi Friedman și Rosenman au observat că, în sala de așteptare, scaunele prezentau o uzură neuniformă, unele fiind deteriorate în partea din față și pe mânere, sugerând un comportament agitat, de nerăbdare, din partea pacienților care stăteau pe marginea acestora. Astfel, personalitatea de tip A este percepută ca un factor de risc pentru sănătate. Friedman și Rosenman (1974) descriu persoanele de acest fel ca agresive, competitive, nerăbdătoare, impulsive și expuse la dezvoltarea simptomelor unei boli cardiovasculare. Cei doi cercetători identifică faptul că pacienții cu boli de inimă tind să lucreze într-un ritm alert și se îndreaptă către succes. De asemenea, oamenii care posedă tipul A de personalitate și care adoptă un stil de viață rapid întâmpină un grad ridicat de anxietate atunci când se confruntă cu atmosfera muncii de zi cu zi (Choo, 1983).

O altă legătură este consolidată între tipurile de personalitate (A/B) și judecata auditorului, într-un studiu realizat de Wimpie Yustino Setiawan și Tabita Indah Iswari numit „The effects of job cognitions and personality type on auditor judgment”. Se definește judecata auditorului ca „orice decizie sau evaluare făcută de un auditor, care influențează sau guvernează procesul și rezultatul auditului situațiilor financiare” (Wedemeyer, 2010, p.320). Judecata auditorului joacă cel mai important rol în pregătirea și auditarea situațiilor financiare, întrucât influențează direct calitatea serviciilor prestate, în sensul că auditorul oferă garanția că situațiile financiare nu conțin declarații false după încheierea auditului. Calitatea judecății auditorului nu este

importantă doar pentru reputația profesională a acestuia, ci poate avea un impact major asupra investitorilor, acționarilor și angajaților (Mala and Chand, 2015). Opinia profesională pe care un auditor ar trebui să o ofere în urma auditului situațiilor financiare, conform lui Wedemeyer, include următoarele elemente:

- Estimarea riscului declarării false ale situațiilor financiare, incluzând efectele potențiale ale acțiunilor de fraudă, erorilor sistematice și riscurilor afacerii.
- Identificarea, performanța și aprecierea procedurilor de audit pentru a comunica acele riscuri.
- Evaluarea dovezilor de audit pentru a determina calitatea și sensul acelor dovezi și aprecierea nevoii de dovezi suplimentare.
- Formarea unei opinii despre situațiile financiare și adoptarea unei decizii privind exprimarea acesteia sau nu.

Un factor care influențează părerea auditorului, pe lângă stimulentele acordate pentru performanța obținută (Mohd-Sanusi and Mohd-Iskandar, 2006), stimulente financiare (Arifuddin, 2014; Boner and Sprinkle, 2002; Lee, 2012), indicatori financiari, claritate și dezvoltare (Haron, Hartadi, Ansari, dan Ismail, 2009), experiența și cunoașterea jobului (Jarvien's, 2012), este reprezentat de tipul de personalitate al acestuia. O definiție semnificativă este adusă la lumina de Gordon Allport: „Personalitatea reprezintă organizarea dinamică a sistemelor psihofizice, organizare ce determină un mod caracteristic de gândire și de comportament”, ceea ce redă felul în care un individ reacționează și interacționează cu alte persoane. Friedman și Rosenman (1974) descriu oamenii cu personalitatea de tip A ca fiind ambițioși, competitivi, orientați spre a realiza cât mai multe, nerăbdători, anxioși, cu o dorință puternică să își atingă obiectivele și să depășească orice provocare. Pe de altă parte, oamenii cu tipul de personalitate B sunt mai relaxați, nu sunt competitivi și nu încearcă foarte des sentimentele de stres sau anxietate. De aceea, în urma studiului realizat de Wimpie Yustino Setiawan, Tabita Indah Iswari s-a constatat faptul că indivizii cu tipul A de personalitate își respectă angajamentele, au tendința de a evita eșecurile și urmează standardele profesionale pentru a-și formula opiniile și, totodată, sunt predispuși la resimțirea stresului legat de muncă (Utami and Nahartyo, 2013). Ca urmare a angajamentului pe care îl au față de munca pe care o depun, auditorii cu personalitatea de tip A au intenția de a raporta mai multe erori decât cei din categoria B (Rayburn and Rayburn, 1996). Datorită acestor studii, alături de teoria propusă de Friedman și Rosenman (1974), putem afirma că persoanele cu înclinații mai mari spre tipul A de personalitate, care sunt orientate spre a avea cât mai multe realizări în viață și cu tendința de a evita eșecurile, au capacitatea de a formula niște opinii de audit de o calitate mai mare decât cei cu personalitatea B.

2. METODOLOGIE ȘI REZULTATE

A fost construit un eșantion aleatoriu de 79 de persoane, cuprinzând studenți ai Academiei de Studii Economice din București, preponderent de la Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune. Acesta a fost chestionat în legătură cu aspecte comportamentale sub acțiunea stresului, personalitatea lor și asocierea unei culori cu profesia de contabil.

Chestionarul cuprinde 2 variabile independente și 9 întrebări, toate cu variante predefinite de răspuns.

Variabilele independente au rolul de a afla caracteristicile studenților chestionați, răspunsurile fiind anonime. Cel mai bine reprezentat grup este cel al studenților de anul I, licență, în proporție de aproximativ 38%, 34% fiind în anul II de licență și 28% anul III de licență. Este îmbucurătoare implicarea colegilor în furnizarea datelor. Repartiția pe sexe a păstrat proporții relativ echilibrate, astfel încât 59% din respondenți sunt de sex feminin, iar 41% de sex masculin.

Rugați să asocieze profesia de contabil cu o culoare, 34% au ales **albastru**, dintre care peste 55% au fost persoane de sex feminin și sub 45% de sex masculin. Următoarea culoare aleasă a fost negru – 19%, verde 14%, roșu 13%, alb 11% și galben 9%. Astfel, în mare parte respondenții sugerează aducerea în muncă a elementului de compasiune umană, deoarece denotă încredere și siguranță. La această culoare au răspuns preponderent persoanele de sex feminin, sugerând o mai mare dominantă a acesui sex în domeniul contabilității, asociind încrederea și compasiunea feminină, fapte ce constituie avantaje la angajare. Respondenții care au ales negru implică un simț pronunțat al afacerilor, sunt serioși și eficienți. Și în acest caz, peste 73% au fost femei. Acesta reprezintă scopul unui angajator: eficiența contabilului care să îl ajute să aibă cât mai multe conturi „negre”, respectiv ca afacerea lor să aibă profit.

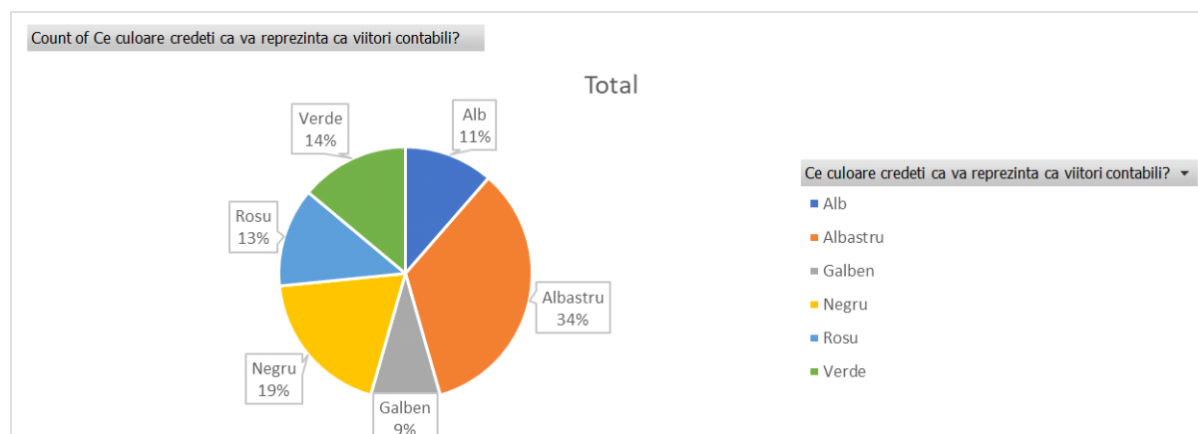
În cazul culorii verzi, ce simbolizează echilibrul, 72% au fost bărbați. Spiritul lor convențional s-a potrivit cu această alegere, deoarece persoanele cărora li se asociază această culoare în general urmează regulile și creează ordinea.

Puternicul roșu a fost reprezentat într-o mai mică măsură, doar 13%. Impulsul spre execuție rapidă, competiție și productivitate întreprinzătoare s-a distribuit între 70% respondenți femei și 30% bărbați, în concordanță cu natura feminină alarmantă, inducând femeilor chestionate o doză de impulsivitate profesională și o perioadă de răspuns la stimuli mai mică. Acestea vor rezolva cel mai rapid sarcinile la locul de muncă.

Albul care generează claritate a fost ales în proporție de 77% de femei, din totalul celor care au ales această n culoare. Atributul acestor persoane este diplomația, convingerea fermă și sugerează, de asemenea, neutralitate și acuratețe.

Galbenul, asociat cu inteligența practică, a fost ales în măsură de 57% de bărbați. Aceștia au înclinație spre detalii, sunt pregătiți pentru orice eventualitate, având un rol important în analiza firmei din perspectiva viitorului.

Figura 1. Repartiția culorilor alese

Ca tip de personalitate, aproape 40% se identifică cu tipul Realist. Din moment ce indivizii realiști preferă soluțiile practice, concrete și structurate, se presupune că sunt practici și perseverenți, dar și inflexibili, în strânsă legătură cu simbolistica Verdelui. Acest tip predomină în toate cele 3 categorii de ani de studii, respectiv licență anul I 56%, licență anul II 35% și licență anul III 31%. Se observă o scădere a procentajului Realistilor în rândul celor din anul III, aceștia devenind mai flexibili, mai puțin supuși constrângerii convențiilor. Realistii sunt înclinați către manipularea sistematică a obiectelor, ceea ce le conferă competențe tehnice și mecanice. Acestora li se recomandă, conform modelului lui Holland, să aleagă o meserie ca electrician, mecanic, agricultor, șofer ș.a. Astfel, aceștia nu sunt tocmai potriviți pentru meseria de contabil, întrucât în această meserie se operează cu noțiuni abstracte, nu există așa-zise „obiecte”.

O pondere de 14% din respondenți consideră că reprezintă tipul Sociabil, pentru care repartitia pe ani de studii este: 22% anul I, 12% anul II și 15% anul III. Ei sunt înclinați spre activități de informare, instruire și sunt contra activităților care utilizează instrumente sau mașini. Au competențe de relații umane precum abilități educaționale sau interpersonale și sunt ajutători, empatici, cooperanți, înțelegători. Componenta de informare este utilă în profesia de contabilitate, întrucât pune în temă utilizatorii de informație contabilă în legătură cu situația firmei. Albastrul este în legătură cu acest tip, persoanele fiind de încredere și având compasiune, însă în opoziție cu strictetea profesiei. Persoanele de anul 1 se regăsesc mai mult în tipul sociabil decât cele de anul 2 sau 3, posibil deoarece încă nu s-au orientat în carieră și au disponibilitate mai mare pentru mai multe arii profesionale. Dintre respondenți, 10% se consideră tipul Întreprinzător, în legătură chiar și procentuală cu Galbenul, ales în proporție de 9%. Aceste persoane sunt orientate pentru a realiza obiective organizatorice și câștiguri economice și au competențe de persuasiune și de conducere, fiind ideali pentru această profesie. La fel ca persoanele care au ales galben, sunt ambițioși, optimiști, plini de resurse, încrezători și hotărâți, având inteligență practică. Repartitia pe anii de studiu este de: 11% în anul I, 12% în anul II și 15% în anul III. Creșterea procentului în anii mai mari de studiu se datorează înaintării în studiul economic, în mai buna cunoaștere a domeniului contabilității și a cerințelor sale. Tipul Convențional este înclinat spre activități care necesită manipularea clară, ordonată și sistematică de date și a fost ales de 6% dintre persoanele din anul 1, 19% dintre persoanele de anul 2 și 8% dintre persoanele de anul 3. Aceștia au competențe de redactare, de calcul și de afaceri și sunt eficienți și metodici, fiind identificați cu rigoarea și convenționalitatea nonculorii Negru.

Aproape 9% din respondenți au ales tipul Artistic și sunt persoane care sunt înclinate să facă artă, să opereze cu manipularea materialelor fizice, umane și verbale. 5% din studenții de anul 1 s-au identificat cu acest tip de personalitate, precum și 19%, respectiv 15% în anii 2 și 3. Aceștia sunt persoane ce au competențe artistice în vorbire, artă, scriere și sunt firi emotive, originale și expresive, în opoziție cu trăsăturile ideale ale contabilului și în asociere cu Roșul, datorită vivacității și originalității. Conform modelului lui Holland, aceștia ar fi potriviți meseriilor de dansator, atlet, bucătar, pictor sau scriitor. Cota din anul 3 a acestor persoane relevă existența unor studenți pe cale să finalizeze studiile economice, însă care nu sunt tocmai potriviți viitoarei meserii.

Anchetatorii, reprezentați de 6% din totalul respondenților, sunt gânditori, axați pe observație și investigare. O mică măsură din studenții de anul 1 se identifică cu acest tip, respectiv 5%, cei din anul 2 în proporție de 6%, iar cei din anul 3 în proporție de 8%. Aceștia au competențe matematice și științifice și sunt predispuși să aleagă meserii precum chimist, fizician, chirurg;

sunt firi analiste, independente și raționale, iar o posibilă asociere este cu nonculoarea Alb, prin prisma raționalității și integrității.

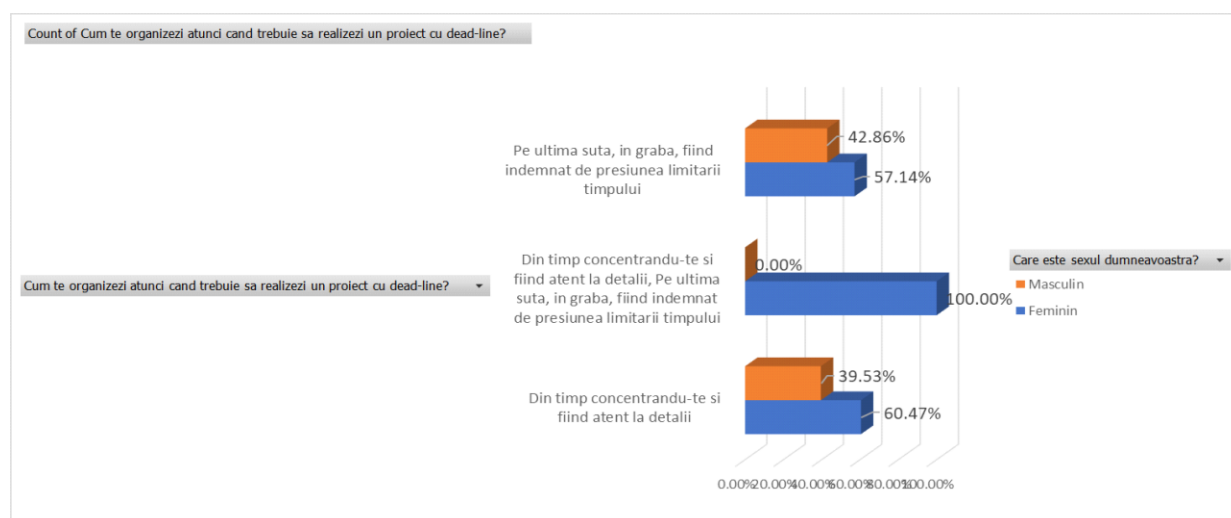
La graniță sunt combinațiile de personalități: 6% din studenții de anul 1 au răspuns Realist și Sociabil, Artistic și Sociabil 12% din studenții de anul 2 și Realist și Sociabil 8%, precum și Întreprinzător și Convențional tot 8% din studenții de anul 3. Primele două combinații nu sunt recomandate profesiei de contabil, deoarece Realistii Sociabili doresc operare cu situații concrete și „material uman”, iar Artisticii Sociabili dețin multă originalitate, creativitate și puțină conformare la reguli. Însă a treia combinație, Întreprinzătorii Convenționali, asimilează capacități benefice profesiei din ambele categorii, respectiv realizarea de obiective, orientarea spre obținerea de câștiguri economice, hotărâre, dar și competențe de organizare a datelor și de calcul. Este îmbucurător că există astfel de studenți în anul terminal, reprezentând speranța la contabili eficienți, cât mai aproape de idealul propus.

Pentru a determina încadrarea în tipul de personalitate A/B, s-au adresat 7 întrebări, 5 cu scala Likert cu 5 valori de răspuns și 2 cu răspunsuri predefinite. La întrebarea „Cum te organizezi atunci când trebuie să realizezi un proiect cu deadline?” 54% din respondenți au afirmat că fac lucrurile din timp și sunt bine organizați, și 45% pe ultima sută de metri, sub presiune. Dintre cei presați de timp, 43% sunt bărbați și 57% femei, astfel că factorul sex nu influențează repartizarea răspunsurilor, fiind aproximativ proporțional răspândite. Nu se poate afirma același lucru și în cazul persoanelor organizate, 60% din persoane fiind femei și 40% bărbați, implicând o mai mare responsabilitate din partea persoanelor de sex feminin.

Figura 2. Repartizarea răspunsurilor legate de buna organizare a timpului, pe sexe – Tabel

Row Labels	Feminin	Masculin	Grand Total
Din timp concentrându-te și fiind atent la detalii	32.91%	21.52%	54.43%
Din timp concentrându-te și fiind atent la detalii, Pe ultima sută, în grabă, fiind îndemnat de presiunea limitării timpului	1.27%	0.00%	1.27%
Pe ultima sută, în grabă, fiind îndemnat de presiunea limitării timpului	25.32%	18.99%	44.30%
Grand Total	59.49%	40.51%	100.00%

Figura 3. Repartizarea răspunsurilor legate de buna organizare a timpului, pe sexe – Diagramă.
(Procentele reprezintă parte din totalul unei variante de răspuns)

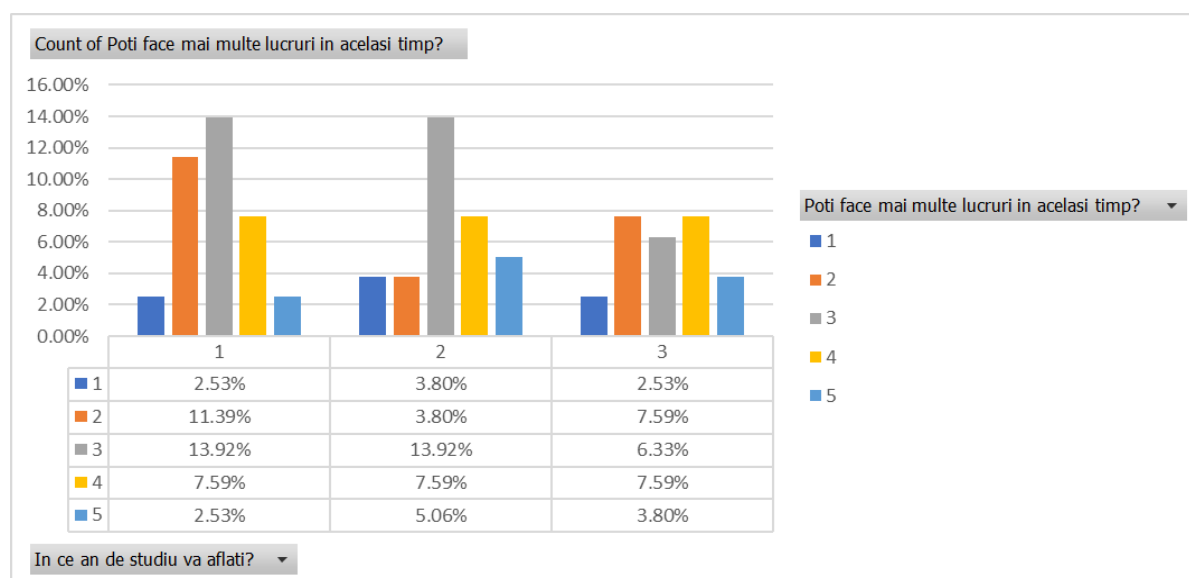
Fiind întrebați în ce măsură pot face mai multe lucruri în același timp, în mare măsură (34%) au evaluat competența cu 3, Mediu; 2 și 4 au fost la egalitate, respectiv Nu prea și Puțin 23%,

iar 12% au afirmat că sunt multitasking. Repartizat pe ani de studiu, nivelul mediu este predominant în primii 2 ani, iar în anul 3, sunt la egalitate nivelele mediu superior și mediu inferior, 2 și 4, reprezentând aproape 8%. Cea mai mare cotă a valorii superioare, 5, se regăsește în anul 2 în proporție de 5%, fapt justificat de începerea practicii și a îmbinării teoriei cu practica la nivel profesional. Printre acestea se regăsește tipul de personalitate B, în rândul persoanelor mai puțin organizate, care sunt mai relaxate, mai puțin competitive, spre deosebire de tipul A, care prezintă o orientare spre a realiza cât mai multe: 9% vs 12%.

Figura 4. Repartiția valorilor acordate competenței de multitasking, de la 1 - Nu sunt, la 5 - Sunt, pe ani de studiu – Tabel

Row Labels	1	2	3	4	5	Grand Total
1	2.53%	11.39%	13.92%	7.59%	2.53%	37.97%
2	3.80%	3.80%	13.92%	7.59%	5.06%	34.18%
3	2.53%	7.59%	6.33%	7.59%	3.80%	27.85%
Grand Total	8.86%	22.78%	34.18%	22.78%	11.39%	100.00%

Figura 5. Repartiția valorilor acordate competenței de multitasking, de la 1 - Nu sunt, la 5 - Sunt, pe ani de studiu – Diagramă cu tabel

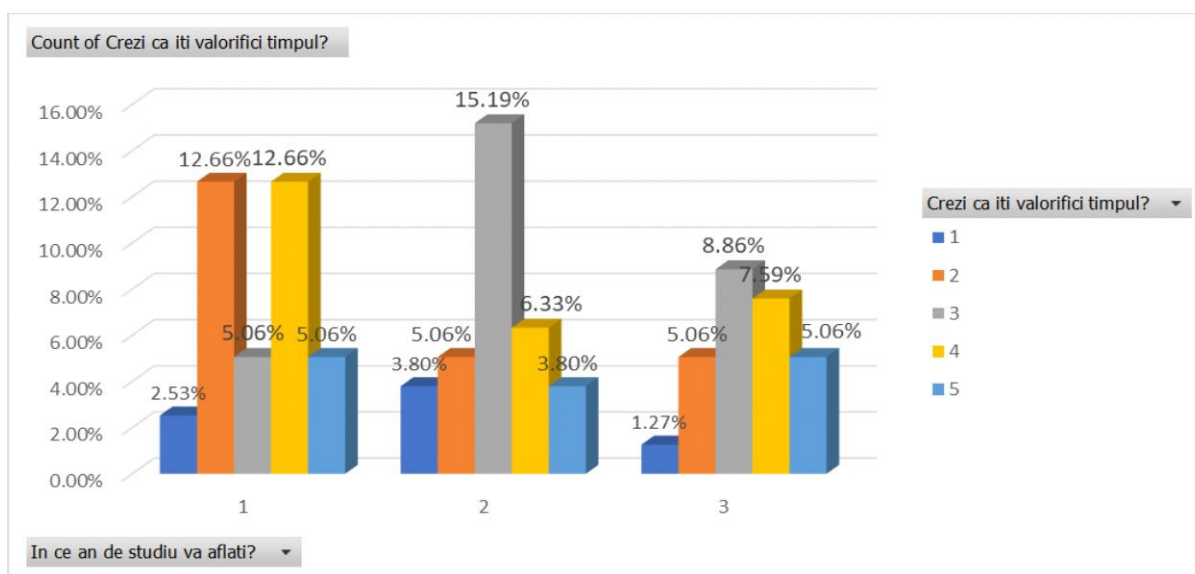
Întrebați cât de bine își valorifică timpul, concentrarea răspunsurilor a fost tot în jurul valorii medii 3, 29%, urmată de 4, Destul de bine, la 27% din respondenți. Se observă ponderea mai mare la extrema pozitivă 5 – Foarte bine, de 14%, față de cea inferioară 1 – Foarte prost, 7%, continuând responsabilitatea asumată a studenților. Cei din anul 3 acoperă toată paleta valorilor, având cea mai mică rată inferioară, nefavorabilă, aproape 2%, dar și cea mai mare cotă superioară, favorabilă, de 5%, implicând diversitatea respondenților.

La nivel mediu, studenții din anii inferioari îi surclasează pe cei din an terminal, probabil datorită lipsei atât de multor priorități și sarcini în primii 2 ani de facultate. Orientarea spre a realiza cât mai multe, specifică tipului A, se regăsește și în cadrul acestei întrebări, în rândul studenților de anul 3 care și-au valorificat foarte bine timpul, iar tipul B în rândul respondenților mai relaxați, care nu și-au organizat foarte bine timpul, din anii 1 și 2.

**Figura 6. Repartiția valorilor acordate capacității de valorificare a timpului, pe ani de studiu.
(1 - Foarte prost, 5 - Foarte bine) – Tabel**

Row Labels	1	2	3	4	5	Grand Total
1	2.53%	12.66%	5.06%	12.66%	5.06%	37.97%
2	3.80%	5.06%	15.19%	6.33%	3.80%	34.18%
3	1.27%	5.06%	8.86%	7.59%	5.06%	27.85%
Grand Total	7.59%	22.78%	29.11%	26.58%	13.92%	100.00%

**Fig 7 : Repartiția valorilor acordate capacității de valorificare a timpului, pe ani de studiu.
(1 - Foarte prost, 5 - Foarte bine) – Diagramă**

Rugați să aleagă un nivel al oboselii resimțite în momentul în cauză și al capacității de a se concentra, toate femeile respondente au înregistrat un nivel mai mare al oboselii și o capacitate mai mică de concentrare decât bărbații respondenți, 5% din femei susținând că sunt foarte obosite, în comparație cu nici 2% din bărbați. Astfel, se observă o rezistență mai mică la stres a femeilor, identificabile cu personalitatea de tip A.

Privind anii de studiu, tot femeile, indiferent de an, au ales un nivel mai mare de oboseală față de bărbați, însă femeile din anul 1 au o cotă de 5% nivel mediu superior – 4, destul de energic și capacitate bună de concentrare, spre deosebire de femeile din anul 3, la același nivel, în măsură de aproape 2 procente. 3% din femeile de anul 2 sunt foarte energice și au capacitate mare de concentrare, precum bărbații din anul 1, implicând o mai mare energie în anii 1 și 2 de studiu, oboseala crescând în anul 3 până la 2% din femei și 3% din bărbați, foarte obosiți. Astfel, cei din anul 3 se pot identifica în mai mare măsură cu tipul A de personalitate, față de cei din anii 1 sau 2, ce sunt tipul B. În anii superiori sau terminali crește sensibilitatea la presiunea externă, când aceștia se confruntă cu atmosfera muncii de zi cu zi.

Fig 8 : Repartiția nivelului oboselii pe ani de studiu și sex.

(1 - Foarte obosit și capacitate mică de concentrare, 5-Foarte energic și posibilitate mare de concentrare)

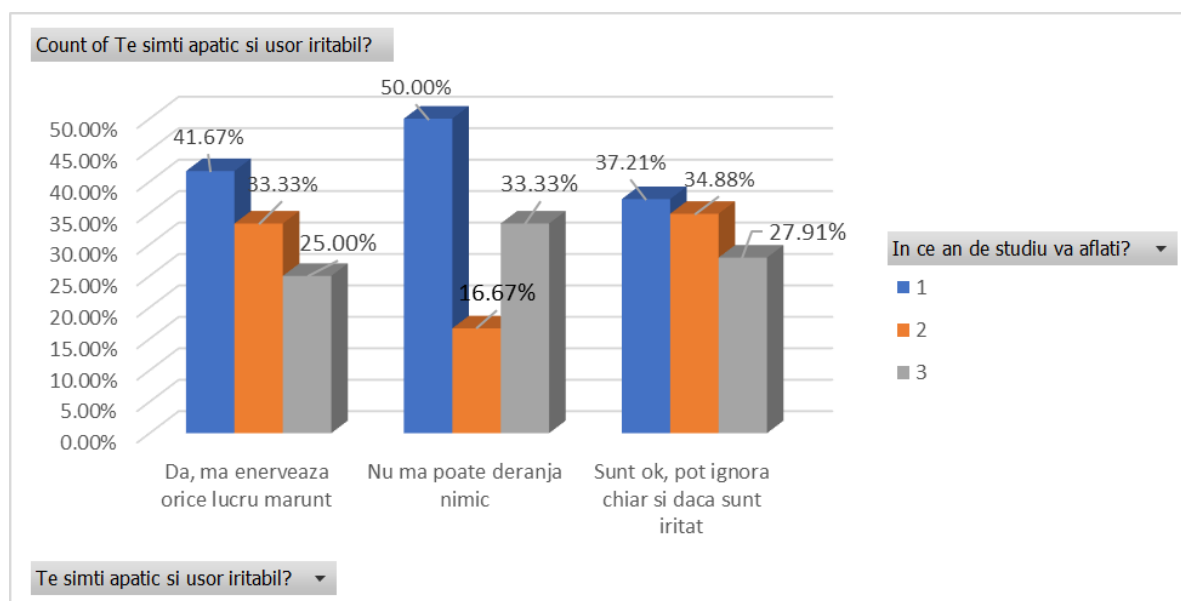
Row Labels	1	2	3	4	5	Grand Total
Feminin	5.06%	10.13%	29.11%	10.13%	5.06%	59.49%
1	2.53%	2.53%	11.39%	5.06%	1.27%	22.78%
2	1.27%	5.06%	7.59%	3.80%	2.53%	20.25%
3	1.27%	2.53%	10.13%	1.27%	1.27%	16.46%
Masculin	3.80%	3.80%	22.78%	3.80%	6.33%	40.51%
1	1.27%	1.27%	10.13%	0.00%	2.53%	15.19%
2	0.00%	2.53%	6.33%	2.53%	2.53%	13.92%
3	2.53%	0.00%	6.33%	1.27%	1.27%	11.39%
Grand Total	8.86%	13.92%	51.90%	13.92%	11.39%	100.00%

În legătură cu cât de apatici și iritabili sunt, majoritatea se identifică cu mediu, „Sunt ok, pot ignora chiar și dacă sunt iritat”, 54%. Imediat după ei sunt cei iritabili, 30% și cei care nu pot fi deranjați de orice, 16%. 42% din cei iritabili sunt anul 1, cei din anul 3 fiind cel mai puțin reprezentați în rândul irascibililor, 25%. În susținerea diversității studenților de anul 1, 50% din cei pe care nu îi poate deranja nimic sunt în primul an de facultate. Aceștia sunt urmați de studenții anului terminal, care reprezintă 34% din cei care nu sunt iritabili. Este observabilă distribuția anului 3 mai mult în tabăra „cumpătaților”, decât în cea a irascibililor, ce conferă o imagine bună a viitorilor contabili, cu aspecte ale tipului B de personalitate, mai rezistenți la stres, care încearcă mai rar aceste sentimente.

Figura 9. Repartiția distribuției persoanelor irascibile sau cumpătate pe ani de studiu. – Tabel

Row Labels	1	2	3	Grand Total
Da, ma enerveaza orice lucru marunt	12.66%	10.13%	7.59%	30.38%
Nu ma poate deranja nimic	7.59%	2.53%	5.06%	15.19%
Sunt ok, pot ignora chiar si daca sunt iritat	20.25%	18.99%	15.19%	54.43%
Grand Total	40.51%	31.65%	27.85%	100.00%

Figura 10 : Repartiția distribuției persoanelor irascibile sau cumpătate pe ani de studiu. (Procente din totalul studenților din fiecare an) – Diagramă

La întrebarea legată de cât de productivi au fost și ce fel de performanță au avut, cei de anul II s-au situat la nivelul inferior, „Nu am realizat nimic din ce mi-am propus” cu 63% din răspunsurile aferente nivelului 1, iar cel mai puțin reprezentat a fost nivelul 2, „Am realizat foarte puțin din ce mi-am propus”, de aproape 4% din răspunsuri. Puțin peste 29% din răspunsurile „Am realizat tot ce mi-am propus” reprezintă anul II, iar cea mai mare frecvență o are anul I, respectiv de 41%. Anul III e cel mai bine reprezentat la nivelul 4, „Am realizat destul din ce mi-am propus”, în măsură de 36%.

Așadar, anul II a realizat foarte puține lucruri, iar anul I pe majoritatea, anul III reușind să realizeze o mare parte din cele propuse. Corelând cu răspunsurile anterioare, deși în anul III predomină tipul A de personalitate, sensibil la stres, studenții anului III au reușit să stabilească un echilibru și au dus sarcinile la final, implicând totuși și un nivel semnificativ de oboseală.

Figura 11. Nivelul productivității repartizat pe ani de studiu – Diagramă
(Procentele reprezintă ponderea din totalul variantei)

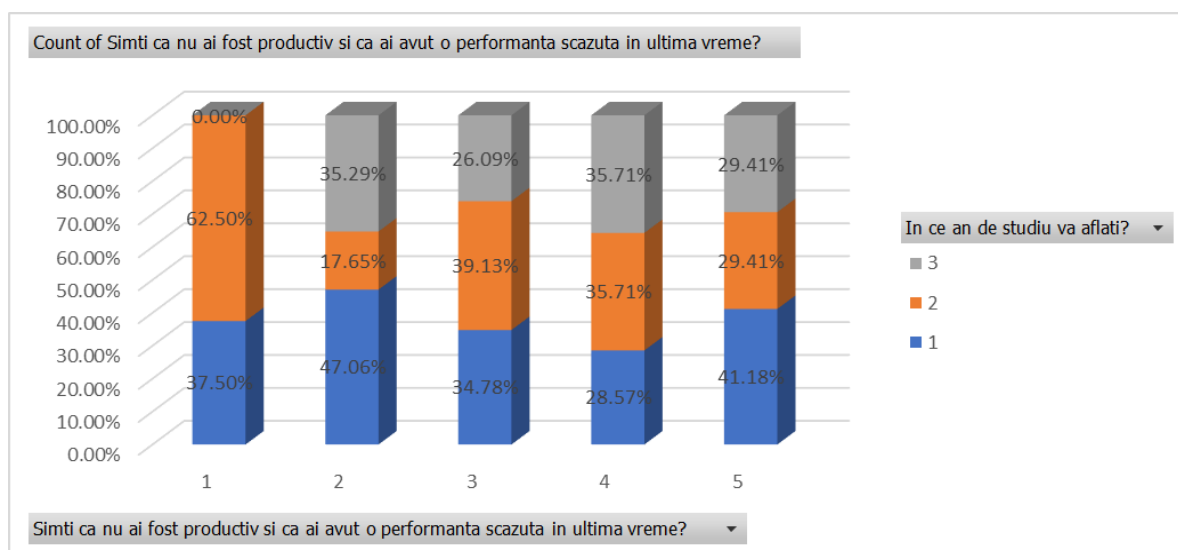

Figura 12. Nivelul productivității repartizat pe ani de studiu. – Tabel

Row Labels	1	2	3	Grand Total
1	3.80%	6.33%	0.00%	10.13%
2	10.13%	3.80%	7.59%	21.52%
3	10.13%	11.39%	7.59%	29.11%
4	5.06%	6.33%	6.33%	17.72%
5	8.86%	6.33%	6.33%	21.52%
Grand Total	37.97%	34.18%	27.85%	100.00%

3. CONCLUZII

Studenții din anul 1 sunt mai puțin orientați în carieră și mai deschiși spre diverse alternative profesionale, mai apropiate sau nu de profesia de contabil. Conștiința necesității orientării profesionale și a dobândirii capacităților specifice contabilului ideal sunt caracteristice anului III, regăsind un procentaj de 8% de studenți în an terminal cu caracteristici foarte utile din perspectiva utilizării lor eficiente în profesie. La polul opus, au fost identificați și studenți care prezintă aptitudini ce nu pot fi utilizate în această meserie și înclinații spre alte sfere profesionale, 9% din totalul respondenților și 15% din respondenții de anul III. În funcție de culoarea aleasă, cel puțin 30% dintre respondenți au trăsăturile potrivite unui contabil eficient, iar între aceștia predomină femeile, care prezintă mai multe calități specifice profesiei. Ceilalți,

fiind potriviți altor meserii, pot întâmpina probleme mari la locul de muncă și ar putea dezvolta sindromul epuizării. Fiind mai puțin eficienți, ei înțeleg mai greu sarcinile și au o dificultate mai mare în a desfășura activitatea profesională, fapt ce trebuie evitat. Legat de organizarea sarcinilor în timp, s-a observat o ușoară egalitate a distribuțiilor pe sexe în rândul persoanelor care acționează pe ultima sută de metri și o cotă mai mare a femeilor care acționează din timp față de bărbați, sugerând o responsabilitate mai mare a sexului feminin. În privința multitasking-ului, maxima la nivelul mediu aparține anului II, datorat începerii înclinării și spre latura profesională, pe lângă cea teoretică, iar cota cea mai mare a nivelului superior aparține tot studenților de anul II, cu aceeași justificare.

Astfel, personalitatea de tip A predomină în rândul studenților de anul 2, printre studenții anului terminal este o repartitie egală, fiind și persoane relaxate, interesate de câte o singură activitate pe rând, dar și persoane cu „avânt”, dornice de cât mai multe realizări. Cel mai bine își valorifică timpul studenții anului III, însă tot în rândul acestora au fost și studenți care au afirmat că își valorifică foarte puțin timpul, anii I și II situându-se mai mult în jurul valorii medii, demonstrând lipsa de experiență din perioada de inițiere. Crescând nivelul de sarcini, s-a înregistrat o valoare mai mare a oboselii resimțite de către studenții din an terminal, ce se pot identifica în mai mare măsură cu tipul A de personalitate. În general, femeile resimt mai multă oboseală decât bărbații, iar femeile din anul I sunt mai energice decât cele din anul III, implicând un fond de oboseală în anul III, posibil datorat sarcinilor universitare sau și celor profesionale.

Cei din anul I sunt diversificați, sunt și studenți ușor iritabili, și studenți foarte calmi, pe când cei din anul III sunt mai mult cumpătați decât irascibili, învățând cum să gestioneze stresul mai bine, fiind mai pregătiți pentru domeniul profesional. Anul 1 și-a realizat cele mai multe lucruri din câte și-a propus, având mai puține și fiind mai ușor de gestionat, urmat de anul 3, care a realizat o mare parte din cele propuse. Evoluția ascendentă a nivelului performanței din anul 2 față de anul 3 sugerează o dezvoltare a capacităților de management al timpului și de stabilire a priorităților. Majoritatea tipurilor de personalitate au rate mici de stres înregistrat, însă Realisti și Sociabili se simt cei mai stresați, 13% Destul de stresați, la Realisti, 4% la Sociabili și 8% din Realisti sunt foarte stresați. Întreprinzătorii sunt foarte puțin stresați, iar 2% nu simt deloc o presiune exterioară.

Se recomandă o reorientare a celor cu aptitudini diverse, în scopul de a evita epuizarea profesională sau inexistența realizărilor personale și a eficienței în profesia aleasă. Cei cu nivel mare de stres trebuie să aibă grijă de evoluția acestei stări tensionate, pentru a nu degenera în afecțiuni emoționale sau psihice. Respondenții cei mai apropiați de imaginea idealului de contabil (cei care prezintă caracteristicile tipurilor Întreprinzător și Convențional și sunt în conformitate cu simbolistica galbenului și negrului) au confirmat potrivirea prin cote mici de stres, valorificarea timpului, multă energie, ambiție pentru realizarea celor propuse, sensibilitate potrivită spre mică la stres și capacitate bună de a face mai multe lucruri.

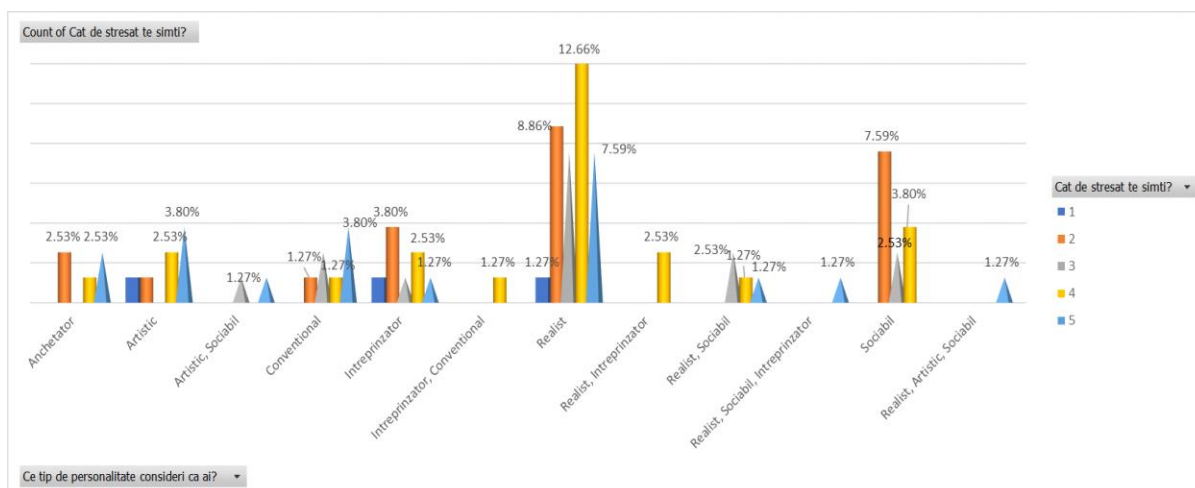

Figura 13. Distribuția nivelului de stres pe tipuri de personalitate

BIBLIOGRAFIE

- Balaciu D. E. (2015) *Etică și contabilitate creativă. Abordări teoretice și evidente empirice din spațiul universitar și profesional*, București: Ed. ASE.
- Shahriar M. Saadullah, Zaki K. Abu Shawish & Abdulquddoos Abdulbasith (2017) "Personality types and accounting subfields", *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Vol. 21, No. 1: 1-16.
- Utami I. & Nahartyo E. (2013) "The effect of type a personality on auditor burnout: evidence from Indonesia", *Accounting & Taxation*, Vol. 5, No. 2: 89-102.
- Wimpie Y. S. & Tabita I. I. (2016) "The effects of job cognition and personality type on auditor judgment", *Jurnal Siasat Bisnis*, Vol. 20, No. 1: 14-23.

CONTABILITATEA ÎN ERA DIGITALĂ PARTICULARITĂȚI ȘI PROVOCĂRI

Florentina-Mălina Vasile, Marilena-Roxana Tunaru
Contabilitate și Informatică de Gestiune, anul I, grupa 619

Coordonator științific: Lector univ. dr. Luminița-Mihaela Dumitrașcu

REZUMAT

Prezenta lucrare își propune o imagine a ceea ce va reprezenta contabilitatea în viitor, oglindind astfel particularitățile și provocările acestei profesii în era digitală. Abordarea temei prezentate este realizată din punct de vedere empiric, însă are la bază o serie de concepte teoretice, pentru a susține ideile formulate. În ciuda faptului că unii dintre noi am putea fi speriați de viitorul meseriei noastre de contabil, pentru a evolua trebuie să ținem pasul cu era digitală, cu tehnologiile impuse. Pentru a realiza acest lucru, vom proiecta robotul perfect, care să vină în completarea activităților contabilului, să faciliteze timpul de lucru și calitatea per total. Acesta se va numi SMART ACCOUNTING ROBOT (SAR). SAR va fi conectat atât la internet, cât și în mod direct la smartwatch-ul contabilului, astfel încât, indiferent de loc sau de oră, doar acesta să îl poată accesa, prin parolă, identificare vocală sau text. Oriunde s-ar afla, persoana respectivă va putea, printr-un singur mesaj, să transmită roboțelului o anumită cerință, care va fi executată în timp util, fără erori. Actualul prototip gândit de noi ar funcționa cu ajutorul unui sistem foarte avansat și ar avea ca sursă de alimentare baterii regenerabile, cu sisteme de stocare a energiei solare și eoliene. Astfel, nu va reprezenta un pericol pentru mediul înconjurător.

CUVINTE-CHEIE:

contabilitate, era digitală, tehnologiile profesiei contabile, inteligența artificială (AI), eficientă, RPA.

1. INTRODUCERE

Prezenta lucrare își propune o imagine a ceea ce va reprezenta contabilitatea în viitor, oglindind astfel particularitățile și provocările acestei profesii în era digitală. Putem afirma cu încredere că ne aflăm în această era a tehnologiei, fapt ce denotă că, odată cu evoluția digitală, trebuie să aibă loc și o evoluție în domeniul contabilității, pentru a ține pasul cu schimbările actuale. De aceea, studiul de față își propune să fie inovator, prin implementarea ideii coexistenței dintre mașinărie, poate chiar posesoare de inteligență artificială, și contabili.

Abordarea temei prezentate este realizată din punct de vedere empiric, însă are la bază o serie de concepte teoretice, pentru a susține ideile formulate.

Prima parte a acesteia cuprinde o scurtă istorie a contabilității, pentru a putea fi surprinsă ascensiunea neîntreruptă a acestei științe vaste, de la simpla luare în evidență a schimbului de obiecte practicat la vremea respectivă, în urmă cu mii de ani, până la tehnologiile actuale, care vin în ajutorul profesiei contabile.

A doua parte aduce în prim plan metodologia cercetării, ce are drept scop prezentarea conceptului prin intermediul căruia ne-am propus să inovăm contabilitatea, pentru a ține pasul cu evoluția impusă de era digitală. În cadrul acestei părți, „actorul” principal va fi SAR (Smart

Accounting Robot), varianta mult îmbunătățită a tehnologiilor de pe piața actuală, care va cumula un set de calități ce vor facilita și eficientiza activitatea contabililor.

Partea a treia va cuprinde o serie de concluzii formulate pe baza sintezei informațiilor culese, concluzii ce vor sintetiza ideile enunțate și, totodată, vor reflecta opiniile noastre privind tema supusă cercetării.

2. RECENZIA LITERATURII DE SPECIALITATE

Contabilitatea este o știință practică din vechime. Teoretic, aceasta a început să își spună cuvântul odată cu apariția scrisului la sumerieni (ani 3000 î.H.), pentru a ține evidența obiectelor comercializate la vremea respectivă. De-a lungul timpului, ea a luat amploare odată cu economia. Momentul apariției noțiunii de „monedă” (600 î.H, Grecia) a fost crucial în dezvoltarea acestor procese și a determinat dinamizarea activității financiar-bancare.

Primele fragmente de contabilitate sunt reprezentate de registrele unei bănci comerciale italiene, datând din secolul al XIII-lea. Veneția este unul dintre centrele veritabile ale contabilității, locație în care își are originea conceptul de „contabilitate în partidă dublă”. Până în acel moment, se pune în discuție doar o evidență rudimentară.

În 1494, călugărul franciscan Luca Paciolo a publicat un tratat de matematică intitulat „Summa de Arithmetica, Geometria, Proportione et Proportionalita”. Paciolo nu a pretins că a inventat contabilitatea în partidă dublă, dar această parte a cărții sale a fost tradusă în multe limbi, contabilitatea în partidă dublă fiind denumită *metoda italiană*.

Profesiunea contabilă liberală s-a dezvoltat mult mai târziu, în secolul al XVIII-lea, odată cu crearea primului corp al contabililor în Marea Britanie (Institutul Scoțian al Contabililor Autorizați, în 1854).

Tehnica partidei duble nu s-a schimbat semnificativ de-a lungul timpului; s-a modificat, în schimb, perspectiva asupra obiectului, scopului și conținutului raportărilor contabile. De la simpla evidență a averii negustorului și a afacerilor lui, prin implicațiile sale sociale, contabilitatea s-a transformat într-un sistem informațional care afectează distribuția resurselor la nivelul unei întregi economii.

Tranziția spre mijloacele de prelucrare și stocare electronică a cunoscut o evoluție treptată. Primul calculator și primele aplicații de contabilitate au fost inventate în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Aceasta a fost perioada în care un calculator central era folosit de mai mulți utilizatori, conectați prin intermediul unor terminale neinteligente. La începuturile lor, aceste sisteme se limitau doar la a reproduce sistemele de contabilitate manuală, adică repetau aceleași proceduri de prelucrare a datelor contabile, dar cu ajutorul calculatorului, menținându-se aceeași structură organizatorică.

Următorul pas l-a constituit apariția calculatoarelor personale, moment în care a apărut și posibilitatea descentralizării prelucrării datelor. Necesitățile de informare în această perioadă s-au schimbat, conducerile și acționarii firmelor manifestând noi nevoi în acest sens. Contabilii dispun acum de noi mijloace de informare, cu ajutorul cărora pot culege, administra, prelucra, distribui și analiza atât informațiile concrete, reale, rezultate în urma tranzacțiilor economice clasice, cât și pe cele referitoare la cunoștințele, activele intangibile ale întreprinderii; aceste informații circulă, într-o manieră integrată, prin intermediul unor aplicații, cum sunt: intranetul, exploatarea datelor (data mining), bazele de cunoștințe, gestiunea documentelor, între care se detașează de departe schimbul electronic de date (Electronic Data Interchange) (Radu, 2015).

Figura 1. Sinteza evoluției tehnicilor contabile de prelucrare

Perioade istorice	Nevoi de informare	Posibilități tehnice	Răspunsul contabilității
Marile civilizații	Cunoașterea cheltuielilor și veniturilor	Hârtia, scrierea cuneiformă	Utilizarea partidei simple
Începuturile comerțului	Înregistrarea fiecărei mișcări a mărfurilor	Hârtia	Intervine partida dublă. Apar primele registre de contabilitate
Revoluția industrială	Importanța capitalului și a cunoașterii beneficiilor	Hârtia, apariția tiparului	Se perfecționează partida dublă. Apar cereri de informații privind rezultatele financiare
1960	Se solicită tot mai multe informații într-un timp cât mai scurt	Primele calculatoare: mai mulți utilizatori la un singur echipament	Automatizarea sistemelor contabile manuale
1981	Obținerea informațiilor financiare necesare luării deciziilor	Calculatoare personale. Răspândirea informaticii	Sisteme informaționale contabile integrate. Informări, raportări, grafice
Secolul XXI	Informații în timp real. Comerț electronic	Rețele de calculatoare: Internetul și tehnologia comunicațiilor. RPA (Robotic Process Automation)	Automatizarea culegerii datelor. Schimbul electronic de date și documente

Sursa: Radu, 2015

Roboții sunt o forță de muncă foarte flexibilă; ei pot trece fără probleme de la orice sarcină definită la oricare alta în întâmpinarea nevoilor afacerii, în același timp eliberând oamenii de rutină, permițându-le acestora să lucreze mai inteligent și mai mult din punct de vedere emoțional.

Ceea ce roboții nu sunt capabili să facă, totuși, este să exercite o judecată subiectivă, să creeze empatie sau să susțină nevoile emoționale ale clienților. Ei nu sunt capabili să se ocupe de situații noi sau diferite față de procesele prescrise. În acest sens, nu sunt un înlocuitor pentru oameni.

Beneficiile reale provin din combinația de persoane, platforme de bază și robotică, astfel:

- Platformele de bază suportă înregistrările de date de bază și automatizează cele mai mari procese de valoare.
- Robotica rulează toate procesele repetitive, standardizate pe platforme de bază separate.
- Oamenii se concentrează pe adăugarea de valoare prin strategie, construind relații strânse cu clienții, gestionând excepțiile, schimbarea de conducere și îmbunătățirea continuă, precum și activitățile cu frecvență redusă, a căror automatizare nu este rentabilă.

În sinteză, acest lucru înseamnă „scoaterea robotului din persoană”, respectiv ideea de a nu mai cere oamenilor să îndeplinească sarcini care pot fi îndeplinite mai bine de către roboți, adică acele sarcini la care oamenii nu sunt foarte buni (activități repetitive, de mare volum), astfel încât oamenii să se poată concentra asupra sarcinilor la care sunt buni, reducând costurile, îmbunătățind calitatea și îmbunătățind productivitatea (Brigo & Hoy, 2015).

În multe cazuri, se observă că această metodă permite unei afaceri să ruleze un serviciu mai bun, cu un număr redus de angajați, dar în multe alte situații poate pur și simplu să permită oamenilor să accelereze schimbările strategice și să îmbunătățească serviciile și productivitatea.

În ziua de astăzi, contabilitatea ține pasul cu tehnologia, fiind într-o perpetuă dezvoltare, în sensul apariției unor tehnologii care execută procesele repetitive ce țin de contabilitatea primară, facilitând astfel reducerea costurilor cu până la 80% și accelerând viteza desfășurării proceselor cu până la 50%. RPA (Robotic Process Automation), această forță de muncă virtuală, este doar începutul coexistenței dintre tehnologie și știința contabilă (Lamberton, 2015).

3. METODOLOGIA CERCETĂRII

În prezent, era digitală impune tuturor să se adapteze cerințelor sale, fapt căruia s-a conformat și contabilitatea. Astfel, în situația actuală, intervine posibilitatea automatizării integrale a activității profesiei de contabil, însă acest aspect creează scepticism unor persoane care lucrează în domeniu, în sensul că își simt amenințată profesia. Ceea ce nu înțeleg aceste persoane este faptul că tehnologia vine în ajutorul contabililor, și nu în detrimentul lor, deoarece, prin preluarea activităților redundante, este în mod indiscutabil facilitat procesul.

De aceea, dacă prin crearea unei tehnologii mai complexe, un astfel de tip de mașinărie ar prelua o parte dintre atribuțiile economistului, spre exemplu, dacă ar gestiona seturi de documente primare, ar calcula indicatori economici, ar întocmi situații financiare, atunci contabilului i-ar fi mai ușor să se concentreze pe partea de interpretare, previzionare și soluționare prin adoptarea deciziilor.

Însă, întrebarea care succede acestor idei este: „Se poate realiza mai mult decât atât?” Dacă acest concept ar avansa la nivelul la care tehnologia ar fi capabilă să gestioneze metode optime de calculație a costurilor, probleme legate de distribuția salarială, de anticipare a riscurilor aferente diferitelor operațiuni și să comunice în mod direct și în timp real contabilului toate informațiile, pentru ca acesta să se concentreze pe alegerea variantei optime și pe implementarea deciziei luate, procesul s-ar îmbunătăți atât din punct de vedere calitativ, cât și al timpului necesar desfășurării tuturor acestor operațiuni complexe.

Așadar, această tehnologie ar veni în completarea activității contabilului, nu în ideea de a-i amenința profesia, ci de a i-o alimenta. Raționalizând în mod corect, este evidentă imposibilitatea preluării integrale de către o mașinărie a activității economistului, deoarece, în

ciuda naturii exacte, matematice, analitice a contabilității, sunt implicate și raționamentul profesional în luarea deciziilor, ceea ce presupune un anumit grad de risc. Deciziile asumate pe baza instinctului profesional condus de experiența acumulată și de alte sentimente sunt esențiale în atingerea succesului.

Acesta este motivul pentru care ideea integrării unui astfel de robot, poate chiar a inteligenței artificiale (AI) în acest domeniu, ar determina crearea unei unități, a unui tot integral între robot, privit ca subaltern, și contabil, privit ca beneficiar.

Deși unii dintre noi am putea fi speriați gândindu-ne la viitorul meseriei noastre de contabil, totuși, pentru a evolua, trebuie să ținem pasul cu era digitală, cu tehnologiile impuse. Pentru a realiza acest lucru, vom proiecta robotul perfect, care să vină în completarea activităților contabilului, să faciliteze timpul de lucru și calitatea, în general. Acesta se va numi SMART ACCOUNTING ROBOT (SAR).

SAR va fi conectat atât la internet, cât și direct la smartwatch-ul contabilului, astfel încât, indiferent de loc sau de oră, să poată fi accesat numai de către contabilul respectiv, prin parolă, identificare vocală sau text. Nu contează unde se află contabilul, căci printr-un singur mesaj acesta poate să transmită roboțelului o cerință, care va fi executată în timp util și fără erori. Actualul prototip gândit de noi ar funcționa cu ajutorul unui sistem foarte avansat și ar avea ca sursă de alimentare baterii regenerabile, cu sisteme de stocare a energiei solare și eoliene, pentru a nu prezenta niciun pericol pentru mediul înconjurător.

SAR va avea la bază două sisteme de operare, împlinind atât funcția de contabilitate, cât și o parte din cea de audit. Acesta va comuta între cele două funcții, în conformitate cu nevoile beneficiarului. În ceea ce privește contabilitatea financiară, el va putea îndeplini următoarele funcții:

- Funcția de înregistrare și prelucrare a datelor, ce constă în consemnarea, potrivit unor principii și reguli proprii, a proceselor și fenomenelor economice ce apar în cadrul unităților patrimoniale și se pot exprima valoric.
- Funcția de informare, care constă în furnizarea de informații privind structura și dinamica patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute, în scopul fundamentării deciziilor. Contabilitatea are o funcție de informare internă (pentru conducerea unității) și o funcție de informare externă (a terților). Contabilitatea furnizează informații privitoare la: gospodărirea resurselor materiale, financiare și de muncă, dinamica producției obținute, costurile de producție, veniturile realizate etc. Prin reflectarea tuturor activităților desfășurate, datele contabilității permit stabilirea eficienței economice.
- Funcția de control gestionar, ce constă în verificarea, cu ajutorul informațiilor contabile, a modului de păstrare și utilizare a valorilor materiale și bănești, de gospodărire a resurselor, controlul respectării disciplinei financiare etc. (Caraiani C, Dumitrana M., 2004).

În ceea ce privește contabilitatea managerială, SAR va putea să:

- a) furnizeze informații tuturor factorilor de decizie implicați în gestiunea entității, necesare planificării operaționale și financiare;
- b) contribuie la agregarea informațiilor ce reprezintă principalul sector de comunicare internă între toți factorii de decizie din cadrul entității, cu privire la unele aspecte, cum ar fi:
 - informații privind nivelul aprovizionării;
 - evidența operativă a producției, a ansamblului de resurse și determinarea costurilor de producție și a prețului de vânzare;

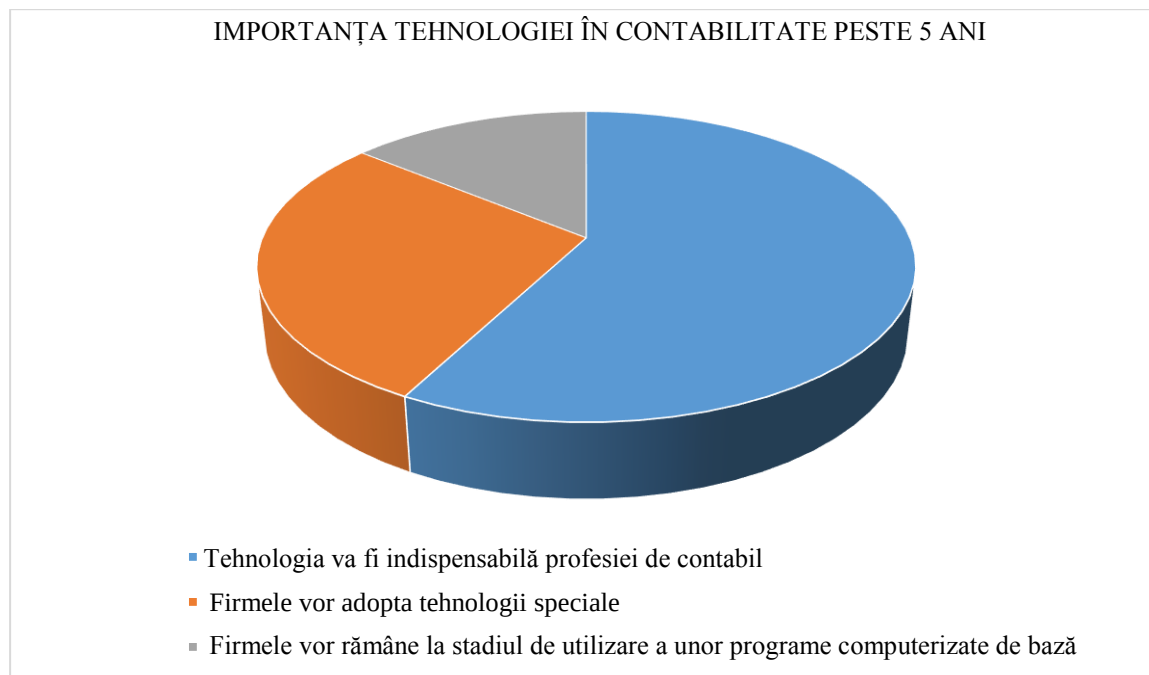
- analiza rezultatelor și a rentabilității activității de desfacere și financiare;
- analiza informațiilor privind structura activelor și a resurselor proprii și atrase, precum și costul acestora.

c) asigure exercitarea controlului operațional la nivelul de entitate, funcție sau subdiviziuni tehnico-organizatorice ale acesteia, precum și evaluarea și analiza rezultatelor în vederea atingerii obiectivelor entității. (Achim S., 2014)

Pe partea de audit, SAR va fi capabil să realizeze o examinare, al cărei scop este exprimarea unui set de opinii motivate cu privire la imaginea fidelă, clară și completă a poziției financiare (patrimoniului), a situației financiare și a rezultatelor obținute de entitatea auditată. Ca urmare, contabilul va trebui să raționalizeze opiniile robotului și să ia o decizie. Nu va mai fi nevoie să ne facem griji în legătură cu termenele limită, cu omiterea anumitor acte. Acesta va avea setări prestabilite, în care sunt precizate respectivele termene-limită pentru trimiterea fișierelor și realizarea sarcinilor cerute.

Datorită unor senzori infraroșu și a sistemului său de sortare, acesta poate contribui inclusiv la realizarea inventarierii. Produsele vor fi transportate în depozit pe o bandă specială, dotată cu un sistem de termografiere cu infraroșu. Se va realiza scanarea și sortarea, astfel încât, în momentul intrării în depozit, acestea să fie așezate pe categorii. Astfel, inventarierea se va realiza mult mai eficient, iar riscul de a exista diferențe la inventariere va fi aproape inexistent. Tot el se va ocupa și de distribuția salariilor. În funcție de firmă, aceasta poate seta un salariu de bază pentru fiecare angajat sau un salariu în funcție de departamente. Spre exemplu, tot personalul din secția de producție, care se află pe aceeași scară ierarhică, va avea un salariu de pornire de 1800 lei net, și, în funcție de randamentul fiecăruia, i se va adăuga o anumită sumă la salariul de bază, analizat cu ajutorul SAR.

Figura 2. Viitorul tehnologiei în contabilitate

Sursa: „proiecție proprie, în urma cercetărilor din articolele/studiile citite”

Plecând de la prototipul idealist SAR, putem face o paralelă cu ceea ce există în momentul actual. Conform unui studiu realizat de ACCA (The Association of Chartered Certified Accountants), beneficiile RPA sunt ipotetice. Viziunea lor asupra beneficiilor este însă mai mult holistică. James Hall, fondator și CEO la Genfour, the robotic process automation (RPA) și specialist AI, vede robotica, în primul rând, ca o oportunitate pentru a aduce schimbări pozitive asupra modului în care tranzacțiile financiare se desfășoară la momentul actual. „We often debate what’s the right process to start with. My view is that it doesn’t really matter; it just needs to have a meaningful impact in the organisation, and then robotics is taken up virally and really fast. One criterion I use is the avoidance of effort. If you can eliminate the need for the team to work evenings and weekends, you then develop a mind-set or a set of skills to understand where you can apply it, how you can apply it, and the controls to put it in and apply it safely”. Concluzionând, precum însuși James Hall susține, această tehnologie este gândită pentru a diminua efortul redundant pe care contabilii trebuie să îl depună, înainte de a trece spre activitățile care presupun un grad de dificultate mai ridicat.

4. CONCLUZII

Analiza SWOT

S	W
– funcționează 24h pe zi; – realizează înregistrarea în timp real; – are baterii regenerabile, care au în spate și un sistem de alimentare cu energie solară, pentru situații de urgență; – are ca efect reducerea costurilor; – are un sistem de securitate bazat pe recunoaștere vocală, fapt ce permite accesarea lui doar de către beneficiar.	– poate fi afectat de umiditate; – nu poate lua decizii raționale; – poate fi manipulat, deoarece nu gândește, ci funcționează pe baza unor funcții prestabilite; – poate prezenta erori materiale
O	T
– elimină fraudă; – este conectat direct cu proprietarul, astfel că nu îi poate fi sabotată activitatea.	– atacuri cibernetice.

În mod evident, SAR reprezintă un beneficiu pentru companie. Acesta va eficientiza activitatea din punct de vedere al timpului și va elimina erorile pe care, din diverse motive, omul le poate comite. În schimb, va oferi contabilului posibilitatea de a se devota sarcinilor dificile. Însă, ceea ce am încercat să analizăm rămâne la nivel de concept, dorind să arătăm că, pornind de la modelul deja existent, se pot crea lucruri inovatoare, care să aibă un impact real în activitatea contabililor.

În urma cercetării, putem afirma că, într-adevăr, adoptarea acestui tip de tehnologie va reprezenta o adevărată provocare, în sensul că, pe piața actuală, încă există controverse în ceea ce privește RPA, modul în care unii consideră că ar putea amenința profesiile contabililor, prețul și eficiența lor. Însă, lucrurile par a se dezvolta în sfera tehnologiei, întrucât există o mulțime de companii care folosesc RPA, precum PwC, Deloitte, Genpact, Accenture etc. (<http://www.askeygeek.com/companies-using-robotic-process-automation/>).

Cercetarea noastră demonstrează impactul pozitiv major al digitalizării asupra sistemelor de contabilitate, care determină îmbunătățirea performanței în afaceri. Multe tranzacții pot fi efectuate mai rapid, într-un mod simplificat, iar managerii sunt capabili să ia decizii mai bune pentru atingerea obiectivelor entității.

BIBLIOGRAFIE

ACCA (2015) “The robots are coming? Implications for finance shared services”.

Achim, S. (2014) *Contabilitate managerială, Suport de curs*.

Caraiani C., Dumitrana M. (2004) *Contabilitate și control de gestiune*, Ed. InfoMega București.

Lamberton, C.; Brigo, D.; Hoy, D. (2017) „Impact of Robotics, RPA and AI on the insurance industry: challenges and opportunities”.

Radu, F. (2017) „Abordarea contabilității în contextul noilor tehnologii internationale”, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, nr. 27.

EXTERNALIZAREA SERVICIILOR FINANCIAR-CONTABILE ȘI DE AUDIT. PERSPECTIVE ȘI DIRECȚII ACTUALE ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERILOR

Marius Constantin

Facultatea de Economie Agroalimentară și a Mediului, anul III, grupa 1323

Coordonator științific: Conf. univ. dr. Raluca Florentina Crețu

REZUMAT

Competitivitatea în domeniul de activitate și maximizarea profitului reprezintă unele dintre obiectivele oricărei întreprinderi care activează în mediul de afaceri. Atingerea acestor obiective poate să fie posibilă și prin externalizarea serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală. Cercetarea a plecat de la premisa conform căreia externalizarea acestor tipuri de servicii poate genera atât efecte pozitive, cât și efecte negative asupra întreprinderii, existând o serie de oportunități și o serie de riscuri. Pornind de la situația indicatorilor României în ceea ce privește externalizarea serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală, rezultatele obținute în urma desfășurării analizelor tind să expună o realitate economico-socială în care succesul este determinat, în mare măsură, de controlul eficient al riscurilor și al punctelor slabe, în așa fel încât să se obțină maximul beneficiilor și valorificarea cât mai multor oportunități din sfera externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală.

CUVINTE-CHEIE:

externalizare, servicii financiar-contabile și de audit, multinaționale, analiză SWOT

1. INTRODUCERE. METODOLOGIA CERCETĂRII

Contextul în care întreprinderile din mediul de afaceri românesc acționează a fost schimbat fundamental odată cu Revoluția din decembrie 1989 și odată cu trecerea la economia de piață, care a presupus schimbări radicale asupra întreprinderilor și asupra felului în care acestea gestionează și alocă resurse umane, financiare și de producție în cadrul activităților desfășurate. Liberul arbitru presupune, din punct de vedere economico-administrativ, pentru directorul unei întreprinderi, pe lângă multe altele, și posibilitatea de a alege dacă este benefic, favorabil, eficient să desfășoare anumite activități intern (precum serviciile financiar-contabile și de audit, serviciile de operare cu resursele umane, serviciile de call-center etc.) în cadrul întreprinderii, sau dacă este propice transferul acestor activități necesare întreprinderii în sarcina altor agenți economici specializați, contractori. Având în vedere cele enunțate anterior, lucrarea pornește de la următoarea serie de întrebări: De ce, pentru cine și în ce fel este benefică externalizarea serviciilor financiar-contabile din cadrul unei întreprinderi? Care sunt riscurile asociate externalizării serviciilor financiar-contabile și de audit?

Motivațiile desfășurării cercetării sunt diverse:

- ❖ Externalizarea serviciilor financiar-contabile și de audit a început să ia amploare din ce în ce mai mult în sfera mediului de afaceri românesc (și nu numai), iar acest fapt prezintă o importanță unică pentru mediul economic;
- ❖ Posibilitatea de a transfera sarcinile financiar-contabile și de audit de la o întreprindere la alt agent economic constituie o modalitate de gestionare a responsabilităților legale ale întreprinderilor într-un mod inovator, în comparație cu metoda clasică, care presupune desfășurarea activităților cu specific financiar-contabil și intern, în cadrul întreprinderii (prin intermediul personalului specializat);
- ❖ Prezența organizațiilor multinaționale în România specializate în domeniul furnizării de servicii financiar-contabile și de audit performante reprezintă un aspect de interes pentru întreprinderile locale, din punctul de vedere al creșterii eficienței acestora prin beneficierea de servicii de calitate superioară în domeniu;
- ❖ Consimțământul unor întreprinderi de a plăti mai mult pentru a beneficia de servicii financiar-contabile și de audit de o calitate superioară, de la companii multinaționale, în comparație cu posibilitatea de a plăti, în unele cazuri, mai puțin, pentru angajarea în întreprindere a unui personal specializat, reprezintă un aspect important de analizat în plan economic și social.

Astfel, prin intermediul acestei lucrări, sunt propuse următoarele obiective:

- ❖ Analizarea la nivel micro și macroeconomic a situației externalizării serviciilor financiar-contabile și de audit, din punct de vedere economic și social, prin intermediul analizării indicatorilor specifici (veniturile globale ale furnizării de servicii de externalizare, numărul întreprinderilor active specializate în domeniul financiar-contabil și de audit, numărul mediu de salariați al acestor întreprinderi);
- ❖ Elaborarea analizei SWOT, care să ilustreze locul externalizării serviciilor financiar-contabile și de audit în cadrul mediului de afaceri, pentru a putea determina implicațiile, atât pozitive, cât și negative, ale externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală;
- ❖ Formularea concluziilor cercetării, observarea tendințelor și perspectivelor, atât la nivel microeconomic, cât și la nivel macroeconomic, referitor la ceea ce vizează piața externalizării serviciilor financiar-contabile și de audit, pentru a putea enunța o serie de recomandări și propuneri.

Așadar, pornind de la motivația desfășurării cercetării și de la obiectivele acesteia, urmează să fie prezentate, în continuare, pe scurt, informații și abordări variate din cadrul revizuirii literaturii de specialitate din domeniul externalizării serviciilor financiar-contabile de audit și consultanță fiscală. De asemenea, pentru a contura o imagine cât mai realistă, de ansamblu, la nivel economico-social, urmează să fie prezentați indicatori relevanți pentru tematica abordată. Totodată, elaborarea analizei SWOT în cazul externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală, reprezintă un punct important de interes, menit să scoată în evidență impactul acestor activități economice asupra întreprinderilor, liberei inițiative, pieței muncii și asupra mediului de afaceri. În cele din urmă, vor fi prezentate tendințele și perspectivele externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală la nivel internațional, împreună cu o serie de concluzii și propuneri.

2. REVIZUIREA LITERATURII DE SPECIALITATE: ANALIZA CONCEPTULUI DE EXTERNALIZARE (SAU „OUTSOURCING”) ÎN CADRUL ÎNTRERINDERILOR

Conceptul de externalizare, pentru care se utilizează și denumirea englezească *outsourcing*, presupune transferarea anumitor sarcini specifice de afaceri (ale contractanților) către diferiți agenți economici, care sunt specializați într-un anumit domeniu și pot să ofere un raport calitate-preț de un nivel foarte ridicat în vederea îndeplinirii sarcinilor cu care sunt însărcinați de către contractanți și/sau pot să ofere expertiză (*know-how*) pentru organizația contractantă. *Outsourcing-ul*, reprezentând sinteza expresiei *outside-resource-using* (*utilizare de resurse externe*), presupune eficiență crescută la un preț relativ mic, deoarece, în unele cazuri, organizațiile aleg această metodă pentru că este mai avantajoasă achiziția unor servicii decât producerea lor internă.

Clasificând domeniile din care o întreprindere poate alege externalizarea serviciilor, constatăm că principalele activități externalizate sunt următoarele:

- Activități de consultanță financiară (exemplu: compania EY);
- Activități contabile (exemplu: compania Deloitte);
- Activități specifice auditului (exemplu: compania KPMG);
- Activități specifice call-center, telemarketing și suport tehnic (exemplu: compania TELUS International Europe);
- Activități specifice domeniului IT (exemplu: compania IBM);
- Activități specifice domeniului de resurse umane (exemplu: compania Smartree România);
- Activități de securitate (exemplu: compania BGS);
- Activități de publicitate, PR și relații publice (exemplu: compania Golin România);
- Activități de catering (exemplu: compania Bucate Pe Roate);
- Activități de inventar și gestiune (exemplu: compania Optima Group);
- Activități de marketing (exemplu: compania Backup Image).

Agenții economici care se ocupă cu prestarea de activități de externalizare (*outsourcing*) poartă denumirea de companii de BPO (*Business Process Outsourcing*). Aceștia au luat naștere odată cu apariția necesității unor întreprinderi de a achiziționa anumite servicii externe (care să vină în sprijinul activităților primare desfășurate în întreprindere), și odată cu accentuarea procesului de globalizare, care a permis creșterea ofertei pe piața externalizării serviciilor și a facilitat apariția multinaționalelor în plan local.

3. ANALIZA INDICATORILOR SPECIFICI LA NIVEL MICROECONOMIC ȘI MACROECONOMIC

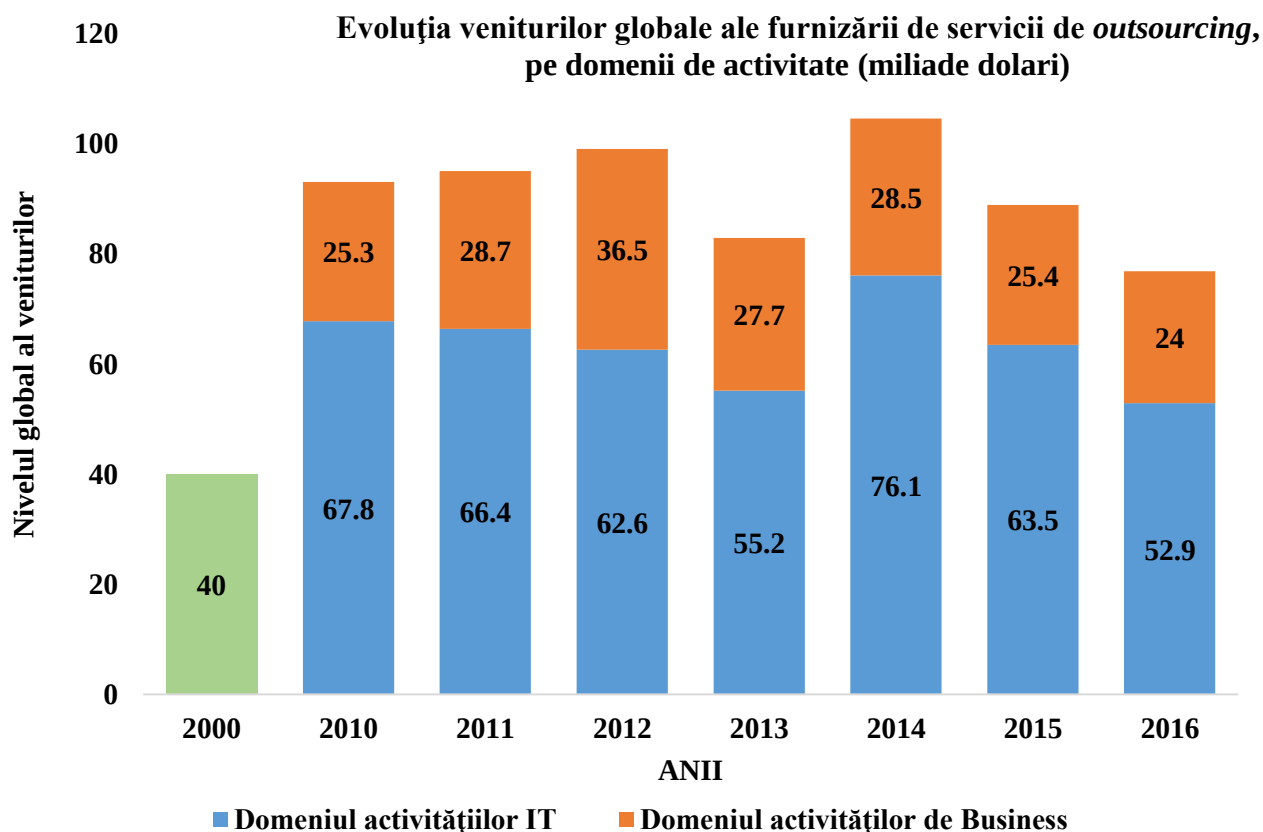
Referitor la evoluția și apariția externalizării serviciilor financiar-contabile și de audit în timp, un indicator important de analizat la nivel macroeconomic îl reprezintă **veniturile globale ale furnizării de servicii de outsourcing**. Acest indicator a crescut constant în ultimii ani: dacă în anul 2000, nivelul veniturilor globale era de 45 de miliarde de dolari¹, acesta a atins punctul maxim în anul 2014: 104,6 miliarde de dolari² (ceea ce reprezintă o creștere cu 132,4%), înregistrând o scădere, în ultimul an de referință, 2016, atunci când nivelul veniturilor globale

¹ Informație preluată de pe website-ul Forbes: <https://www.forbes.com/sites/greatspeculations/2015/06/22/getting-a-piece-of-business-process-outsourcing/#2c160f152a64>, accesat la data de 17 decembrie 2017

² Informație preluată de pe website-ul Statista: <https://www.statista.com/statistics/189800/global-outsourcing-industry-revenue-by-service-type/>, accesat la data de 17 decembrie 2017

a fost de 76,9 miliarde de dolari (aceasta reprezentând o scădere cu aproximativ 13,5% față de anul 2015, și o scădere cu aproximativ 26,5% față de valoarea înregistrată în anul 2014 – atunci când a fost atinsă valoarea maximă a veniturilor globale înregistrată în domeniul prestării de activități *outsourcing*).

Figura 1. Evoluția în timp a veniturilor globale ale furnizării de servicii de „outsourcing”, pe domenii de activitate

Sursa: Prelucrare proprie, pe baza datelor furnizate de către website-ul Statista (link prezent și în notele de subsol)

Raportându-ne la un indicator de nivel local, **modificarea procentuală a cifrei de afaceri** (tabelul 1) în serviciile de piață prestate întreprinderilor reprezintă un indicator care evidențiază, la nivelul României, printre altele, și felul în care cifra de afaceri aferentă activităților juridice și de contabilitate a evoluat în anii 2016 și 2017, în comparație cu anul 2010 (anul de referință), unitate de măsură fiind punctul procentual. În acest sens, pe baza tabelului 1, putem observa următoarele:

**Tabelul 1. Evoluția în timp a cifrei de afaceri în serviciile de piață prestate întreprinderilor
în lunile anilor 2016 și 2017**

DENUMIREA TIPULUI DE SERVICIU DE PIAȚĂ	2017									
	Nov	Dec	Ian	Mar	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct
TOTAL	157,1	166,1	128,9	166,7	169,9	171,5	169,5	167,2	172,2	175,0
Transporturi	169,2	165,3	142,5	186,0	191,1	192,0	205,2	197,7	198,8	205,7
Comunicații	122,1	130,3	107,2	117,7	120,1	118,6	120,5	123,7	122,6	124,8
Activități de producție cinematografică, video, programe de televiziune; difuzare și transmitere de programe	130,1	123,4	86,9	123,3	120,9	123,5	106,2	86,2	116,4	129,6
Activități de producție cinematografică, video și televiziune	91,5	97,2	83,1	91,8	96,7	115,7	97,9	78,6	96,6	88,4
Activități de difuzare și transmitere de programe	168,1	149,3	90,6	154,3	144,7	131,2	114,5	93,8	135,9	170,3
Activități de servicii informatic	265,0	290,2	163,1	223,0	240,7	227,8	202,2	238,4	238,2	238,3
Activități de servicii în tehnologia informației	270,8	299,3	162,6	225,6	248,6	233,7	206,4	243,3	243,7	240,7
Activități de servicii informatic	219,9	218,5	166,7	201,9	179,2	181,6	168,4	200,2	195,1	219,2
Alte servicii furnizate în principal întreprinderilor	145,6	163,9	123,8	165,4	165,0	171,2	159,4	153,3	163,9	163,3
Activități de editare	125,3	118,6	104,8	137,4	137,5	135,9	112,2	127,1	136,4	128,6
Activități juridice și de contabilitate; activități de consultanță în management	148,0	180,2	137,1	177,3	182,2	186,3	164,0	139,8	155,9	162,0
Activități de arhitectură și inginerie	110,9	157,2	97,5	165,7	158,4	155,7	137,7	143,5	145,4	139,3
Publicitate și activități de studiere a pieței	147,4	172,7	86,7	144,6	142,6	165,8	147,2	124,3	157,1	157,1
Alte activități profesionale, științifice și tehnice	179,9	194,5	147,4	209,6	208,6	208,2	200,1	188,3	212,3	201,3
Activități de servicii privind forța de muncă	267,1	262,6	269,3	302,8	309,3	311,9	304,3	310,9	316,8	321,6
Activități de investigație și protecție	157,4	169,7	130,8	153,9	157,9	158,6	160,1	162,9	162,8	162,6
Activități de curățenie	149,3	170,2	138,9	172,8	184,7	184,4	176,1	181,5	168,1	176,2
Activități de secretariat, servicii suport	175,2	199,3	167,7	202,0	208,9	214,4	220,3	224,7	223,2	249,0
Tranzacții imobiliare	139,3	129,7	120,1	143,7	135,7	144,7	143,6	137,5	146,6	132,5
Activități de închiriere și leasing	167,0	166,4	141,3	165,8	174,1	188,1	195,9	204,1	201,0	209,5

Sursa: Prelucrare proprie, pe baza datelor furnizate de către Institutul Național de Statistică
(date accesate la data de 19 decembrie 2017)

- În lunile iunie 2017 și decembrie 2016, modificarea procentuală a cifrei de afaceri a activităților juridice și de contabilitate înregistrează valori maxime apropiate: 186,3 și 180,2 puncte procentuale în comparație cu lunile ianuarie 2016 și august 2017, când sunt înregistrate valorile minime: 139,8 și 137,3 puncte procentuale, ceea ce reprezintă

o scădere de aproximativ 26% (adică 49 puncte procentuale) în luna august 2017, față de luna iunie 2017. Aceste fluctuații de puncte procentuale dintre diferitele luni ale anului pot fi datorate intervalului de timp în care este necesar să se lucreze intens la elaborarea situațiilor financiar-contabile ale întreprinderilor contractante.

- În comparație cu alte tipuri de activitate, remarcăm că modificarea cifrei de afaceri aferentă activităților juridice și de contabilitate este, în medie:
 - ❖ mai mică cu 11,907% decât valoarea activităților de transport;
 - ❖ mai mică cu 29,829% decât valoarea cifrei de afaceri a activităților de servicii informatice;
 - ❖ mai mică cu 21,677% decât valoarea cifrei de afaceri a activităților de secretariat și servicii suport;
 - ❖ mai mare cu 74,165% decât valoarea cifrei de afaceri a activităților de producție cinematografică, video și de programe de televiziune;
 - ❖ mai mare cu 18,887% decât valoarea tranzacțiilor imobiliare.

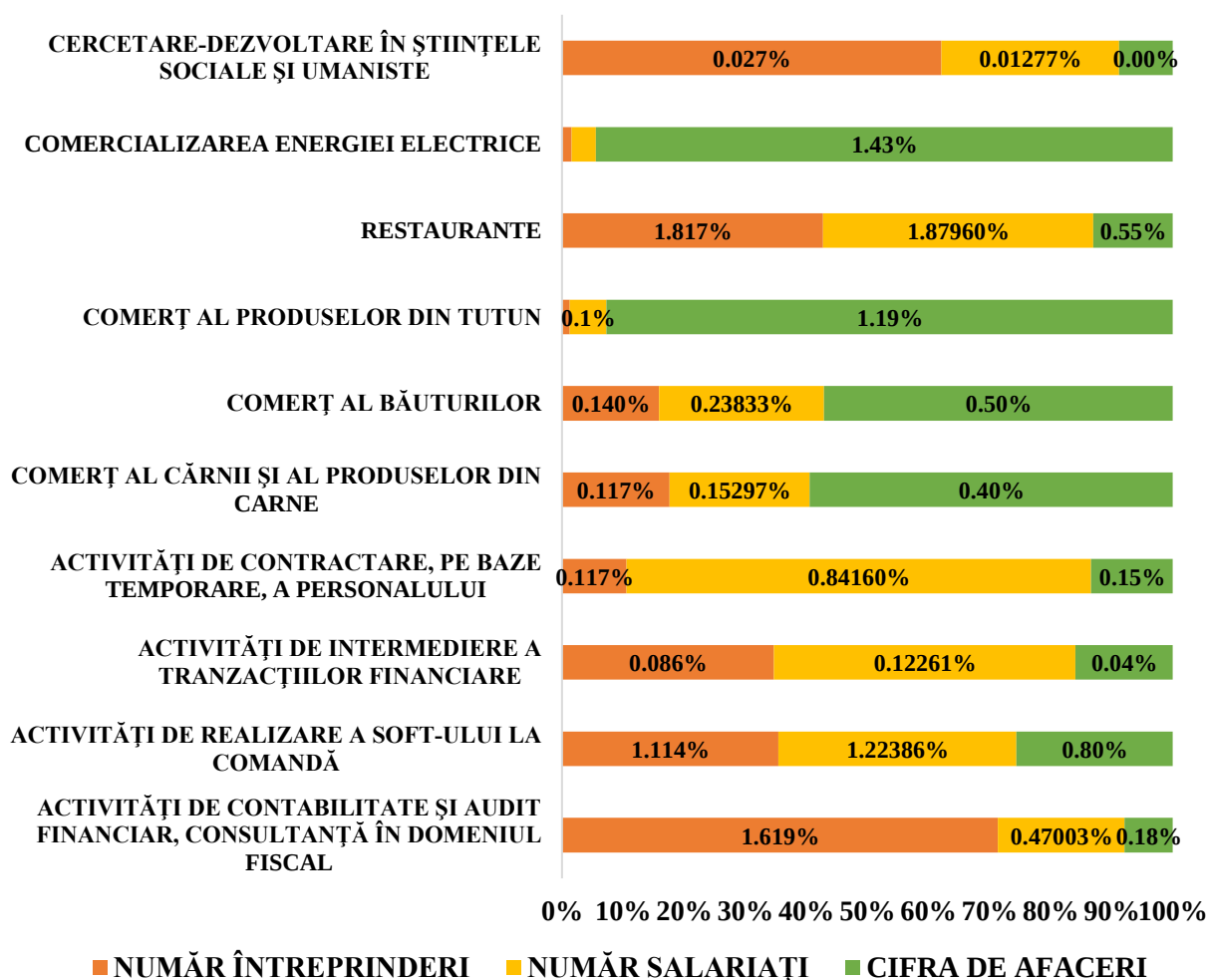
Pentru a evidenția poziția întreprinderilor furnizoare de servicii de contabilitate și audit financiar, consultanță în domeniul fiscal (conform codului CAEN Rev. 2), vom avea în vedere situația celor trei indicatori la nivel național: **numărul întreprinderilor**, **numărul mediu de salariați** și **cifra de afaceri a întreprinderilor**, în anul 2015. Raportându-ne la valorile totale consemnate în tabelul 2, constatăm că, în cazul activităților de contabilitate și audit financiar, consultanță în domeniul fiscal, în anul 2015 existau 8.323 de întreprinderi cu acest tip de activitate (constituind aproximativ 1,619% din totalul întreprinderilor din România), cu 19.509 de angajați (ceea ce reprezintă 0,47% din totalul angajaților) și cu o cifră de afaceri totală de 2.354.586.281 de lei (valoarea aceasta reprezentând aproximativ 0,178% din totalul cifrei de afaceri totale realizate de către toate întreprinderile din România, indiferent de domeniul de activitate).

Tabelul 2. Evoluția numărului întreprinderilor, numărului mediu de salariați și a cifrei de afaceri, pe activități ale economiei naționale (conform codului CAEN Rev. 2), în anul 2015

Întreprinderi active, numărul mediu de salariați și cifra de afaceri pe activități ale economiei naționale la nivel de clase CAEN Rev.2						
CAEN REV.2 - (ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE)	INDICATORI	ANUL 2015				
		UNITĂȚI DE MĂSURĂ				
		NUMĂR	PERSOANE	LEI	PUNCTE PROCENTUALE	
TOTAL	NUMĂR UNITĂRI	513989			100,0000	
	NUMĂR SALARIAȚI		4150567		100,0000	
	CIFRA DE AFACERI			1317200652511		100,0000
ACTIVITĂȚI DE CONTABILITATE ȘI AUDIT FINANCIAR, CONSULTANȚĂ FISCALĂ	NUMĂR UNITĂRI	8323			1,6193	
	NUMĂR SALARIAȚI		19509		0,4700	
	CIFRA DE AFACERI			2354586281		0,1788
ACTIVITĂȚI DE REALIZARE A SOFT-ULUI LA COMANDĂ	NUMĂR UNITĂRI	5725			1,1138	
	NUMĂR SALARIAȚI		50797		1,2239	
	CIFRA DE AFACERI			10601406341		0,8048
ACTIVITĂȚI DE INTERMEDIERE A TRANZACȚIILOR FINANCIARE	NUMĂR UNITĂRI	443			0,0862	
	NUMĂR SALARIAȚI		5089		0,1226	
	CIFRA DE AFACERI			521216674		0,0396
ACTIVITĂȚI DE CONTRACTARE, PE BAZE TEMPORARE, A PERSONALULUI	NUMĂR UNITĂRI	600			0,1167	
	NUMĂR SALARIAȚI		34931		0,8416	
	CIFRA DE AFACERI			1949953792		0,1480
COMERȚ AL CĂRNII ȘI AL PRODUSELOR DIN CARNE	NUMĂR UNITĂRI	603			0,1173	
	NUMĂR SALARIAȚI		6349		0,1530	
	CIFRA DE AFACERI			5218236777		0,3962
COMERȚ AL BĂUTURILOR	NUMĂR UNITĂRI	722			0,1405	
	NUMĂR SALARIAȚI		9892		0,2383	
	CIFRA DE AFACERI			6645865094		0,5045
COMERȚ AL PRODUSELOR DIN TUTUN	NUMĂR UNITĂRI	82			0,0160	
	NUMĂR SALARIAȚI		3233		0,0779	
	CIFRA DE AFACERI			15712855903		1,1929
RESTAURANTE	NUMĂR UNITĂRI	9340			1,8172	
	NUMĂR SALARIAȚI		78014		1,8796	
	CIFRA DE AFACERI			7283363185		0,5529
COMERCIALIZAREA ENERGIEI ELECTRICE	NUMĂR UNITĂRI	122			0,0237	
	NUMĂR SALARIAȚI		2480		0,0598	
	CIFRA DE AFACERI			18776775186		1,4255
CERCETARE-DEZVOLTARE ÎN ȘTIINȚELE SOCIALE ȘI UMANISTE	NUMĂR UNITĂRI	140			0,0272	
	NUMĂR SALARIAȚI		530		0,0128	
	CIFRA DE AFACERI			50667948		0,0000

Sursa: Prelucrare proprie, pe baza datelor furnizate de către Institutul Național de Statistică (date accesate la data de 2 ianuarie 2018)

Figura 2. Evoluția numărului întreprinderilor, numărului mediul de salariați și a cifrei de afaceri pe activități ale economiei naționale (conform codului CAEN Rev. 2), în anul 2015

Sursa: Conceptualizare proprie, pe baza datelor furnizate de către Institutul Național de Statistică (date accesate la data de 2 ianuarie 2018)

Din analiza indicatorilor prezentați la nivel național în tabelul 2 și în figura 2, observăm că:

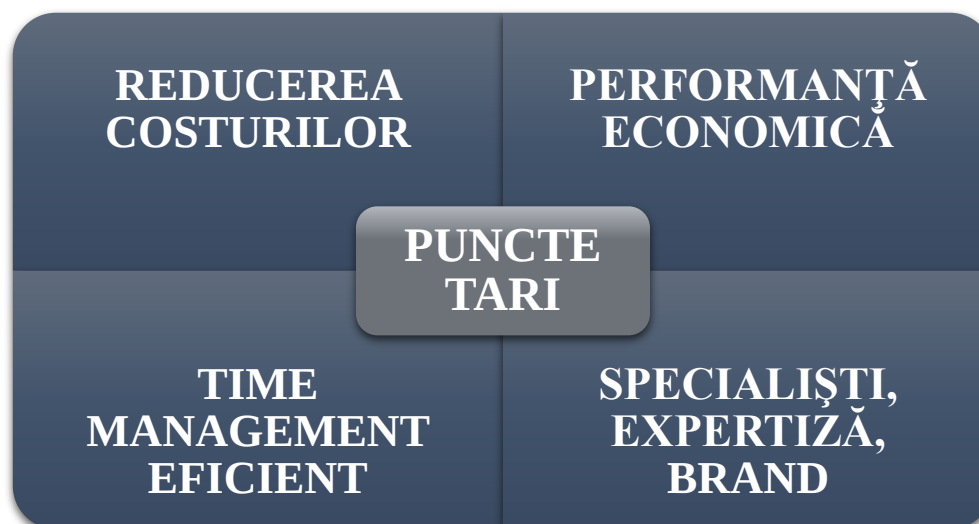
- deși numărul întreprinderilor din industria contabilității, auditului financiar și consultanței fiscale este cu aproximativ 680% mai mare decât cel al întreprinderilor din industria comercializării energiei electrice, cifra de afaceri a celor din urmă este cu aproximativ 700% mai mare decât cifra de afaceri înregistrată de către industria contabilității, auditului și consultanței financiare;
- cifra de afaceri a întreprinderilor cu activități de contabilitate, audit financiar și consultanță fiscală este cu 20% mai mare decât cea a întreprinderilor cu activități de contractare temporară a personalului;
- numărul întreprinderilor din industria restaurantelor este cu aproximativ 12% mai mare decât cel al întreprinderilor din industria contabilității, auditului financiar și consultanței fiscale, a căror cifră de afaceri este cu aproximativ 68% mai mică decât cea a întreprinderilor din industria restaurantelor;

- numărul salariaților din întreprinderile cu activități contabile, audit financiar și consultanță fiscală este cu aproximativ 283% mai mare decât cel al angajaților în întreprinderi a căror activitate este intermedierea tranzacțiilor financiare;
- cifra de afaceri a întreprinderilor cu activități de contabilitate, audit financiar și consultanță fiscală este cu 300% mai mare decât cea a întreprinderilor cu activități de intermediere a tranzacțiilor financiare.

4. ANALIZA SWOT ÎN CAZUL EXTERNALIZĂRII SERVICIILOR FINANCIAR-CONTABILE, DE AUDIT ȘI CONSULTANȚĂ

În cadrul lucrării, urmează să fie abordate punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și amenințările în cazul externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală. În ceea ce privește punctele tari, cele mai importante sunt următoarele: reducerea costurilor întreprinderii, performanța economică, managementul eficient al timpului, concentrarea asupra afacerii, recurgerea la specialiști și brand-uri cu experiență în domeniu.

Figura 3. Punctele tari ale externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală

Sursa: Conceptualizare proprie, pe baza revizuirii literaturii de specialitate din domeniu

Studiul din anul 1998 al lui Peter Chalos și Jaeyoung Sung referitor la externalizarea serviciilor demonstrează că organizația Chrysler a reușit, încă de la sfârșitul deceniului trecut, să își crească profitul cu 325 de milioane de dolari, utilizând servicii externalizate. Deși conceptul de externalizare a serviciilor este relativ nou pentru întreprinderile locale din România, procesul poate să aducă reducerea semnificativă a costurilor întreprinderii, în condițiile în care organizația analizează aprofundat activitatea sa și observă posibilitatea externalizării unei părți din aceasta către altă întreprindere, urmărindu-se astfel eficientizarea costurilor. În cazul operării cu resursele umane din domeniul financiar, contabil, audit și nu numai, trebuie avut în vedere faptul că întreprinderea care și-a externalizat serviciile nu își asumă răspunderea cu privire la costurile salariale și contribuțiile salariale aferente resurselor umane, această sarcină aparținând întreprinderii care furnizează serviciile externalizate. Aspectele referitoare la școlarizarea/formarea profesională a salariaților, controlul, evaluarea și motivarea acestora, alocarea responsabilităților și a sarcinilor de muncă revin, de asemenea, întreprinderii contractate. Distribuirea unei părți din activitățile financiare, audit, contabilitate și consultanță către alte întreprinderi generează mai multe aspecte economice pozitive decât negative, în ceea ce privește performanța economică. Dacă dezvoltăm această idee, urmărind evoluția indicatorilor economici,

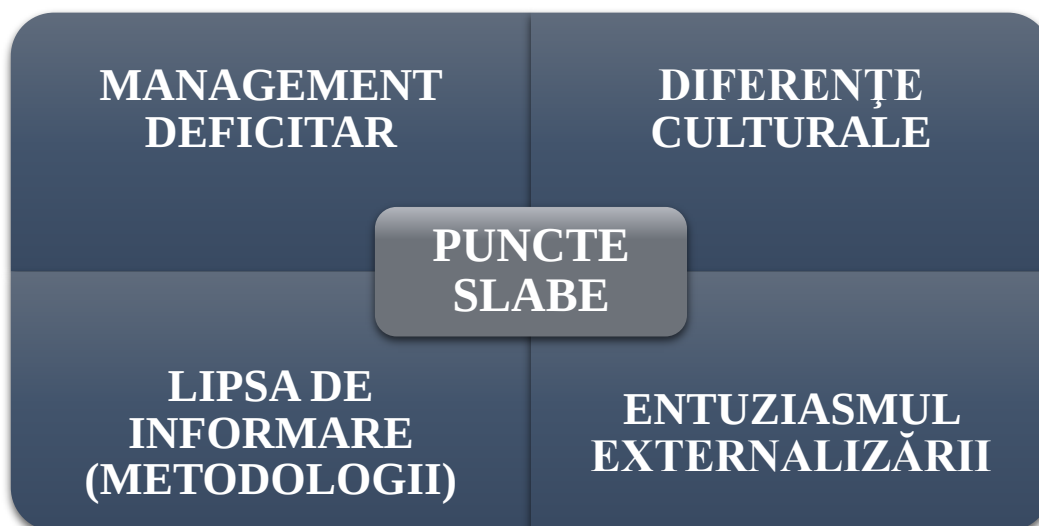
constatăm că productivitatea muncii crește (deoarece acest indicator este direct dependent de indicatorul numit fondul total de timp, care scade atunci când activitățile sunt externalizate). Deoarece productivitatea muncii crește, atunci implicit și profitul întreprinderii va crește. Cu toate acestea, întreprinderea va înregistra costurile cu achiziția de servicii externe, care vor diminua profitul, dar ponderea scăderii profitului este mai mică în situația în care întreprinderea externalizează serviciile (Lacity, 1996), față de situația în care întreprinderea ar desfășura activitățile.

Abordarea și aplicarea în cadrul întreprinderii a conceptului de time management eficient reprezintă un alt punct forte al externalizării serviciilor, care derivă din cel anterior și presupune că întreprinderea care a externalizat serviciile financiare, consultanță fiscală, audit și contabilitate își va canaliza mai multe resurse asupra activităților specifice, în conformitate cu cele menționate în codul CAEN, lăsând în seama întreprinderii contractante responsabilitatea activităților financiare, de consultanță fiscală, audit și contabilitate. Totodată, se facilitează utilizarea eficientă a resursei *timp* în vederea găsirii de posibilități de dezvoltare a afacerii. (Lacity, 1996)

Existența unor mari companii în România din domeniul externalizării serviciilor financiar-contabile, audit și consultanță fiscală precum KPMG, Ernst & Young, Deloitte Touche Tohmatsu, PricewaterhouseCoopers reprezintă un factor care poate determina întreprinderile locale să achiziționeze serviciile furnizate de către acestea. Orientarea către astfel de structuri multinaționale poate să fie determinată de poziția pe piață, expertiza și valoarea brand-ului pe care aceste companii le dețin, dar și de specialiștii din domeniu care sunt angajați la aceste companii. Conform viziunii lui Marc J. Schniederjans, profesionalismul și experiența reprezintă cerințe-cheie în domeniul furnizării de servicii externalizate, pe care brand-urile puternice (inclusiv cele menționate anterior) le îndeplinesc. Expertiza presupune, printre altele, eficiență economică și promptitudine în domeniul de activitate. Competitivitatea pe piața furnizării serviciilor financiar-contabile, audit și consultanță fiscală din România impulsionează consolidarea brand-urilor puternice în domeniu și concentrarea specialiștilor în cadrul companiilor profesionale și de top, astfel încât putem afirma că accesul la specialiști și brand-uri puternice reprezintă un punct forte al externalizării serviciilor.

Cu toate că punctele tari menționate anterior pot să contribuie decisiv în vederea formării unei decizii manageriale referitoare la externalizarea serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală, există totuși și o serie de puncte slabe care trebuie analizate și puse în balanță de către întreprindere înainte formulării unei decizii referitoare la externalizarea acestor servicii. După cum amintește și Mark Power în cercetarea sa, printre punctele slabe ale externalizării serviciilor se pot număra următoarele: management deficitar în cadrul întreprinderilor, lipsa abordării riscurilor externalizării, alocarea inefficientă a resurselor, existența diferențelor culturale dintre întreprinderi, informații reduse referitoare la metodologiile de externalizare, graba în dorința externalizării rapide a serviciilor, timpul de răspuns, bariere lingvistice, sezonabilitatea serviciilor.

Figura 4. Punctele slabe ale externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală

Sursa: Conceptualizare proprie, pe baza revizuirii literaturii de specialitate din domeniu

Pe de o parte, atunci când o întreprindere încearcă externalizarea serviciilor financiar-contabile, fără a înțelege ramificațiile acestui proces pe termen lung, aceasta se poate confrunta cu probleme serioase de corelare a obiectivelor întreprinderii pe termen lung, din diverse motive (de exemplu, apariția unor costuri suplimentare neprevăzute, care pot conduce la refacerea bugetului întreprinderii). Pe de altă parte, compania contractată poate întâmpina dificultăți manageriale în ceea ce privește gestionarea activităților financiar-contabile ale companiei contractante, din diverse cauze (creșterea volumului demisiilor față de cel al angajărilor, modificarea rapidă a reglementărilor legislative în domeniu).

De asemenea, posibilitatea de a recurge la externalizarea serviciilor financiare poate să pară facilă și eficientă, dar acest lucru poate să nu fie adevărat. Întreprinderile pot cădea în plasa grabei externalizării din cauza dorinței de a scăpa rapid de responsabilitățile și obligațiile financiar-contabile. Totuși, pentru ca externalizarea să fie profitabilă, întreprinderea trebuie să elaboreze și să pună în practică un set de strategii de afaceri, practici și metodologii specifice externalizării financiar-contabile. Acest proces trebuie să fie foarte bine documentat și analizat înainte de punerea lui practică, în așa fel încât să se înlăture orice posibilitate de a eșua.

Totodată, există posibilitatea ca întreprinderea contractată să eșueze în a îndeplini obligațiile financiar-contabile (de exemplu, o posibilă cauză poate să fie alocarea inefficientă a resurselor umane). Astfel, este pierdut controlul asupra desfășurării activității financiar-contabile al întreprinderii contractante. Cea din urmă trebuie să aibă în vedere acest aspect în orice moment, chiar dacă în unele cazuri acest lucru poate părea imposibil. Existența unui plan „B”, de rezervă, asigură securitate afacerii și continuitate, elemente necesare evoluției întreprinderii.

Cultura joacă un rol important în cazul externalizării serviciilor și poate provoca dificultăți. Pornind de la această afirmație, Keith Warburton oferă un exemplu: cazul Indiei, o societate în care structura ierarhică este primordială în desfășurarea activităților întreprinderii, iar decizia externalizării serviciilor financiare într-o astfel de societate presupune adaptarea la o abordare ierarhică. Lipsa inițiativei reprezintă o altă caracteristică cu care societatea indiană se confruntă și care poate provoca dificultăți în afaceri (Keith Warburton, 2015).

Din structura analizei SWOT a externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală fac parte și oportunitățile. În sfera oportunităților se înscrie și posibilitatea de a accesa noi

resurse și informații, pe care o companie nu le-ar putea obține altfel decât prin achiziționarea de servicii externe, decât poate plăti un preț mai mare decât acela al achiziției serviciilor externe. Know-how-ul și software-ul specializat în activitățile financiar-contabile și de audit reprezintă resursele speciale, care sunt cel mai bine puse în valoare în cadrul organizațiilor multinaționale, cu un brand solid în piață. Astfel, oportunitatea de a beneficia de asemenea resurse poate fi valorificată achiziționând servicii externe întreprinderii.

Reversul medaliei este reprezentat de către riscurile asociate externalizării serviciilor financiar-contabile. Securitatea și confidențialitatea datelor reprezintă puncte critice pentru întreprinderea care a decis să își externalizeze serviciile financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală, deoarece operarea cu astfel de informații prețioase și clasificate de către altă companie reprezintă posibilitatea pierderii caracterului confidențial al informațiilor. Cauzele pot fi diverse, printre care amintim: furtul digital de informații (hacking), comunicarea inefficientă dintre companii (necunoașterea de către compania contractată a informațiilor care nu sunt publice), conflictul de interese și multe altele. Un exemplu concret este acela când University of California, San Francisco Medical Center (UCSF) a externalizat o parte din activitățile sale administrative (Lazarus, 2004), iar un pakistanez a fost angajat la compania contractată, fără acordul companiei contractante. Atunci când angajatul pakistanez nu a fost plătit așa cum i s-a promis, acesta a trimis un e-mail clinicii contractante în care amenința că va divulga informații confidențiale referitoare la pacienți, în spațiul public, pe internet. Acest exemplu ilustrează cât de importantă este securitatea și confidențialitatea datelor furnizate întreprinderii contractate și cât de dificil și esențial este managementul controlului asupra informațiilor care sunt divulgate personalului întreprinderii contractate.

Dispariția transparenței și a vizibilității existente între întreprinderea care furnizează servicii financiar-contabile, consultanță fiscală și de audit și cea care le achiziționează reprezintă, de asemenea, un posibil risc întâlnit în situația externalizării (Randev Dias, 2015). Acesta presupune dezvoltarea graduală a unor rețineri, întârzieri, înfrânări în ceea ce privește transferul de informații de la o companie la alta, iar această barieră de comunicare determină doar efecte negative asupra ambelor companii, precum: degradarea calității livrării serviciilor, nerespectarea deadline-urilor, ineficiență managerială, diminuarea profitului.

Conceperea incompletă a contractelor de externalizare poate să reprezinte un alt risc care să influențeze în mod negativ compania. Clauzele contractuale trebuie elaborate și analizate în așa fel încât să se asigure buna funcționare a întreprinderii și excluderea oricărei posibilități de furt de informații, apariția de costuri noi sau creșterea nejustificată a acestora, pierderea anumitor drepturi, alocarea necorespunzătoare de responsabilități și răspunderi juridice.

Ultimul risc analizat provine din sfera resurselor umane: posibilitatea apariției unui conflict între angajații companiei contractante și angajații „externalizați”, la nivelul concurenței personale, fapt ce poate bloca anumite procese. Din acest motiv, este esențială elaborarea și aplicarea unui sistem bine articulat de management al resurselor umane, prin intermediul căruia să nu se permită apariția și dezvoltarea conflictelor între angajați, mai ales în ceea ce privește nivelul profesional.

5. CONCLUZII, PROPUNERI, LIMITELE CERCETĂRII ȘI CERCETĂRI VIITOARE

Pornind de la setul de întrebări de la care am început cercetarea, putem formula mai multe concluzii fundamentate ale analizelor desfășurate în cadrul lucrării. Astfel, prin intermediul realizării analizelor propuse și obținerea răspunsurilor la seturile de întrebări, cercetarea își îndeplinește obiectivele. Așadar, concluziile cercetării sunt următoarele:

- Externalizarea serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală sunt benefice pentru majoritatea întreprinderilor, pentru că oferă o serie de avantaje precum: reducerea costurilor, atingerea performanței economice, aplicarea conceptului de *time management* eficient, posibilitatea utilizării unor brand-uri puternice și specialiști din domeniu, posibilitatea întreprinderii contractante de a se elibera de obligațiile îndeplinirii activităților financiare (astfel, compania se poate concentra asupra afacerii în sine), accesul la resurse noi și expertiză;
- Principalele riscuri asociate externalizării serviciilor financiar-contabile și de audit sunt următoarele: pierderea confidențialității și securității informației, dispariția transparenței și a vizibilității existente între companii, formularea incompletă și incorectă a contractelor de externalizare și competitivitate profesională, care poate să se genereze între resursele umane ale întreprinderilor;
- Veniturile globale ale furnizării de servicii de *outsourcing* au o tendință de scădere graduală în ultimii ani analizați;
- Modificările procentuale ale cifrei de afaceri a activităților juridice și de contabilitate înregistrează modificări relativ mici și constante pe perioade scurte de timp (perioada de timp analizată fiind mai mică de doi ani), atingând valori maxime în lunile în care raportarea contabilă trebuie efectuată de către toate companiile;
- Numărul de întreprinderi din industria contabilității, auditului financiar și consultanței fiscale este unul semnificativ, cu toate că cifra de afaceri generată de către acestea este relativ mică (0,1788%), raportându-ne la totalul cifrei de afaceri al tuturor întreprinderilor din România.

Consider că, pentru a beneficia din plin de avantajele și oportunitățile externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală, întreprinderile trebuie să aibă întotdeauna în vedere punctele slabe ale acestui proces complex, pentru a elabora strategii de prevenție, minimizare și combatere ale acestora. Riscurile trebuie gestionate cu prudență, fără a pune în pericol evoluția firească a întreprinderii.

De asemenea, sunt de părere că elaborarea unor studii de fezabilitate, planuri de acțiune, analize de risc sau a altor tipuri de cercetări menite să studieze evoluția procesului de externalizare a serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală reprezintă cheia către succes, deoarece abordarea metodică a acestui proces poate scoate la iveală eventualele piedici pe care întreprinderea le poate întâmpina, iar o situație problematică este mai ușor de soluționat dacă este anticipată, decât dacă întreprinderea ar fi pusă direct în fața realității problematice.

În cele din urmă, referitor la limitele cercetării, acestea sunt reprezentate de abordarea succintă a cadrului juridic în cazul externalizării serviciilor financiar-contabile, de audit și consultanță fiscală. Cadrul juridic reprezintă un domeniu complex și sensibil care vizează direct externalizarea, prin intermediul pârghiilor legislative care pot încuraja sau nu practicarea unor astfel de activități, cu influență directă în economie și pe piața forței de muncă. Nu au fost studiate costurile externalizării sau prețurile achiziției serviciilor externalizate, factor decisiv pentru actul decizional al oricărei întreprinderi. Cu toate acestea, cercetările viitoare vor avea ca scop abordarea aspectelor menționate anterior.

BIBLIOGRAFIE

- Amant, K. (2009) *IT Outsourcing: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*.
- Anghel, I. (2016) *Analiză și evaluare economico-financiară – Studii de caz*.
- Chalos, P., & Sung, J. (1998) *Outsourcing Decisions and Managerial Incentives*.
- Hoffman, S. & McGinley, T. (2010) *Identity Theft: A reference Handbook*.
- Institutul Național de Statistică [online] disponibil la:
<http://www.insse.ro/cms/ro/content/cifra-de-afaceri-%C3%AEn-serviciile-de-pia%C8%9B%C4%83-prestate-%C3%AEn-principal-%C3%AEntreprinderilor-28>
- Lacity, M. & Willcocks, L. (2009) *The Practice of Outsourcing*.
- Power, M. (2006) *The Outsourcing Handbook: How to Implement a Successful Outsourcing Process*.
- Randev, D. (2015) *Outstanding outsourcing: Business process outsourcing trends and strategies in the professional services sector of Western Europe*.
- Schniederjans, M. (2015) *Outsourcing and Insourcing in an International Context*.
- Șerban, C.; Crețu, R.F. & Cureau, S. C. (2008) *Analiza economico-financiară I*.
- Statista [online] disponibil la: <https://www.statista.com/statistics/189800/global-outsourcing-industry-revenue-by-service-type>.
- Warburton, K. (2015) *5 Key Cultural Issues when outsourcing to India*.

PROGRAM INFORMATIC PENTRU GESTIUNEA COMPETIȚIILOR DE CAI

Laura-Eugenia-Lavinia Barna
Licență, anul III, grupa 644

Coordonatori științifici:

Prof. univ. dr. Andrei Tincă și Conf. univ. dr. Maria-Cristina Rădulescu

REZUMAT

În această lucrare am prezentat modul de realizare al unui sistem informatic pentru gestiunea competițiilor de cai. Pentru a implementa acest sistem informatic am utilizat Microsoft Access. Înainte de a implementa sistemul informatic în MS Access, am realizat modelul conceptual al datelor (MCD). Cel mai utilizat model este modelul entitate-asociere. Apoi am realizat modelul logic al datelor (MLD) și apoi modelul prelucrărilor (BPMN).

CUVINTE – CHEIE: sistem informatic, modelul conceptual al datelor, modelul prelucrărilor, modelul logic al datelor, competiție

1. INTRODUCERE

Sistemul informatic de gestiune reprezintă un ansamblu de elemente participante la gestiunea și prelucrarea datelor și difuzarea informațiilor în cadrul companiilor. Pentru realizarea acestui sistem se folosește modelul conceptual al datelor (MCD), modelul logic al datelor (MLD) și modelul prelucrărilor (BPMN).

2. PREZENTAREA CERINTELOR PENTRU REALIZAREA SISTEMULUI INFORMATIC (Tinca, 2018)

Federația internațională de călărie dorește realizarea unui sistem informatic pentru gestiunea competițiilor. Sistemul va trebui să ofere informații privitoare la competiții, și anume: numele competiției, organizatorul, localitatea, țara, data de început a competiției, data de sfârșit, taxa de înscriere. Competițiile pot fi *de obstacole* sau *de atelaje*. În cazul competițiilor de obstacole se reține numărul de obstacole și gradul de dificultate al traseului (A,B sau C). Pentru competițiile de atelaje se vor reține informații privind tipul de concurs (dresaj sau maraton) și greutatea minimă a atelajului.

Un concurent participă la o competiție cu un singur cal, dar la competiții diferite poate participa cu orice cal dorește. Sistemul va trebui să rețină informații despre cai, și anume: nume, nr. de identificare, rasă (ripișan, mustang, andalusian). Pentru fiecare competiție, sistemul va reține cu ce cal s-a înscris fiecare concurent. Despre concurenți, sistemul va reține numele, numărul de înregistrare la federația internațională, naționalitatea, data nașterii. Sistemul va reține și locul ocupat de concurent (implicit și de calul său) la competiție.

Fiecare competiție are un grup stabil de sponsori, pentru fiecare dintre aceștia fiind stabilită o sumă pe care o plătesc (sumă ce poate varia de la sponsor la sponsor și de la competiție la competiție). Pentru sponsori, se rețin în sistem informații privind: numele, cod de identificare, tip (organizație sportivă, companie). Un sponsor poate susține una sau mai multe competiții, cu sume diferite.

Concurenții trimit cererea de înscriere la secretariatul competiției, reprezentatul acestui departament verifică dacă are în baza de date informațiile despre concurent și cal. În caz contrar, introduce datele și validează în sistem participarea. După finalizarea concursurilor, secretariatul va introduce în sistem datele privind locul ocupat de concurenți.

Departamentul de marketing solicită sponsorilor, cu 180 de zile înaintea începerii competiției, efectuarea plății sponsorizării.

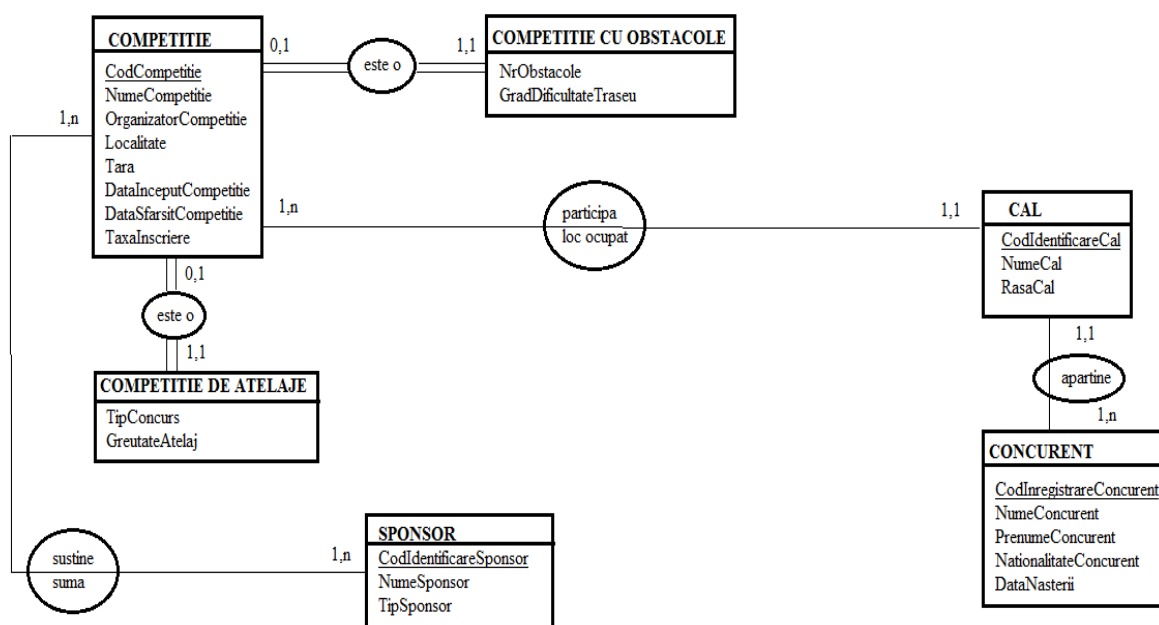
Se cere:

1. Să se afișeze lista competițiilor organizate în 2017.
2. Să se afișeze lista concurenților din 2016 plasați pe primul loc la competițiile organizate.
3. Să se precizeze cu ce cai a concurat în 2017 Pieter Devos.
4. Să se efectueze un raport cu sumele încasate de la sponsori la competițiile organizate în Olanda (cu total general și subtotal pe competiție).
5. Să se specifice la ce competiții a participat Pieter Devos în 2016 și nu a mai participat în 2017.
6. Să se enumere competițiile cu obstacole de categoria A pe care le-a câștigat Luciana Diniz în 2016 și 2017.
7. Să se precizeze ce cai din rasa Mustang au participat la competițiile din 2017.
8. Să se menționeze ce competiții au taxe de participare mai mari decât media taxelor anunțate de competițiile din anul precedent.
9. Să se întocmească lista competițiilor la care a participat un concurent al cărui nume se precizează la momentul executării cererii.
10. Să se determine care concurent a ocupat cele mai multe locuri 1 în 2017.

3. APLICAȚIA

3.1. Modelul conceptual al datelor (MCD)

Figura 1. Modelul conceptual al datelor

3.2. Modelul logic al datelor (MLD)

Figura 2. Modelul logic al datelor

COMPETITIE (CodCompetitie, NumeCompetitie, OrganizatorCompetitie, Localitate, Tara, DataInceputCompetitie, DataSfarsitCompetitie, TaxaInscriere)

COMPETITIE CU OBSTACOLE (CodCompetitie, NrObstacole, GradDificultateTraseu)

COMPETITIE DE ATELAJE (CodCompetitie, TipConcurs, GreutateAtelaj)

CAL (CodIdentificareCal, NumeCal, RasaCal, CodCompetitie, CodInregistrareConcurent)

CONCURRENT (CodInregistrareConcurent, NumeConcurent, PrenumeConcurent, NationalitateConcurent, DataNasterii)

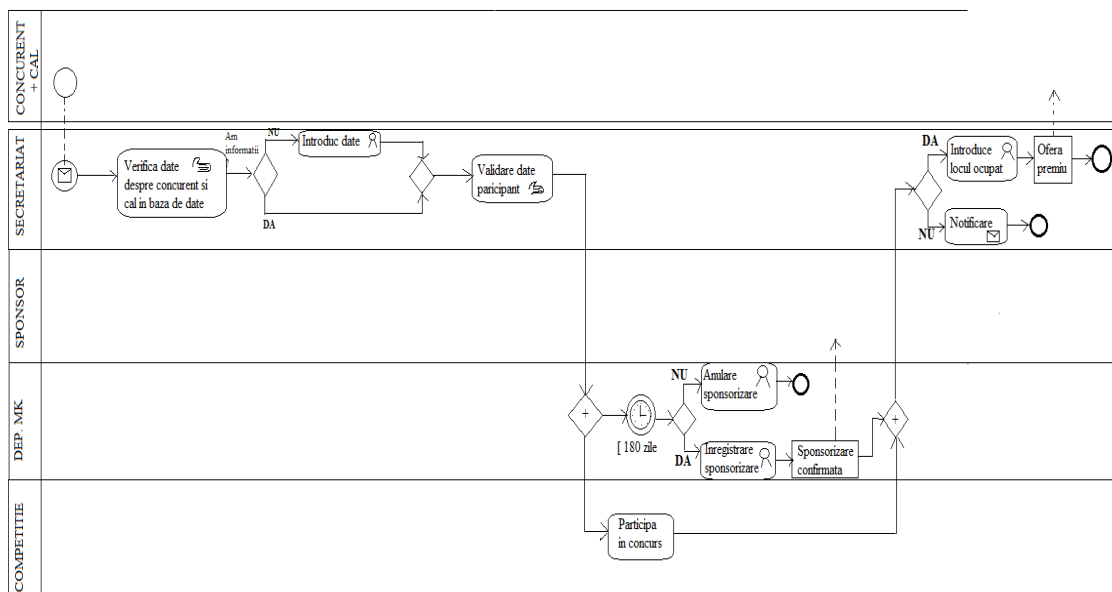
SPONSOR (CodIdentificareSponsor, NumeSponsor, TipSponsor)

SPONSORIZARE COMPETITIE (CodCompetitie, CodIdentificareSponsor, Suma)

SITUATIE COMPETITIE (CodCompetitie, CodIdentificareCal, CodInregistrareConcurent, LocOcupat)

3.3. Modelul prelucrărilor (BPMN)

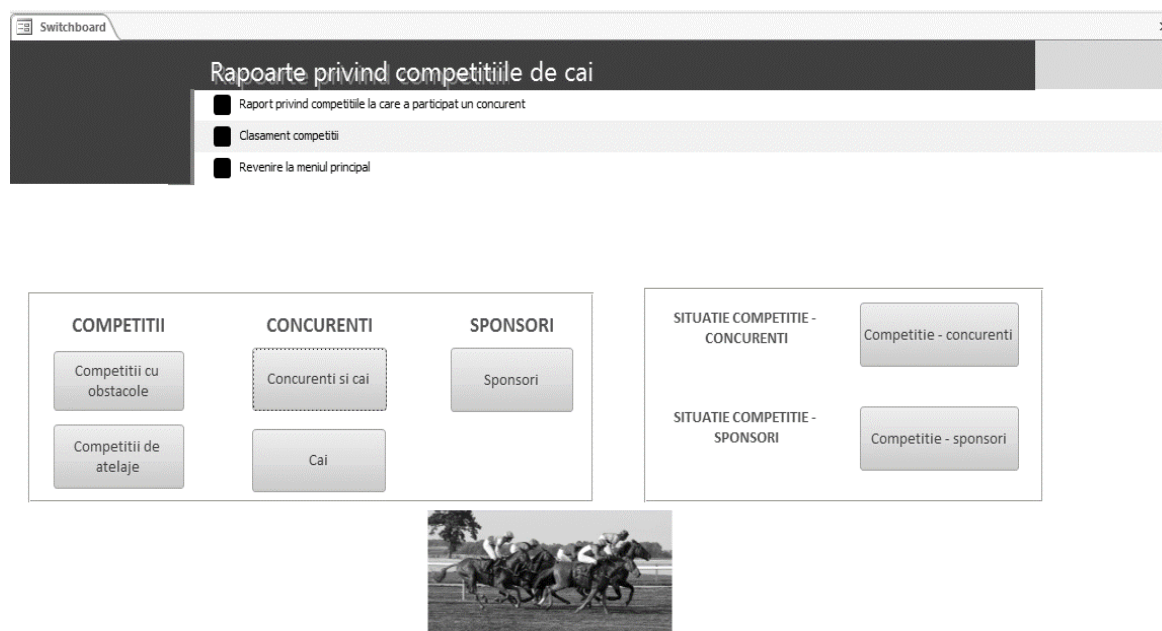
Figura 3. Modelul BPMN

4. IMPLEMENTAREA PROPRIU-ZISĂ A SISTEMULUI INFORMATIC ÎN MS ACCESS

Formularul principal (Switchboard Manager) permite navigarea mai ușoară în interiorul aplicației. Acest formular principal permite accesarea rapidă a formularelor și a rapoartelor.

Figura 4. Formularul principal (Switchboard Manager)

Implementarea propriu-zisă a aplicației a fost realizată cu ajutorul programului Microsoft Office Access. Formularul principal cuprinde butoane care ajută la accesarea rapidă a formularelor și a rapoartelor.

Sunt întâlnite următoarele formulare, care cuprind și subformulare:

- Competiții
 - ✓ Competiții cu obstacole
 - ✓ Competiții de atelaje
- Concurenți
 - ✓ Concurenți și cai
 - ✓ Cai
- Sponsori
 - ✓ Situație competiție – concurenți
 - ✓ Situație competiție – sponsori.

În cadrul bazei de date sunt întâlnite și rapoarte precum:

- Rapoarte privind competițiile de cai
 - ◆ Rapoarte privind competițiile la care a participat un concurent
 - ◆ Clasament competiții
- Rapoarte privind sponsorizările competițiilor
 - ◆ Rapoarte privind suma totală încasată la fiecare competiție
 - ◆ Rapoarte privind sumele încasate la competiția din Olanda
 - ◆ Suma totală oferită de un sponsor

5. CONCLUZII ȘI POSIBILITĂȚI DE DEZVOLTARE A BAZEI DE DATE

Datorită evoluției rapide a tehnologiei și informaticii, consider că utilizarea unei baze de date care cuprinde formulare reprezintă o necesitate în organizarea unei competiții, deoarece este eficientă, accesibilă și ușor de folosit de orice utilizator.

M-am gândit și la modul în care aș putea dezvolta baza de date, prin crearea unei aplicații web (pagină web) care să ofere mai multe detalii despre competițiile viitoare, tarifele aplicate pentru înscrierea în competiție și un formular care să cuprindă informații despre concurenți pentru înscrierea acestora în competiție (ușor de utilizat de către orice utilizator), astfel încât datele introduse în formular să fie introduse automat și în baza de date, prin intermediul unui buton. Până acum înscrierile se realizau telefonic, prin e-mail sau la sediul organizației care se ocupă cu organizarea competiției. În cadrul aplicației web, se poate introduce și un filmuleț realizat cu ajutorul aplicației Windows Movie Maker, pentru a promova desfășurarea competițiilor viitoare (spot publicitar).

Consider că, pe lângă ideile pe care le-am prezentat pentru dezvoltarea bazei de date privind gestiunea competițiilor de cai, mai pot apărea în viitor, în funcție de progresul tehnologiei, și alte idei de dezvoltare a aplicației.

BIBLIOGRAFIE

Tinca, A. (2018), *Cerințe Proiect Seminar*, 2018.

Zaharie, D., Stanciu, V., Davidescu, N. & Anica-Popa, L.E. (2014), *Dezvoltarea sistemelor informatice de gestiune*, ASE, București.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPACT ON THE BUSINESS ENVIRONMENT

Andreea Nedu and Cristina Stănciulescu

Accounting and Management Information, 2nd year, group 663

Scientific coordinator: Assoc. Prof. Elena-Mirela Nichita

Abstract

This project paper aims to present the increasing involvement of information and communication systems and the adaptation to the evolution of the accounting and business profession. The impact of the opportunities and challenges in the business environment will lead to a digital era where professionals need to adapt. New technologies, mobile phones, and any other tools that collect, store and distribute the digital information are rapidly spreading around the world. The pace of this digital revolution is alert and the relation between communications and computers changes every human activity regardless of health, administration, accounting etc. The automation of administrative, accounting and management functions through the use of robotic processes, thanks to artificial intelligence, has been the subject of much speculation. With better algorithms and increased stores of data, the error rate for computer calculations is now often similar to or better than those of human beings for im

age recognition and several other cognitive functions. Hardware performance has also improved drastically, allowing machines to process this unprecedented amount of data. That has been a major driver of the improvement in the accuracy of AI models.

KEY-WORDS:

Artificial Intelligence, Machine Learning, future, employees, business, accounting

1. INTRODUCTION

For more than 250 years the fundamental drivers of economic growth have been technological innovations. The most important of these are what economists call general-purpose technologies a category that includes the steam engine, electricity, and the internal combustion engine. Each one catalyzed waves of complementary innovations and opportunities. From the antiquity, where humans could only invent myths and stories about artificial intelligence, to the first direct entry clock, the Turing test and now to large cloud space and programs that are harder to cheat this domain evolved faster than any other.

The most important general-purpose technology of our era is artificial intelligence, particularly machine learning (ML) that is, the machine's ability to keep improving its performance without humans having to explain exactly how to accomplish all the tasks it's given. Within just the past few years machine learning has become far more effective and widely available. We can now build systems that learn how to perform tasks on their own. ML systems are often excellent learners. They can achieve superhuman performance in a wide range of activities, including detecting fraud and diagnosing disease. Excellent digital learners are being deployed across the economy, and their impact will be profound.

One fact is certain, that AI evolved massively over the years in the accounting sector. Now we have advice on tech and cyber security, large cloud space, programs that determine and categorize all information into different accounts by themselves. And software and programs like Xero, Mint and OCR that facilitate personal financial management, invoicing, accounts payable, expense claims, fixed asset depreciation, purchase orders, and standard business and management reporting just pave the way to more astonishing deeds in various domains. After decades stuck in research labs, artificial intelligence is ready for prime-time, transforming if not disrupting all the sectors of the economy that generate lots of data (big data), from tech to finance, communications, energy, healthcare, mobility or manufacturing.

Regarding the future, some upcoming research report on the future of accounting, expect that by 2020, accounting tasks, but also tax, payroll, audits, banking will be fully automated using AI-based technologies, which will disrupt the accounting industry in a way it never was for the last 500 years, bringing both huge opportunities and serious challenges, forever changing the game when it comes to operations and fulfillment, efficiency gains, customer-focused sales and marketing applications, customer satisfaction and long-term growth, innovation in new products and services.

2. WHEN AI STARTED?

2.1. AI long ago

The history of Artificial Intelligence (AI) began in antiquity, with myths, stories and rumors of artificial beings endowed with intelligence or consciousness by master craftsmen. The Greeks incorporate the idea of intelligent robots and artificial beings in some of their stories. But not only the ancient Greece had notions of such things, the Chinese, Arabs, Egyptians and many more thought about the artificial intelligence as the future. And this concept only flourished over time. For example, in 1623 a German professor drew the first direct entry clock. In the 17th century, Gottfried Leibniz envisioned a universal language of reasoning which would reduce argumentation to calculation, so that "there would be no more need of disputation between two philosophers than between two accountants. For it would suffice to take their pencils in hand, down to their slates, and to say each other "Let us calculate." These philosophers had begun to articulate the physical symbol system hypothesis that would become the guiding faith of AI research. Also, in the 1800 Charles Babbage and Ada Lovelace worked on programmable mechanical calculating machine named the Analytical Engine that could be programmed to solve problems of any complexity.

In the 1940s and 50s, a handful of scientists from a variety of fields (mathematics, psychology, engineering, economics and political science) began to discuss the possibility of creating an artificial brain. The field of artificial intelligence research was founded as an academic discipline in 1956. With the development of the electronic computer in 1941 and the stored program computer in 1949 the conditions for research in artificial intelligence were given. Still, the observation of a link between human intelligence and machines was not widely observed until later. A discovery that influenced much of the early development of AI was made by Norbert Wiener. He was one of the first to theorize that all intelligent behavior was the result of feedback mechanisms, mechanisms that could possibly be simulated by machines.

2.2. The founding fathers of AI

The concept of artificial intelligence (AI) was born in the 1950s, when the English polymath Alan Turing created a test to determine a machine's ability to mimic human cognitive functions, including perception, reasoning, learning, and problem solving. Turing addressed the problem of artificial intelligence, and proposed an experiment that became known as the Turing test, an attempt to define a standard for a machine to be called "intelligent". The idea was that a computer could be said to "think" if a human interrogator could not tell it apart, through conversation, from a human being.

Turing aside, there were also plenty of other advances in the 1950s. Professor King cites the Logic Theorist program as one of the earliest milestones. Developed between 1955 and 1956 by JC Shaw, Alan Newell and Herbert Simon, Logic Theorist introduced the idea of solving problems with a computer via a virtual reasoning system that used decision trees. AI grew with the rise of machine learning (ML), wherein systems absorb and "learn" from data. They then use this knowledge base to make better predictions and decisions over time.

In 1958 John McCarthy develops programming language named Lisp which becomes the most popular programming language used in artificial intelligence research.

Moving to the 1960s, the first industrial robot, Unimate, starts working on an assembly line in a General Motors plant in New Jersey. At a cocktail party in 1956, Joseph Engelberger met inventor George Devol and the two got to talking about George's latest invention – his Programmed Article Transfer device. "Sounds like a robot to me," exclaimed Engelberger, who had a deep fascination with robots as a result of his love for writer Isaac Asimov's science fiction stories. In 1957, Engelberger, who at the time was director of Consolidated Controls Corp. (Condec subsidiary) located in Bethel, Connecticut, convinced Condec's CEO to finance the development of Devol's invention. After almost two years in development, Engelberger and Devol produced a prototype – the Unimate #001. By 1961, the Unimate 1900 series became the first mass produced robotic arm for factory automation.

Mindful of the uphill battle he would face from manufacturers, and motivated by Asimov's Three Laws of Robotics that relate a "first do no harm" philosophy similar to the Hippocratic Oath, Engelberger focused on employing the robots in tasks harmful to humans. His strategy worked and in 1959 the 2,700 pound Unimate #001 prototype was installed on an assembly line for the first time at a General Motors diecasting plant in Trenton, New Jersey. By 1961, the Unimate 1900 series became the first mass produced robotic arm for factory automation. In a very short period of time, approximately 450 Unimate robotic arms were employed in diecasting.

In 1961 Engelberger established Unimation, Inc., a Condec Corp. company in Danbury, Connecticut, to develop the business in the newly established robotics industry he created.

In 2010, the advent of deep neural networks ushered in the deep learning (DL) era. All ML and DL solutions require two steps: training and inference. Take the software in autonomous cars. To help systems detect obstacles in the road, developers present images to the neural net, for instance, those of dogs or pedestrians, and perform recognition tests. Network parameters are then refined until the

neural net displays high accuracy in visual detection. After the network has viewed millions of images and is fully trained, it enables recognition of dogs and pedestrians during the inference phase.

Training accounts for about 95 percent of AI-related workloads in the public cloud because most AI applications are still relatively immature and require huge amounts of data to refine them. As AI models mature, inference will gain more share in the cloud. In fact, DL inference could account for 30 to 40 percent of public-cloud workloads over the next three to five years, with training dropping to 60 to 70 percent. Inference will also gain share with the rise of edge computing (which takes place within devices), as innovation enables low-power, high-performance inference chips.

3. THE PRESENT IMPACT OF TECHNOLOGY

Rather than serving as a replacement for human knowledge and ingenuity, AI is generally seen as a supporting tool for the humans. With all the excitement and hype about AI that is “just around the corner” (self-driving cars, instant machine translation etc.) it can be difficult to see how AI is affecting the lives of regular people from moment to moment. What are examples of artificial intelligence that you are already using right now?

Artificial intelligence is affecting all sorts of industries, and accounting is no exception. After years of specialized people in tech working closely with professional accountants and providing them with advice on tech and cyber security, it is noticeable a growing trend among them: They are utilizing bots and AI in their professional routines.

Some accounting practices are starting to implement such advanced technology to streamline their operations. The general outcome that they perceive is saving time, reducing costs, increasing productivity and providing better accuracy. This means this is hardly a trend that will fade anytime soon, so it is better to catch up with it now rather than later.

Different from the times when cloud technology was unknown territory for most accounting professionals, the industry players are now fully adapted to implementing new tech into their routines, and the adoption of AI is happening at a much faster pace.

Yet what is really astonishing it is how those benefits of bots and AI are being brought to the accounting scene. There are many structural changes happening in the operational trenches, especially regarding administrative procedures.

For instance, one of the most noticeable changes is affecting compliance, which is seeing the way data is handled and processed become completely automated. This is enabling accounting pros to get reliable and fast data included in every tax report they generate. Automated data entry is now the rule for those after maximum efficiency.

Bots are now able to determine and categorize all information into different accounts by themselves, which means artificial intelligence is already delivering solo performances in the field. For instance, bots can tell and organize data coming from the same source into different categories, so if you have a monthly subscription phone bill and a purchased phone bill coming from the same phone carrier, the bots will automatically understand that they have different natures and will set them under different chart of accounts. Machine learning is also observable since these bots can learn from various human inputs to make better judgments and to adapt to accounting professionals' behavior patterns.

3.1. About what machines learning and AI we are talking nowadays?

After years of searching and innovations, today we find us in a position of using those technologies in the business environment.

- **BIG DATA**

While the term “big data” is relatively new, the act of gathering and storing large amounts of information for eventual analysis is ages old. The concept gained momentum in the early 2000s when industry analyst Doug Laney articulated the now-mainstream definition of big data as the three Vs:

Volume. Organizations collect data from a variety of sources, including business transactions, social media and information from sensor or machine-to-machine data. In the past, storing it would’ve been a problem – but new technologies (such as Hadoop) have eased the burden.

Velocity. Data streams in at an unprecedented speed and must be dealt with in a timely manner. RFID tags, sensors and smart metering are driving the need to deal with torrents of data in near-real time.

Variety. Data comes in all types of formats – from structured, numeric data in traditional databases to unstructured text documents, email, video, audio, stock ticker data and financial transactions.

The importance of big data doesn’t revolve around how much data you have, but what you do with it. You can take data from any source and analyze it to find answers that enable 1) cost reductions, 2) time reductions, 3) new product development and optimized offerings, and 4) smart decision making. When you combine big data with high-powered analytics, you can accomplish business-related tasks such as:

- Determining root causes of failures, issues and defects in near-real time.
- Generating coupons at the point of sale based on the customer’s buying habits.
- Recalculating entire risk portfolios in minutes.
- Detecting fraudulent behavior before it affects your organization.

- **MINT**

Mint.com is a free, web-based personal financial management service for the US and Canada, created by Aaron Patzer. Mint’s primary service allows users to track bank, credit card investment, and loan balances and transactions through a single user interface, as well as create budgets and set financial goals.

- **XERO**

Xero was founded by Rod Drury and his personal accountant when they felt that traditional desktop accounting software had become outdated and decided to create a modern cloud-based product.

The key features of Xero include automatic bank and credit card account feeds, invoicing, accounts payable, expense claims, fixed asset depreciation, purchase orders, and standard business and management reporting. Xero can automatically import bank and credit card statements.

It offers a free API that enables customers and 3rd-party software vendors to integrate external applications with Xero. Over 275 3rd-party software vendors have built Xero add-ons. Xero also supports multiple tax rates and currencies.

It also incorporates a payroll feature for users in the Australian and United States markets. Additionally, users can access local teams in New Zealand, Australia, Europe and the United States.

All financial data is stored in the cloud on a single unified ledger, allowing users to work in the same set of books regardless of location or operating system. Fast Company featured the software's UI design in a 2012 article, stating that the design is simple and makes it easy for users to get an at-glance idea of real time financial situations.

In 2011, Xero released the Xero Touch mobile apps for iOS and Android devices, allowing users to issue invoices while on-site with clients.

On August 16, 2016, Xero announced they are partnering with PayPal to allow invoices to be paid via Paypal directly from the invoice.

- OCR

Most large banks offer the ability to deposit checks through a smartphone application, eliminating a need for customers to physically deliver a check to the bank. According to a 2014 SEC filing, the vast majority of major banks rely on technology developed by Mitek, which uses AI (Artificial Intelligence) and ML (Machine Learning) to decipher and convert handwriting on checks into text via OCR.

How can a financial institution determine if a transaction is fraudulent? In most cases, the daily transaction volume is far too high for humans to manually review each transaction. Instead, AI is used to create systems that learn what types of transactions are fraudulent.

FICO, the company that creates the well-known credit ratings used to determine creditworthiness, uses neural networks to predict fraudulent transactions. Factors that may affect the neural network's final output include recent frequency of transactions, transaction size, and the kind of retailer involved.

- Machine Learning (ML)

Machine learning, which is a subsection of AI that works to analyze data and identify patterns, is used often in systems that capture vast amounts of data such as robo-advisors, algorithmic systems and so on. Machines learning are used in different fields and industries which include the financial department as well.

1. Portfolio management

The term “robo-advisor” was essentially unheard of just five years ago, but it is now commonplace in the financial landscape. The term is misleading and does not involve robots at all. Rather, robo-advisors (companies such as *Betterment*, *Wealthfront*) are algorithms built to calibrate a financial portfolio to the goals and risk tolerance of the user.

Users enter their goals (for example, retiring at age 65 with \$250,000.00 in savings), age, income, and current financial assets. The advisor (which would more accurately be referred to as an “allocator”) then spreads investments across asset classes and financial instruments in order to reach the user's goals.

2. Algorithmic Trading

Algorithmic systems are often making thousands or millions of trades in a day, hence the term “high-frequency trading” (HFT), which is considered to be a subset of algorithmic trading. Most hedge funds and financial institutions do not openly disclose their AI approaches to trading (for good reason), but it is believed that machine learning and deep learning are playing an increasingly important role in calibrating trading decisions in real time.

3. Fraud detection

Combine more accessible computing power, internet becoming more commonly used, and an increasing amount of valuable company data being stored online, and you have a “perfect storm” for data security risk. While previous financial fraud detection systems depended heavily on complex and robust sets of rules, modern fraud detection goes beyond following a checklist of risk factors – it actively learns and calibrates to new potential (or real) security threats.

This is the place of machine learning in finance for fraud – but the same principles hold true for other data security problems. Using machine learning, systems can detect unique activities or behaviors (“anomalies”) and flag them for security teams. The challenge for these systems is to avoid false-positives – situations where “risks” are flagged that were never risks in the first place.

4. Loan or insurance underwriting

Underwriting could be described as a perfect job for machine learning in finance, and indeed there is a great deal of worry in the industry that machines will replace a large swath of the underwriting positions that exist today.

Especially at large companies (big banks and publicly traded insurance firms), machine learning algorithms can be trained on millions of examples of consumer data for e.g. age, job, marital status; and financial lending or insurance results.

The underlying trends that can be assessed with algorithms, and continuously analyzed to detect trends that might influence lending and insuring into the future it is answering at questions like: Are more and more young people in a certain state getting in car accidents? Are there increasing rates of default among a specific demographic population over the last 15 years?

These results have a tremendous tangible yield for companies – but at present are primarily reserved for larger companies with the resources to hire data scientists and the massive volumes of past and present data to train their algorithms.

As it is proved, the Artificial Intelligence was used and it is used in present for business environment, financial and accounting basis. How about going further? What can we expect from now on?

As seeing the advantages and the amazing things that AI and ML can do, we can discuss also about some disadvantages too.

- High cost

Creation of artificial intelligence requires huge costs as they are very complex machines. Their repair and maintenance require huge costs. They have software programs which need frequent up gradation to cater to the needs of the changing environment and the need for the machines to be smarter by the day.

In the case of severe breakdowns, the procedure to recover lost codes and re-instating the system might require huge time and cost.

- No improvement with experience

Unlike humans, artificial intelligence cannot be improved with experience. With time, it can lead to wear and tear. It stores a lot of data but the way it can be accessed and used is very different from human intelligence. Machines are unable to alter their responses to changing environments. We are constantly bombarded by the question whether it is really exciting to replace humans with machines.

- No creativity

They could never, or, at least, seemingly never with our technological perceptions, receive creativity that humans have. This can prevent sympathizing with emotions for human contact, such as in being nurses. This can also reduce wisdom and understanding.

This can prevent common sense occurring. Even if coded with common sense and to learn, it seems hard for them to get as much common sense that humans could.

- Addiction

The more we rely on machines and programs to do our work, the more addicting it becomes. Some believe that this will affect our level doing our work. This will make us unable to do simple tasks and that would make us inefficient and unable to allocate the proper time to harder tasks.

4. HOW THE FUTURE WILL LOOK LIKE?

A new tech it is being discovered and developed under the name of Internet of Things (IoT).

4.1. What it is IoT?

The Internet of Things digitizes physical assets like sensors, devices, machines, gateways and the network. It connects people to things and things to things in real-time. A typical IoT network can grow rapidly, resulting in an exponential increase in the variety, velocity, and the overall volume of data. This data opens opportunities for significant value creation and revenue generation. But the real challenge for IoT environments is how to analyze the large volume of information from all sources and take action in real-time.

The complexity of IoT combined with the high expectations created by the Internet, Mobile, and 24x7 IT environments has made the need for new analytics approaches and technologies more urgent. Achieving desired business objectives requires the ability to act in real-time to take advantage of opportunities and address problems quickly.

In the pre-IoT era, an issue in a typical supply chain scenario could be addressed in 2-3 day cycles for satisfactory results. But in IoT, time to action is in minutes, seconds, or microseconds to 30 minutes to provision electric service, 30 seconds to act on information from devices, 5 milliseconds to address a security breach.

This explosion of data and the high expectations in the IoT environment means the value of data will slip away quickly. The importance of time-to-action for IoT applications can be seen in a wide array of applications and use cases. Broadly speaking, these applications can be grouped into three categories:

- 1) Operations and fulfillment are a convenient place to prove out efficiency gains.
- 2) Customer-focused sales and marketing applications have the potential to increase customer satisfaction and long-term growth.
- 3) Innovation in new products and services can drive new revenue and business value.

There are also specific use cases within these applications:

- Predictive Maintenance
- Demand/Supply Optimization
- Predictive 1 to 1 Marketing
- Outage Management Addressing the critical time-to-action requirement for these use cases and applications in IoT demands an advanced analytics solution that unifies historical, real-time streaming, predictive, and prescriptive analytics and provides faster analytics and smarter actions.

The big breakthroughs in digital business model patterns have been made in digital industries.

Clearly establishing the role of IT in various business model patterns has proven to be a challenge. In some business model patterns, IT can play differing roles depending on the case study. It was only by assigning case studies to either digital or non-digital industries that the necessary clarity was established.

A company is classified as part of a digital industry when it is by its very nature digital. The business model of Hidden Revenue provides an example of this. JCDecaux had already transformed the advertising market without IT back in 1964 with its street furniture, such as bus stops. In such non-digital industries, IT is used today to upgrade value in the business model pattern. When the Hidden Revenue pattern is applied by companies like Google or Facebook, however, which are part of digital industries, IT is by definition constitutive. IT not only revives old business model patterns and generates new business model patterns; it has also facilitated the emergence of an entirely new digital industry and redefined old business model patterns in that industry.

Many digital business model patterns, such as Freemium (business model which work by offering simple and basic services for free for the user to try and more advanced or additional features at a premium), have been applied exclusively in the digital world until now. In manufacturing industries, the Internet has mainly been used to simplify processes – and thus reduce costs while increasing quality and the variety offered. The Internet has been responsible for big breakthroughs in digital industries, as Google, Facebook, PayPal, eBay, YouTube, and others prove.

4.2. The economic power of the Internet of Things

Digitalization leads to high resolution management control circuits. The digital world – and that includes its various industries – differs in multiple dimensions from the physical world and its industries, for instance in the areas of marginal costs in production, transport, and storage, in transport and production speeds, and in the ability to abstract and simulate.

Digital business model patterns are becoming relevant to physical industries for the first time. Should the fastening equipment manufacturer provide this information to his customers free of charge or use the Freemium model? Or service for pay integrated with physical delivery right from the start? And who owns the data? The customer whose warehouse is the source of the data, or the supplier; after all, he owns the smart containers that generate the data. Can and should the data – anonymized, across the entire customer base – reveal valuable, real time developments in the industry and be capitalized as part of the Leverage Customer Data business model pattern? Whichever is chosen, the Freemium and Leverage Customer Data models are

both examples of how business model patterns that have been confined to digital industries can suddenly become relevant for classic physical industries.

These advances go beyond just manufacturing and will spread into farming, city planning, energy management, and more. This expansion will create a boom of technological, economic, and global benefits. It is predicted that this growth will be comparable to the industrial revolution. If so, it will increase the GDP around the world, and provide new economic, technical, and employment opportunities to citizens globally. As with previous revolutions, it is expected that the industrial IoT revolution will drive up average incomes, living standards, particularly in industrially advanced economies.

4.3. The safety of Internet of Things

Everything new and shiny has downsides, and security and privacy are the biggest challenges for IoT. All these devices and systems collect a lot of personal data about people – that smart meter knows when you're home and what electronics you use when you are there – and it is shared with other devices and held in databases by companies.

Security experts argue that not enough is being done to build security and privacy into IoT at these early stages, and to prove their point have hacked a host of devices. Hackers have not, for the most part, put much attention to IoT; there's likely not enough people using connected appliances for an attack against them to be worth the effort, but as ever, as soon as there's a financial benefit to hacking smart homes, there will be a cyber-criminal working away at it.

So the short answer is that IoT is relatively safe. However, there is no guarantee, and so far not enough is being done to ensure IoT is not the next big hacking target.

5. CASE STUDY

In this project, our aim is to raise awareness about how the business field is changing and will change in a few decades. Therefore, we have chosen as a case study, a form that describes a little bit how Artificial Intelligence will evolve and its impact on our future jobs. The purpose of it is to see the reactions being negative or positive, of students, future or actual employees, about introducing AI and machine learning into a daily basis at work. To complete this paper, we asked the students from Accounting and Management of Information Systems faculty, to answer some questions regarding Artificial Intelligence in the business environment. 33 out of 46, meaning 70%, gave us the following replies.

Firstly, 90% of them are aware that the accountancy will change the following years due to the increasing usage of the AI. We found out that most of them were aware of the faster developing of the tools aimed for keeping an accurate accountancy and business cash flows. They know that they are likely to work within an Artificial Intelligence environment in the future and most of them believe that the technologies will not be able to work without a human party.

Futhermore, it was a really debated question about what would an AI system do better than a human. So the strongest points were about that the softwares and technologies are making less mistakes than humans (45,5%) and it can adapt the information faster (42,4%). These answers reveal that humans trust the machines and their capacities to work well.

In addition, the 72.7% believes that digital era and future technologies will help them improving their work and they will spend less time doing their specific tasks, meaning that they

are aware that the productivity during the work hours will increase. But, a significant percentage of 27,3% think that the machines will replace the employees, namely the accountants. So, this development at work and in business still scares some of the students in believing that they will not pursue their dream job and all the studies are becoming useless in front of evolution.

As an overview, the future workforce is used to the idea of being surrounded by electronics that are thinking for themselves in a small manner, just to solve numerical data and distinguish the problems out of financial statements. Therefore, the most of them are ready to be trained to use and include the programmes into their daily work.

6. CONCLUSIONS

The economic field is large and the tasks are very complex. Accounting researchers must bridge the gap between the business, accounting domains, the computer science and AI domains and begin collaborations with AI researchers to obtain maximum yield. AI is important to the future of the accounting profession. As information providers and risk assessors, accountants need new tools to increase the efficiency and effectiveness of their tasks, particularly in many contexts.

Taking into account that years ago humans could only dream about artificial intelligence and its advantages, the future seems brighter. But for now, we have to see the present, and the truth is that in the last 20 years AI made a huge step forward. With years of searching and innovations, today we find the opportunity of using technologies like OCR, Xero and a lot of cloud data in the business environment to make our job a lot easier. This is all thanks to the fact that after years of working closely together, accountants and tech are now providing cyber security. This is a noticeable, growing trend that brings a lot of efficiency, that being, utilizing bots and AI in their professional routines.

Regarding the future, according to the case study we just presented, the next generation of people that will work in the economic domain agree that the jobs in this field will change due to the intervention of programs and software like Internet of Things (IoT) that opens opportunities for significant value creation and revenue generation and analyzing the large volume of information from all sources and take action in real-time. So we can say that the economic area is dealing with an accelerating evolution that will change our perception about it.

REFERENCES

- Finlay, S. (2017) *Artificial Intelligence and Machine Learning for Business*. UK: Relativistic.
- Fleisch, E.; Weinberger, M. and Wortmann, F. (2014) *Business Models and the Internet of Things. Bosch IoT Lab White Paper*. Available in PDF, URL: http://www.iot-lab.ch/wp-content/uploads/2014/11/EN_Bosch-Lab-White-Paper-GM-im-IOT-1_3.pdf.
- <https://www.businessnewsdaily.com/9402-artificial-intelligence-business-trends.html>.
- <https://www.computerworld.com/article/3195070/financial-it/automation-and-the-end-of-accounting.html>.
- <http://dynasoftusa.com/internet-of-things-bi-report-migration/>.
- https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_artificial_intelligence.

https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_artificial_intelligence#1960s.

<https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2017/07/20/how-ai-is-reshaping-the-accounting-industry/#57ce002337f3>.

<https://www.forbes.com/sites/gilpress/2016/12/30/a-very-short-history-of-artificial-intelligence-ai/#9ea14ef6fba2>.

<https://www.forbes.com/sites/gilpress/2017/11/09/10-predictions-for-the-internet-of-things-iot-in-2018/#1e81139035e7>.

<https://www.forbes.com/sites/jeanbaptiste/2018/01/22/why-artificial-intelligence-is-the-future-of-accounting-study/2/#9eaabd44c734>.

<https://www.forbes.com/sites/louiscolombus/2017/11/12/2017-internet-of-things-iot-intelligence-update/#b9314e37f313>.

<https://www.forbes.com/sites/robertadams/2017/01/10/10-powerful-examples-of-artificial-intelligence-in-use-today/#1a705d77420d>.

<https://hbr.org/cover-story/2017/07/the-business-of-artificial-intelligence>.

<https://www.ibm.com/blogs/internet-of-things/economic-revolution/>.

<https://www.icaew.com/en/technical/information-technology/technology/artificial-intelligence-the-future-of-accountancy>.

<https://www.mckinsey.com/industries/advanced-electronics/our-insights/artificial-intelligence-the-time-to-act-is-now>.

<https://www.robotics.org/joseph-engelberger/unimate.cfm>.

https://www.sas.com/en_gb/insights/big-data/what-is-big-data.html.

<https://www.techemergence.com/everyday-examples-of-ai/>.

<https://www.techemergence.com/machine-learning-in-finance/>.

<https://www.techradar.com/news/world-of-tech/future-tech/the-past-present-and-future-of-ai-643838>.

<https://www.theguardian.com/technology/2015/may/06/what-is-the-internet-of-things-google>.

<http://world-information.org/wio/infostructure/100437611663/100438659360>.

ANNEX

Case study

1. Do you think Artificial Intelligence will change the Accounting field?
 - Yes
 - No
 - Other...
2. Do you consider that future technology will replace the accountants or will help them at work?
 - Replace the accountants
 - Help them improving their work
3. What would you prefer?
 - To have a software to handle your work
 - Do your task in a traditional manner
4. What would an AI system do better than a human?
 - Can adapt the information faster
 - Is less likely to make mistakes
 - Facilitates personal financial management
 - Other...
5. Do you think that AI increases labor productivity or decreases it?
 - Increase
 - Decrease
6. Will AI no longer need human party in solving tasks, in the nearest future?
 - Yes
 - No
 - Other...

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND PROGRAMUL PENTRU STIMULAREA ÎNFIINȚĂRII ȘI DEZVOLTĂRII MICROÎNTRERPRINDERILOR DE CĂTRE ÎNTRERPRINZĂTORII TINERI

Andreea Olaru și Lenuța-Vasilica Olteanu

Licență, anul I, grupa 614

Coordonator științific: Asist. univ. dr. Teofil Lazăr

REZUMAT

Lucrarea prezintă câteva elemente ale unei cercetări privind Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri. Tema proiectului este reprezentată de oportunitatea oferită de autorități generației tinere de a-și pune în practică ideile de afaceri prin înființarea unor societăți, aducând astfel un plus de valoare pentru mediul economic românesc. Obiectivul acestui studiu este de a prezenta un proiect dedicat generației tinere și de a descoperi informațiile necesare privind modul în care poate fi accesat de către beneficiari, precum și condițiile ce trebuie îndeplinite. Scopul principal al acestui program îl constituie încurajarea înființării de noi microîntreprinderi, creșterea potențialului de accesare a surselor de finanțare și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale întreprinzătorilor debutanți în afaceri, în scopul implicării acestora în structuri economice private. În dorința creării unui cadru favorabil pentru valorificarea posibilităților actuale de dezvoltare economică a României și pentru stimularea mediului de afaceri, prin înființarea și dezvoltarea de întreprinderi mici și mijlocii, Guvernul a aprobat Ordonanța de urgență nr. 6/2011 pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri. Rezultatele urmărite de autorități constau în creșterea numărului de întreprinzători debutanți care își înființează o societate și desfășoară o activitate profitabilă, dar și mărirea procentului de absorbție a surselor de finanțare.

Prin această cercetare se dorește realizarea unei lucrări cât mai concise în ceea ce privește condițiile de eligibilitate pentru participarea în program, precum și furnizarea informațiilor necesare privind înființarea, obligațiile existente, dar și alte aspecte organizatorice.

CUVINTE-CHEIE: microîntreprindere, întreprinzător debutant, program, surse de finanțare, aptitudini antreprenoriale

INTRODUCERE

Pentru început, vom menționa câteva prevederi ale Constituției României, republicată.

Art. 45 Libertatea economică

Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate.

Art. 49 Protecția copiilor și a tinerilor

Alin. (5) Autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.

Art. 135 Economia

Alin. (1) Economia României este economie de piață, bazată pe libera inițiativă și concurență.

Alin. (2) Statul trebuie să asigure:

- a) libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție.

Tema aleasă prezintă interes atât la nivel național, cât și la nivelul Uniunii Europene, deoarece sprijinirea dezvoltării sectorului întreprinderilor mici și mijlocii reprezintă, de fapt, sprijinirea întregii economii, întrucât această numeroasă categorie de agenți economici, mai dinamici și mai flexibili decât societățile mari, constituie coloana vertebrală a oricărei economii moderne. Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri s-a bucurat de un larg interes în rândul tinerilor și a condus la crearea a peste 10.000 de locuri de muncă, iar prin program sunt acordate facilități fiscale care se vor compensa în mare măsură prin contribuțiile de asigurări sociale și impozit pe salarii plătite de către noii angajați. Prin înființarea IMM-urilor se constituie o economie puternică, astfel că Uniunea Europeană și-a propus să creeze condiții necesare pentru dezvoltarea practicilor inovative care duc la înființarea și dezvoltarea acestora, reprezentând astfel un factor important de creștere economică și socială. La nivel național, Guvernul României recunoaște și apreciază importanța sectorului întreprinderilor mici și mijlocii ca bază pentru dezvoltarea unei economii moderne, dinamice, bazate pe cunoaștere.

Obiectivul acestei cercetări este de a prezenta un proiect dedicat generației tinere de întreprinzători care doresc să înființeze întreprinderi mici și mijlocii, precum și de a identifica reglementările necesare privind modul în care se poate accesa programul de către beneficiari; totodată, obiectivul cuprinde și prezentarea condițiilor ce trebuie îndeplinite de către întreprinzători.

În demersul cercetării, am consultat și analizat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/2011 pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii debutanți în afaceri, aprobată prin Legea nr. 301/2011.

Această Ordonanță de urgență a fost adoptată în scopul creării unui cadru favorabil pentru valorificarea posibilităților actuale de dezvoltare economică a României și pentru stimularea mediului de afaceri, prin înființarea și dezvoltarea de întreprinderi mici și mijlocii. Ordonanța de urgență prevede condițiile în care microîntreprinderile înființate și conduse de către întreprinzătorii tineri beneficiază de anumite facilități, precum și sancțiunile pentru nerespectarea prevederilor actului normativ respectiv.

Pentru asigurarea unui mediu favorabil inițierii și dezvoltării afacerilor, în procesul de elaborare a actelor normative care au impact asupra întreprinderilor mici și mijlocii, inițiatorii vor respecta principiul «Gândeți mai întâi la scară mică», precum și principiul numărului constant.

Principiul «Gândeți mai întâi la scară mică» presupune ca inițiatorii actelor normative să evalueze efectele introducerii noii reglementări, mai întâi și cu precădere, asupra activității întreprinderilor mici și mijlocii.

Principiul numărului constant stabilește că introducerea unor noi sarcini administrative – obligații de raportare/conformare – pentru întreprinderi mici și mijlocii trebuie să aibă loc simultan cu eliminarea unor sarcini deja existente.

Evaluarea sistematică a impactului acestor proiecte de acte normative se face prin aplicarea Testului IMM. Testul IMM se efectuează de către inițiatorul actului normativ, înainte de demararea procesului de avizare a acestuia, și constă în efectuarea unui sondaj cu privire la potențialele efecte generate în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii de introducerea noilor reglementări. Evaluarea rezultatelor Testului IMM trebuie să conducă la identificarea corecțiilor care se impun în definitivarea proiectului de act normativ.

Este obligatorie consultarea organizațiilor reprezentative ale întreprinderilor mici și mijlocii privind conținutul proiectelor de acte normative, al analizelor de impact și al Testului IMM, cu valorificarea în mod corespunzător a propunerilor acestora sau motivarea nevalorificării poziției lor, documente ce vor însoți proiectul de act normativ până la adoptare.

Principiul nediscriminării. Sub sancțiunea nulității absolute, sunt interzise orice acțiuni sau acte având ca obiect ori putând avea ca efect discriminarea în defavoarea întreprinderilor mici și mijlocii sau a întreprinderilor nou-înființate, pe criterii de mărime ori vechime.

Prin **întreprindere** se înțelege orice formă de organizare a unei activități economice, autorizată potrivit legilor în vigoare să realizeze activități de producție, comerț sau prestări de servicii, în scopul obținerii de venituri, în condiții de concurență, respectiv: societăți reglementate de Legea societăților nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, societăți cooperative, persoane fizice autorizate, întreprinzători titulari ai unei întreprinderi individuale și întreprinderile familiale, autorizate potrivit dispozițiilor legale în vigoare, care desfășoară activități economice. Aceste prevederi sunt aplicabile și asociațiilor și fundațiilor, cooperativelor agricole și societăților agricole care efectuează activități economice.

Întreprinderile mici și mijlocii se clasifică, în funcție de numărul mediu anual de salariați și de cifra de afaceri anuală netă sau de activele totale pe care le dețin, în următoarele categorii:

- a) **microîntreprinderi** – au până la 9 salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 2 milioane euro, echivalent în lei;
- b) **întreprinderi mici** – au între 10 și 49 de salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 10 milioane euro, echivalent în lei;
- c) **întreprinderi mijlocii** – au între 50 și 249 de salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depășesc echivalentul în lei a 43 milioane euro.

Prin **active totale** se înțelege active imobilizate plus active circulante plus cheltuieli în avans.

2. PROGRAMUL PENTRU STIMULAREA ÎNFIINȚĂRII ȘI DEZVOLTĂRII MICROÎNTEPRINDERILOR DE CĂTRE ÎNTEPRINZĂTORII TINERI

Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri lansează „Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri” prin intermediul Agenției pentru Implementarea Proiectelor și Programelor pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (A.I.P.P.I.M.M.). Acest program se adresează întreprinzătorilor debutanți în afaceri și constă în acordarea de facilități microîntreprinderilor nou-înființate, constituite sub forma unor societăți cu răspundere limitată. Programul urmărește dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale bazate pe cunoașterea și gestionarea optimă a resurselor, în vederea adaptării rapide la rigorile determinate de globalizarea piețelor, stimularea și sprijinirea demarării și dezvoltării firmelor nou-înființate (start-up-uri) prin facilitarea accesului acestora la finanțare, dar și facilitarea accesului tinerilor la sursele de finanțare.

2.1. Condiții ce trebuie îndeplinite

Întreprinzătorul debutant în afaceri trebuie să îndeplinească cumulativ anumite condiții. Astfel, acesta trebuie să fie o persoană fizică majoră, cu capacitate juridică deplină de exercițiu, să nu fi avut calitatea de acționar sau asociat al unei întreprinderi din UE și să înființeze pentru prima dată o societate cu răspundere limitată. Pentru a se încadra în program, microîntreprinderea trebuie să respecte următoarele condiții: să se constituie sub forma unei societăți cu răspundere limitată care funcționează pe durată nedeterminată, să se încadreze în categoria microîntreprinderilor, să fie înființată și administrată de un întreprinzător debutant în afaceri, ca asociat unic, sau de cel mult 5 întreprinzători debutanți, obiectul de activitate să cuprindă cel mult 5 grupe de activitate prevăzute de clasificarea activităților din economia națională în vigoare (cu excepția acelor grupe ce nu sunt eligibile pentru program).

La data înmatriculării în registrul comerțului, se obține calitatea de microîntreprindere aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri, a cărei denumire este de forma „societate cu răspundere limitată – debutant” (S.R.L. – D.).

2.2. Obligații ale întreprinzătorului

În afara obligațiilor stabilite prin actele normative în vigoare, aplicabile oricărui operator economic, microîntreprinderea aparținând întreprinzătorului debutant are următoarele obligații specifice:

- ▶ să notifice în scris, cu privire la înființare, Oficiul Teritorial pentru I.M.M. și Cooperatie (O.T.I.M.M.C.) al Agenției, în a cărei rază de competență își are sediul, în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la înregistrare, în vederea luării în evidență;
- ▶ să angajeze, cu contract de muncă pe durată nedeterminată, cu normă întreagă și să mențină în activitate cel puțin 2 salariați de la momentul obținerii facilităților menționate la art. 5 lit. a) și/sau b) și/sau c), până la pierderea calității de microîntreprindere aparținând întreprinzătorului debutant;
- ▶ să reinvestească, anual, cel puțin 50% din profitul realizat în anul fiscal precedent;
- ▶ să depună la Agenție prin O.T.I.M.M.C. în a cărei rază de competență își are sediul, situațiile financiare semestriale și anuale, cu dovada înregistrării acestora la autoritățile competente, precum și un raport semestrial de progres, pe o perioadă de 3 ani, începând cu anul în care s-a obținut ajutorul nerambursabil.

2.3. Facilitățile de care beneficiază microîntreprinderea

Microîntreprinderea ce aparține întreprinzătorului debutant în afaceri beneficiază de anumite facilități precum:

- ▶ acordarea de către Agenție a unei alocații financiare nerambursabile reprezentând cel mult 50%, dar nu mai mult de 10.000 euro echivalentul în lei, din valoarea totală a cheltuielilor eligibile aferente planului de afaceri, pentru care face dovada surselor de cofinanțare;
- ▶ garanții acordate de Fondul Național de Garantare al Creditelor pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii S.A. – I.F.N. (F.N.G.C.I.M.M.) pentru creditele contractate de „SRL-D” în vederea realizării planurilor de afaceri acceptate de Agenție, cu respectarea condițiilor prevăzute în normele și procedurile interne ale instituțiilor de credit și ale F.N.G.C.I.M.M., până la cel mult 80% din valoarea creditului solicitat, în limita sumei de 80.000 euro, echivalentul în lei;

- ▶ scutirea de la plata contribuțiilor de asigurări sociale datorate de angajatori, potrivit legii, pentru veniturile aferente timpului lucrat, pentru cel mult 4 (patru) salariați, angajați pe perioadă nedeterminată;
- ▶ scutirea de la plata taxelor pentru operațiunile de înmatriculare efectuate la Oficiile Registrului Comerțului, pentru înregistrarea microîntreprinderii.

2.4. Pierderea calității de microîntreprindere

Calitatea de microîntreprindere aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri se pierde, prin efectul legii:

- ▶ la data de 31 decembrie a anului în care se împlinesc 3 ani de la data înregistrării;
- ▶ la data la care oricare dintre autoritățile competente constată că societatea nu mai îndeplinește una dintre condițiile prevăzute la art. 3 alin. (1);
- ▶ la data la care activitatea microîntreprinderii aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri a încetat voluntar sau când a fost declanșată procedura de insolvență;
- ▶ la împlinirea a 45 de zile lucrătoare de la data scadenței unei obligații fiscale neîndeplinite;
- ▶ la data depunerii situației financiare semestriale sau anuale, dacă cifra de afaceri pe anul în curs a atins echivalentul în lei al sumei de 500.000 euro. La atingerea acestui prag, microîntreprinderea are obligația de a notifica în scris, cel mai târziu până la sfârșitul lunii următoare, oficiul registrului comerțului în a cărui rază teritorială se află sediul său social.

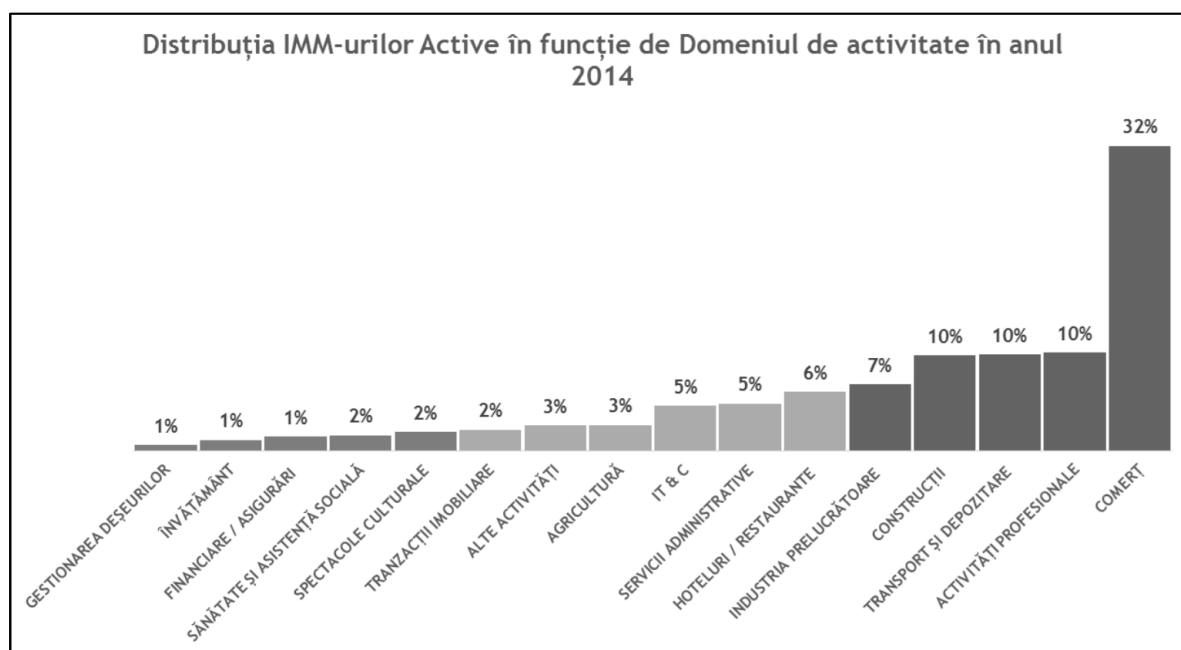
În termen de cel mult 45 de zile lucrătoare de la pierderea calității de microîntreprindere aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri, societatea respectivă are obligația să procedeze la schimbarea denumirii potrivit prevederilor art. 36 din Legea nr. 26/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

2.5. Situații în care se recuperează facilitățile acordate necuvenit prin program

Aceste situații sunt următoarele:

- a) când calitatea de microîntreprindere aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri a fost pierdută;
- b) când microîntreprinderea aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri nu a îndeplinit una dintre obligațiile prevăzute;
- c) când întreprinzătorul debutant în afaceri sau oricare dintre asociații acestuia a săvârșit, în scopul de a beneficia de facilitățile prevăzute de prezenta ordonanță de urgență, fapte penale pentru care a fost condamnat prin hotărâre judecătorească definitivă;
- d) când a fost executată garanția acordată.

2.6. Distribuția IMM-urilor active în funcție de domeniul de activitate în anul 2014

3. CONCLUZII

Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri este, prin urmare, o oportunitate a generației tinere oferită de autorități prin care tinerii întreprinzători au posibilitatea de a-și pune în practică ideile de afaceri prin înființarea unor societăți. Acest program se adresează întreprinzătorilor debutanți în afaceri și constă în acordarea de facilități microîntreprinderilor nou-înființate, constituite sub forma unor societăți cu răspundere limitată. Programul urmărește dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale bazate pe cunoașterea și gestionarea optimă a resurselor, în vederea adaptării rapide la rigorile determinate de globalizarea piețelor, stimularea și sprijinirea demarării și dezvoltării firmelor nou-înființate (start-up-uri) prin facilitarea accesului acestora la finanțare, dar și facilitarea accesului tinerilor la sursele de finanțare. Întreprinzătorul debutant în afaceri trebuie să îndeplinească cumulativ anumite condiții pentru a beneficia de acest program, astfel că acesta trebuie să fie o persoană fizică majoră, cu capacitate juridică deplină de exercițiu, să nu fi avut calitatea de acționar sau asociat al unei întreprinderi din UE și să înființeze pentru prima dată o societate cu răspundere limitată. Microîntreprinderea ce aparține întreprinzătorului debutant în afaceri beneficiază de anumite facilități precum: acordarea de către Agenție a unei alocații financiare nerambursabile reprezentând cel mult 50%, dar nu mai mult de 10.000 euro echivalentul în lei, din valoarea totală a cheltuielilor eligibile aferente planului de afaceri dar și scutirea de la plata contribuțiilor de asigurări sociale datorate de angajatori, potrivit legii, pentru veniturile aferente timpului lucrat de cel mult 4 (patru) salariați, angajați pe perioadă nedeterminată. Calitatea de microîntreprindere aparținând întreprinzătorului debutant în afaceri se poate pierde în anumite situații prezentate în lucrare. Programul s-a bucurat de un larg interes în rândul tinerilor și a condus la crearea a peste 10.000 de locuri de muncă, iar prin program sunt acordate facilități fiscale care se vor compensa în mare măsură prin contribuțiile de asigurări sociale și impozit pe salarii plătite de către noii angajați.

BIBLIOGRAFIE

- Cristea, S.L. (2015) *Dreptul afacerilor*, Editura Universitară, București.
- Militaru, I.N. (2013) *Dreptul afacerilor*, Editura Universul Juridic, București.
- Săraru, C. (2015) *Dreptul afacerilor*, Editura ASE, București.
- Stoica, C., Cristea, S.L. (2011) *Dreptul afacerilor, Subiecte și contracte*, Editura ASE, București.
- Constituția României republicată.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/2011 pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii debutanți în afaceri publicată în M. Of., nr. 103 din 9 februarie 2011.
- Legea nr. 301/2011 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 6/2011 publicată în M. Of., nr. 941 din 30 decembrie 2011.
- Hotărârea Guvernului nr. 96/2011 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 6/2011 pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii debutanți în afaceri, publicată în M. Of., nr. 108 din 10 februarie 2011, cu modificările și completările ulterioare.
- Legea nr. 31/1990 a societăților republicată în M. Of., nr. 1066 din 17 noiembrie 2004 cu modificările și completările ulterioare.
- Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului republicată în M. Of., nr. 49 din 4 februarie 1998.
- Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență publicată în M. Of., nr. 466 din 25 iunie 2014.
- Legea nr. 1/2017 privind eliminarea unor taxe și tarife, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative publicată în M. Of., nr. 15 din 6 ianuarie 2017.
- Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, publicată în M. Of., nr. 681 din 29 iulie 2004, rectificată în M.Of. nr. 791 din 27 august 2004, cu modificările și completările ulterioare.
- Hotărârea Comitetului interministerial de finanțări, garanții și asigurări nr. 13 din 26 februarie 2016 pentru aprobarea Normei "Plafon de garantare IMM în numele și în contul statului" (NI-GAR-12-I/0) publicată în M. Of., nr. 175 din 9 martie 2016.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2017 privind înființarea, organizarea și funcționarea agențiilor pentru întreprinderi mici și mijlocii, atragere de investiții și promovare a exportului, publicată în M. Of., nr. 505 din 30 iunie 2017.
- Legea nr. 18/2018 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2017 privind înființarea, organizarea și funcționarea agențiilor pentru întreprinderi mici și mijlocii, atragere de investiții și promovare a exportului, publicată în M. Of., nr. 35 din 16 ianuarie 2018.
- Recomandarea Comisiei Europene din 6 mai 2003 privind definirea microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii, publicată în JO L 124, 20.5.2003, p. 36.
- Comunicarea Comisiei Europene cu privire la aplicarea articolelor 87 și 88 din Tratatul CE privind ajutoarele de stat sub formă de garanții, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria C, nr. 155 din 20 iunie 2008.
- Comunicarea Comisiei Europene, Orientări privind ajutoarele de stat pentru salvarea și restructurarea întreprinderilor nefinanciare aflate în dificultate, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria C, nr. 249 din 31 iulie 2014.
- <http://www.aippimm.ro/>.
- „Studiu: IMM-uri din Romania”, realizat de KeysFin.

THE PRIMACY OF EUROPEAN UNION LAW IN RELATION TO NATIONAL AND INTERNATIONAL LAW

Nicolae-Marius Vavura

Entrepreneurship and Business Administration, Year 2, Group 123

Coordinator: Lecturer Dr. Ovidiu-Ioan Dumitru

ABSTRACT

The paper introduces the concept and relevance of primacy or supremacy of European Union Law, represented mainly by the European Court of Justice and its case law decisions. Through an analysis of the current state of primacy in various forms across member states in the European Union the paper aims to identify potential problems that EU Law or national law might be facing as a result of the status quo. The paper moves on to analyze the relationship between EU Law and other international law instances which also brings with it certain problems that the paper will conclude by attempting to provide potential steps for avoidance or removal of said problems. It should be noted that due to aiming for an easier understanding, the term EU is used interchangeably with all its predecessors regardless if the EU did not exist, as it is understood today, at that point in time, as they are treated as the same continuous entity in terms of EU Law.

KEY TERMS

Primacy, Supremacy, European Union Law, European Court of Justice, European case law

1. INTRODUCTION

The European Union has brought with it significant changes to the functioning of its member state on fundamental levels, not least of which is law. Without a clear definition of EU law and its relationship with other levels of law, the very existence and purpose of the European Union comes into question. As such, the system of operating rules between and within member states (EU law) as well as the body governing their interpretation and equal application across all member states (European Court of Justice or ECJ) are integral to the functioning and maintenance of the European Union.

As important as the law system is within the European Union, its status in relation to national law is never specifically framed within the founding treaties of the EU. As such, the basis of the status of EU law can only stem from the jurisprudence of the European Court of Justice and its case law precedents. The particular precedent regarding primacy being was established in 1964, in *Costa v. ENEL*, an Italian case, and has since been upheld and developed into a fundamental principle of EU law.

This aspect of ECJ deciding on primacy, however, still brings with it certain concerns regarding the prevailing law within the European Union should there ever be a conflict between EU law and national constitutional or fundamental law. Given the purpose of the European Union of uniformly serving and protecting all its citizens, it may seem like a given that EU law has primacy over national law, otherwise it wouldn't be able to fulfil its purpose. The reality,

however, is that because there is no specific treaty provision deciding primacy within the EU, the ECJ is essentially the driver for EU law primacy without specifically given authority to do so. As such, most national level authorities do not consider the ECJ rulings as having power to countermand their own constitutional court decisions on matters of fundamental law.

In addition to this, EU law also faces concerns regarding the external aspect of its primacy, which is in regard to its relationship with other international law and conventions. From the point of view of individual countries and their constitutions, The European Union represents the signing of an International Treaty having the same binding power, relative to its constitution, that any other international agreement has, thus creating a dilemma with regard to which treaty takes precedence. Of particular interest is the stance on human rights issues, all member states of the EU also being subject to decisions by the European Court of Human Rights (ECHR) on such matters.

This paper aims to provide a more accurate status description on the primacy of EU law and offer possible suggestions regarding strengthening the future status of EU law based on the analysis of this paper.

2. EU LAW V. NATIONAL LAW

As mentioned before, to this day there is no clearly defined framework for primacy of law within the European Union. The latest treaty, the treaty of Lisbon is the only one to even have a mention of primacy within its contents, namely Declaration 17, which recognized primacy as well established in practice on the basis of European Court of Justice case law. Declaration 17 is complemented by an annex with the Opinion of the Council Legal Service which makes particular reference to the case *Costa v. ENEL* as the precedent establishing primacy into EU law practice. In *Costa v. ENEL*, in a reference for a preliminary ruling, the ECJ ruled that the Treaty of Rome which created the European Economic Community (which was eventually incorporated into the EU) cannot be overridden by any domestic legal provisions as doing so eliminate the basis for the treaty as a source of law in the first place (European Court of Justice, 1964). It thus follows that all states within the European Union agree that EU law should take precedence in any non-fundamental legal matters (where the EU has competence of course) despite the fact that primacy is not to this day specifically mentioned and governed by any article within the foundational treaties of the European Union.

Things, however, start to become a bit blurry on legal matters pertaining to the highest levels of law. Seeing how the EU cannot work as a model without an enforceable law system, the member states have to submit to that measure of enforcement as individual states, giving up part of their sovereignty in the process, in order to benefit from what the union can bring as a whole. Each individual state, however, has its own supreme national law which may differ significantly from one another due to various historical, cultural, socio-economical and other reasons. This leads to a dilemma; as each state considers its constitutional law as a signpost of its entire existence as a state, upholding fundamental principles that each individual state has found essential for its citizens, it cannot easily accept to countermand such constitutional provisions should they ever come in conflict with decisions and demands made by the EU. This has led to three different situations: the unaffected, the extremes and the majority.

2.1. The unaffected

The unaffected refer specifically to countries that actually have provisions within their constitutions governing such situations such as the case with France and the Czech Republic. For France, the primacy of EU law has been established through upholding the provisions of article 55 of its constitution in two cases: *Administration des Douanes v Société 'Cafes Jacques Vabre' et SARL Wiegel et Cie* and *Raoul George Nicolo* [1990] 1 CMLR 173, holding ratified international treaties above any national law provisions (De Paul & Búrca, 2015).

A similar situation also exists within the constitution of the Czech Republic. Article 10 of the constitutional act of the Czech Republic provides that, should any conflict arise between national law and a ratified international treaty, the international law prevails. Subsection a of article 10 further clarifies that through ratifying international treaties may transfer powers away from Czech national authorities to an international body (Parliament of the Czech Republic, 1992). As such, the Czech constitution clearly defines primacy of Parliament ratified international law, eliminating thus any possible confusion should EU law conflict with any of its constitutional provisions.

2.2. The extremes

The extremes refer to two particular cases that find themselves on opposite ends of the spectrum when it comes to positioning of EU law v. national law. These are the cases of Lithuania and Republic of Ireland.

In a ruling at the beginning of 2006, the constitutional court of the republic of Lithuania made a point of clarifying its position regarding EU law and its relationship with national law. In chapter III, paragraph 9.4 of the decision, the court clarifies that international treaties take precedence over any Lithuanian legislation should conflicts arise. However, at the end of the same paragraph, the court also makes a point to exclude its national constitution in its entirety from adherence to this rule (The Constitutional Court of the Republic of Lithuania, 2006). As a consequence, anything deemed as a conflict between constitutional law and EU law within Lithuania will automatically result in priority for the constitution. Lithuania is the only member state of the EU that explicitly excluded its foundational act in its entirety from being subject to EU law.

In the case of the Republic of Ireland however, the situation is quite different. In an amendment to its constitution in 1972 (The Third Amendment of the Constitution of Ireland), the Republic of Ireland specifically grants primacy to any EU law provision necessary as a member state of the EU over any other national law, including the constitution (Office of the Attorney General of the Republic of Ireland, 1972). Of course, there is a debate over exactly where the limit is on acts required to be part of the EU, as one can argue that any sanctionable disregard of an EU law provision may be viewed as a requirement for being a member of the EU and, by extension, any decision by the European Court of Justice regardless of any constitutional principle it might break within the Irish constitution. This was essentially confirmed, but also curbed in *Crotty v. An Taoiseach* [1987] IESC 4; [1987] IR 713 (9th April, 1987), where the court judged that their constitution did not permit under their third amendment, what was perceived as a loss of sovereignty in foreign affairs if they adopted the Single European Act of 1986, and that the Constitution has to be changed to allow the adoption of the new treaty, continuing from that point on with changes to the Irish constitution before any major modification of EU treaties

(Supreme Court of Ireland, 1987). As such, there is essentially never the possibility of a conflict between EU law and Constitutional law in Ireland.

These two extremes show both ends of the spectrum of willingness v. unwillingness to accept EU law as prevailing over a state's national law at fundamental levels. Most members of the EU of course find themselves somewhere in between on this matter.

2.3. The Majority

The Majority of states within the EU accede to a moderate view established most visibly by decisions of the German Constitutional Court in 1970 and 1986. In *Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* (1970) Case 11/70 (also known as Solange I) the German constitutional court held that while there was a transfer of right in terms of applicable law to the European Union, it does not give the right to alienate basic rights and democratic principles guaranteed by the German Constitution to its citizens (De Paul & Búrca, 2015). It has to be mentioned that at the time there was no democratically elected parliament for what were at the time the European Communities, as well as no specific framework pertaining to human right adopted for application by the ECJ. As such, the German Constitutional Court considered its constitution the only guarantee for its citizens' rights and democratic principles and that so long as (solange) EU law does not infringe upon these right, the European law will take precedence.

This position was strengthened in a second decision in *Re Wünsche Handelsgesellschaft* (22 October 1986) BVerfGE, [1987] 3 CMLR 225 also known as Solange II (De Paul & Búrca, 2015). Taking into account that the European Community now had a democratically elected parliament and all members acceded to the European Court of Human Rights, the German Constitutional Court considered that significant progress has been made in the exact areas of concern that it mentioned in the previous Solange I case. As a result, it declared its position to no longer scrutinize constitutional applicability of EU legislation outside the aforementioned areas of interest.

A similar position was directly stated by the Italian supreme court in *Frontini v. Ministero delle Finanze* (Case No 183/73), where it expressed its position to only intervene should EU law ever be used to infringe upon the Italian "constitutional order and inalienable rights of man" (De Paul & Búrca, 2015).

In addition to the above, the United Kingdom relatively recently clarified its position in *R (HS2 Action Alliance Ltd) v Secretary of State for Transport* [2014] UKSC 3 where the UK Supreme Court mentioned rather vague potential basic principles of UK common law despite the non-existence of a Constitution of the United Kingdom, which may not be infringed upon by EU law (De Paul & Búrca, 2015). While seeming less powerful, this precedent by the UK Supreme Court actually leaves it to its own interpretation of its laws whether such principles exist and what form they take, thus actually apportioning to itself quite a lot of independence in its relationship with the ECJ.

Since the 70^s following the German and Italian examples, most countries have adopted a similar, moderate position, which is so to say limited-primacy; namely, primacy is granted to EU law and thus the ECJ in all areas of competence granted by the treaties of the European Union for all matters outside of basic principles of democracy and human rights. This, of course, is not an ideal situation as, just at the level of uniformity, the differences in stances between member states on this matter may lead to unequal application of EU law across member states, thus defeating one of the main purposes of the EU in the first place.

3. EU LAW V. INTERNATIONAL LAW

3.1. European Court of Human Rights

It has been mentioned previously that all member states acceded to the European Court of Human Rights by being part of the Council of Europe. Given that the Council of Europe was established far earlier than the European Communities, the member states of the EU perhaps saw it fit to leave the issue of human rights under the hammer of the ECHR. Even more so, considering the amount of power being relinquished to the EU by its member states and thus the rising concerns toward loss of sovereignty to the foundational treaties of the EU, a basic guarantee of human right would be ensured if it was left to the jurisdiction of an outside body. As seen earlier, the German Constitutional Court even used this marker in its judgment on the issue of supremacy of the ECJ in relation to its national law. However, at this point in time, due to the continuance of these parallel law channels, the EU now finds itself in quite a difficult situation. This stems from the fact that by virtue of article 6 paragraph 2 of the Treaty of Lisbon, the European Union has bound itself to submit to the oversight of the ECHR leading to several incompatibilities with current EU law. In *Opinion 2/13* pronounced at the end of 2014, the ECJ produced a series of incompatibilities making it impossible for the EU to accede to the ECHR (European Court of Justice, 2014). While rather extensive, the main issues boil down to a loss of autonomy and characteristics of EU law and a conflict of competency relating to secondary law.

In addition to this, however, it should be noted that there is also a question of redundancy. First of all, due to the fact that the EU has already adopted the Charter of Fundamental Rights of the European Union (CFREU) which entered into force with the Treaty of Lisbon in 2009, which eliminates the original need to have an enforceable governing convention on the issue of human rights between EU member states that the ECHR provided. Redundancy also occurs in the enforceability aspect. Namely the fact that the ECHR has no sanction mechanism to enforce its decisions in any way, thus severely limiting its authority. As such, accession of the EU to the ECHR would bring no added benefit to the EU member states in any way.

Thus, at this point in time the ECHR decisions cannot countermand EU law in any way, the only application of ECHR decisions within the territory of the EU being within the limits of individual member state cases who have acceded to ECHR separately.

3.2. United Nations

Under a United Nations Security Council resolution, the European Union adopted regulations freezing assets of foreign nationals suspected of participating in terrorist activities. As a result, one of these nationals tried to obtain the annulment of the EU regulations on the grounds that it conflicted with basic principles the EU law should be protecting such as human rights, in this case specifically the right to a fair trial. As a result, the *Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council and Commission (2008) C-402/05* case was brought before the ECJ, resulting in a very important precedent regarding primacy of international law over EU law (European Court of Justice, 2008). The court held in particular that rulings by other international bodies, particularly the United Nations, are applicable within the European Union as long as they do not break certain principles that EU law is bound to uphold. This is a position quite similar to the majority of EU states' position on the applicability of EU law against constitutional law. It should also be noted that while the CFREU was not in force at that point in time, the ECJ still chose to apply its principles thus creating a precedent for the applicability of other international law within the EU as long as there are no breaches of its fundamental principles.

4. CONCLUSIONS

In the end, the general analysis of the primacy of EU law both in relation to the national and international level shows that such a thing does not exist. It does not exist to the full extent of the meaning of the word primacy. The fact that there are limitations to its applicability and that it is still held under scrutiny by member states' constitutional courts, even if it is only on fundamental matters of human rights and democracy, detract from its statute as supreme law in the European Union. This aspect of course stems from the fact that the EU itself still only exists as an international organization based on ratified treaties, rather than more as a state based on a constitution. It seems impossible to give true primacy to EU law without a true foundational act regardless of how well the EU already seems to function as a super-state.

In relation to its status compared to the ECHR, the accession of the EU should be cancelled, which of course would call for an amendment of article 6 of the Treaty of Lisbon, as the ECJ has shown its commitment and success in upholding the basic principles of human rights within its territory. Given the additional lack of actual power of the ECHR, the EU would actually bind itself to a mechanism which might further slow down its proceedings without any actual use except perhaps legitimacy. However, this legitimacy itself can be called into question given the unequal application of ECHR decisions, given that states can ignore the ECHR with no real sanctions.

To conclude, the primacy of EU law's problems seems dependent on what has been quoted as both a problem and a solution to many problems, which would be the adoption of a Constitution of the European Union.

BIBLIOGRAPHY

- De Paul, C., & Búrca, G. D. (2015). *EU Law: Text, Cases, and Materials* (6 ed.). Oxford: Oxford University Press. Retrieved from https://books.google.ro/books?id=WM8oCgAAQBAJ&pg=PA293&lpg=PA293&dq=raoul+georges+nicolo+1990&source=bl&ots=EwY1nCURlj&sig=KJJ1xMRT1HoQY4DRneJ81FdoVkQ&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwirudmEl_nZAhWR6aQKHZPYBdAQ6AEIVzAE#v=onepage&q&f=false.
- European Court of Justice. (1964, July 15). *Flaminio Costa v E.N.E.L.* Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:61964CJ0006>.
- European Court of Justice. (2008, September 3). *Joined Cases C-402/05 P and C-415/05 P Yassin Abdullah Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union and Commission of the European Communities.* Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62005CJ0402>.
- European Court of Justice. (2014, December 18). *OPINION 2/13 OF THE COURT (Full Court).* Retrieved from <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=160882&doclang=EN>.
- Office of the Attorney General of the Republic of Ireland. (1972). *Third Amendment of the Constitution Act, 1972.* Retrieved from <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1972/ca/3/enacted/en/print>.
- Parliament of the Czech Republic. (1992, December 16). *Constitution of the Czech Republic.* Prague. Retrieved from <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html#>.
- Supreme Court of Ireland. (1987, April 9). *Judgment of the Supreme Court of Ireland, 'Crotty v. An Taoiseach'.* Retrieved from https://www.cvce.eu/content/publication/2013/5/6/187e7d4f-aa3e-43da-a1e2-bb3fc41d2fbd/publishable_en.pdf.
- The Constitutional Court of the Republic of Lithuania. (2006, March 14). *On the limitation on the rights of ownership in areas of particular value and in forest land. (Case No. 17/02-24/02-06/03-22/04).* Retrieved from <http://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1357/content>.